

Универсальный

Группа 3

Специальная

У. 9/4/4

491.99-5

У. - 73

1922

04 MAY 2010

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ԵԱԶԸՃԵԱՆ ԿՐԱՏԱՆ

91-99-5

4-75

ԶԱՊԵԼ Հ. ԱՍԱՏՈՒՐ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Ա Գ Ե Ր Զ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԷՆ ՎԱԽԵՐԱՑՈՒԱԾ

Է ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐՃՓՈԽՈՒԱԾ)

ԿՐԱՏՈՒՆ Ա. ԵԱԶԸՃԵԱՆ

Ֆիլնաներլար, Պայպլ Հատուգ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1922

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

425

5-40

5892

14 FEB 2013

ԳՐԱՏՈՒՆ Ա. ԵԱԶԸՃԵԱՆ

Ֆինանսները, Պայպ-Հաուզ

Ա. ՊՈԼԻՍ

Պատ. Ուսուցիչներու եւ Ուսուցչուհիներու ղեկընթան համար նոր հրատարակած հետեւեալ զատագիրքերը վերածուադասընթացքներու.

Տարրական Դասընթացք Ա. եւ Բ. Տարի

Մայրենի Լեզու Բերական Ընթերց. Ա. Տարի, Մ. Պոլսացի
» » Ընթերցարան Բ. » »
» » » Գ. » »

Նոր Բերական, Օսկան
Ընթերցարան, Ա. Տարի, »
» » Բ. » »

Թանգարան Տարրական Հ. եւ Զ. Աւանուր
Բերականութիւն Նախապատրաստական
Բերականութիւն, Ա. Գիրք 2. եւ Զ. Աւանուր
Գիտութիւններ, Ա. և Բ. Տարի, Եր. Գեորգեան
Աշխարհագրութիւն, Տարր. Ա. Տարի, Յ. Պապեան
» » Տարր. Բ. »
Հայոց Պատմութիւն, Տարրական, Գ. Խաչկունց
Թուաբանութիւն, » Ա. և Բ. Տարի, Պ. Ասրուցի

Միջին Դասընթացք Գ. եւ Դ. Տարի

Թանգարան Միջին Հ. եւ Զ. Աւանուր
Բերականութիւն, Բ. Գիրք »
Ոսկեմատենիկ Ֆրանս. Լեզուի, Ա. Գիրք, Օր. Ա. Արապեան
Աշխարհագրութիւն Միջին, Յ. Պապեան
Հայոց Պատմութիւն, Միջին Ա., Գ. Խաչկունց
» » Բ. »
Թուաբանութիւն Գ. և Դ. Տարի, Պ. Պ. Ասրուցի

Բարձրագոյն Դասընթացք Ե. եւ Զ. Տարի

Թանգարան Բարձրագոյն, Հ. եւ Զ. Աւանուր
Բերականութիւն Բարձր., Գ. Գիրք, Ա. Մաս
» » Բ. »
Թուաբանութիւն, Ե. և Զ. Տարի, Գ. Գալաթեան

Չերմապէս կը յանձնարարենք այս գիրքերու գործածութիւնը արդէն Պատ. հասարակութիւնէն գնահատուելով ընդունեն մայրաքաղաքիս եւ գաւառի ոչ միայն մեր այլեւ Հայրական, Հայ-Հռոմէական վարժարաններու եւ օտարահայրիական հաստատութեանց մէջ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ԵԱԶԸՃԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

425

20.07.22 ԱՍԱՏՈՐ

25-ԱՍ

491.99-5

Q-73

պր.

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՐԴԷՆ ՎԱԿԵՐԱՑՈՒԱԾ

Է ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈՒՈՒԱԾ)

ԳՐԱՏՈՒՆ Ա. ԵԱԶԸՃԵԱՆ

Ֆինանսները, Պայպ Հաուզ

Ա. ՊՈԼԻՍ

1922

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Օ. ԱՐՋՈՒՄԱՆ

№ 317

Շատ հեռու չեն այն ժամանակները ուր մեր վարժարաններուն մէջ գրաբար քերականութիւն դաս կը տրուէր անչափահաս մանուկներու որոնք հազիւ կարդալ ու գրել ուսած էին. Գրաբարը անհասկնալի լեզու մըն էր իրենց համար, եւ տարիներ կ'անցընէին գոց սորվելով հոլովումներ ու խոնարհումներ որոնց նշանակութիւնը գրեթէ չէին ըմբռներ:

Փորձառութիւնը զգացուց թէ ժամավաճառութիւն էր գրաբարի աշխատցնել այդ հասակի տղաքը, իրենց խօսած լեզուն սորվեցնելէ առաջ, եւ Ուսումնական Խորհուրդը իր ծրագրին մէջ ընդունեցաւ աշխարհաբար քերականութիւնը նախակրթարաններու մէջ աւանդելու դրութիւնը:

Սակայն այս պէտքը ճանչցուելէ գրեթէ մէկ ու կէս դար առաջ, 1726ին, Մխիթար Աբբայ մտածած էր արդէն ճշդիւ մեր գաւառաբարբառին քերականական օրէնքները, եւ պատրաստած էր քերականութիւն մը որ դեռ ձեռագիր կը մնայ Ս. Ղազարու վանքը. անոր մէկ համառօտութիւնը միայն տպագրուած է տաճկերէն լեզուով 1727ին. Յետոյ, 1847ին, էլիսա Ռիկս' Ամերիկացի միսիոնար մը՝ Պոլսոյ եւ Փոքր Ասիոյ աշխարհաբարին քերականութիւնը գրած է անգլիերէն լեզուով: Այս երկու երկերը չենք տեսած. միայն գիտենք թէ գործնական արդիւնք մը ունեցած չեն աշխարհաբարի ուսումը մեր մէջ ծաւալելու տեսակէտով:

Մեր վարժարաններուն մէջ նոր լեզուն աւանդելու նպատակով հրատարակուած առաջին քերականութիւնը՝ Ուղղախօսութիւնն է. 1853ին տպուած այս գործը, որուն զլիսաոր հեղինակն է Ռուսինեան, կը ներկայացնէ աշխարհաբարը ոչ այնպէս ինչպէս որ է, այլ նորօրինակ ուղղագրութեամբ ու կանոններով որոնց մէջ մեծ դեր կը կատարէ հեղինակին քմահաճոյքը:

Այնուհետեւ 1863ին Պոլիս տպուած է Քիրէճճեանի քերականութիւնը, որ թէպէտ այժմ մոռցուած՝ սակայն ունի իր լաւ կողմերը, եւ կրնայ նկատուիլ աշխարհաբարի քերականութեան առաջին դասագիրքը որ գործնապէս օգտակար եղած ըլլայ:

Յետոյ, թուականի կարգով կուգայ Հ. Այտընեանի հոյակապ երկը. Քննական Քերականութիւն արդի աշխարհաբար լեզուի, 1866ին տպուած Վիէնայի մէջ, Այս գիրքը, որ մեր դարուն հայ տաղանդին մեծ արտադրութիւններէն մէկն է, երեւան քերած է աշխար-

հաբարի չգոյութեան իրաւունքը՝ զրաբարէն անջատ, իր ընդարձակ յաւաքաբանը յիշակերտ մըն է աշխարհաբարի պատմութեան, հին դարերէն մինչեւ մեր ժամանակները, իսկ բուն քերականութեան մէջ, Հ. Այտրենեան՝ կ'ուսումնասիրէ՝ մանրակրկիտ հետազոտութիւններով՝ Պոլսոյ եւ Փոքր-Ասիոյ գաւառաբարբառը, երեւան կը հանէ անոր թաքուն գանձերը եւ կը ճշդէ անոր քերականական կանոնները:

Սակայն Հ. Այտրենեանի այս փառաւոր երկասիրութիւնը դասագիրք մը չըլլալուն պատճառաւ, բնական էր որ չընդհանրանար մեր վարժարաններուն մէջ: Միայն թէ զարմանալի է որ մեր այն ժամանակի աշխարհաբար գրողները, ընդհանրապէս զրաբար քերականութիւններու վրայ լեզուն ուսած, չկըցան կամ չուզեցին օգտուիլ այդ աշխատութենէն որ ժողովուրդին լեզուն կը պատկերացնէր, ու հեռանալով անկէ, գացին յարեցան զրաբարին որուն մէջ ուզեցին ծուլել արդի աշխարհաբարը:

Այս շարժման հետ յառաջ կու գան այն բազմազան ձեւերը զորս աշխարհաբարին տուաւ ամէն գրող իր ճաշակին եւ հմտութեան համեմատ: Այսպէս տեւեց մինչեւ 1880ի ատենները, ուր նոր գրողներու սերունդ մը հետեւելով քանի մը հիներու, եկաւ հակադրածել այդ ձգտումին դէմ, եւ աշխարհաբարը վերստացաւ իր բնական, պարզ, յստակ ու ժողովրդական նկարագիրը, քայլ մը առնելով դէպ ի 1840ի եւ 50ի զրագէտ սերունդին լեզուն, դէպի ետ քայլ մը, որ սակայն յառաջդիմութիւն մըն էր աշխարհաբար լեզուին համար:

Գալով աշխարհաբարի քերականութեան դասագիրքերուն, անոնք արդէն սկսած էին, 1880էն ետքը, մուտ գտնել մեր վարժարաններուն մէջ: Գարագաշեան, Թէրզեան, Աճէմեան, Դաւթեան, Պօզաճեան, Պետիկեան հետզհետէ հրատարակեցին իրենց գործերը, զորս քննած, իրարու հետ բաղդատած, եւ գործադրութեան դնելով, անձնական փորձառութեամբ օգտուած ենք անոնցմէ՝ այս քերականութիւնը գրելու համար: Այս գործին մէջ, ուր աշխատութեան կարեւոր բաժին մը ունեցած է ամուսինս, Հրանտ Ասատուր, գլխաւոր ջանքերնիս եղած է պատկերացնել արդի հայերէնին օրէնքները, քաղելով զանոնք լաւագոյն գրողներու երկերէն, եւ ներշնչուելով մանաւանդ մեր ժողովուրդին գործածած կանոններէն, աղբիւր ունենալով մեզ Պոլսոյ աշխարհաբարը: Մենք մեր կողմէ բնաւ օրէնք մը հեղինակած չենք, որովհետեւ այդ

ձեռնհասութիւնը չենք ծանցած մեզի, նկատելով որ լեզուին մէջ բան մը հեղինակելու իրաւունքը ժողովուրդին կը պատկանի, եւ ո՛չ անհատներուն:

Մեր քերականութեան համար ընտրած ենք Ֆուէտէօի Պաթայի մեթոտը, որ իր մէջ կը պարունակէ ընթերցանութեան եւ ուղղագրութեան հատուածներ, քերականութեան կանոններ իրենց հրահանգներով եւ շարադրութեան ու արտասանութեան դասեր: Բոլոր նոտանաւորները մասնաւորապէս պատրաստուած են այս գրքին համար, մէկ մասը թարգմանութեամբ, մէկ մասը հետեւողութեամբ եւ փոքր մաս մըն ալ հեղինակութեամբ: Իսկ շարադրութեան դասերը ընթերցանութեան ծառայող հատուածներուն վրայ յօրինուած են հարցումներով, որոնց զրաւոր եւ քերանացի պատասխանները պիտի վարժեցնեն տղարը՝ գրելու եւ պատմելու: Յիշեալ հատուածներուն, ինչպէս բոլոր քերականութեան մէջ՝ ինամբ տարած ենք լեզուի միութիւն պահելու, եւ գործադրած ենք ճշդիւ ինչ որ աւանդած ենք տեսականով: Ոտանաւորներուն մէջ միայն ընդունած ենք լեզուի աննշան զարտուղութիւններ, զբխաւորաբար յօդբու գործածութեան մասին: այս կանոնները աւանդուած են Բ. Գրքին եւ Գ. Գրքին մէջ:

Մեր դասախօսութեան ընթացքին մէջ անձնական փորձառութեամբ տեսած ենք այս մեթոտին աւաւելութիւնները, որովհետեւ մեր քերականութիւնը երկու տարի գործադրելէ ետքը հրապարակ հանած ենք. այնուհետեւ քանի որ տարի շարունակ դասախօսած ենք զայն, ամէն տպագրութեան միջոց սրբագրելով մեր փորձառութեան ու դիտողութեանց համեմատ: Այս անգամ եօթերորդ տպագրութիւնն է որ կը կատարենք մաս մը փոփոխութիւններով, ըստ մանկավարժական նոր դրութեանց:

Զ. Ա.

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

Ա Տ Ա Ր Ի

Ա ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ. — ԱՌՏՈՒՆ

Այս առաւել եւ կանուխ արթնցայ մեր աքաղաղին ձայնէն: Լոյսը ծագեր էր արեւուն ճառագայթները պատուհանէս ներս կը մտնէին, և կու գային մինչև բարձիս վրայ: Դեռ փողոցը մարդ չկար, և ամէն կողմ լուռ էր: Քիչ ետքը, եկեղեցիին զանգակը սկսաւ հնչել: Մեր պարտէզին թղենիներուն մէջ, ճնճողակները սկսան ճիւ ճիւ երգել: Դրացի տուններուն դուռները բացուեցան հետզհետէ: Ծերունի մը իր ցուպին կռնած եկեղեցի կ'երթայ: Աղջիկ մը հաւնոցին դուռը բացաւ. կեր կու տայ վառեակներուն: Հիմայ ամէն մարդ ոտքի վրայ է, և տղաքը կ'սկսին դպրոց երթալ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

1. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ գրաւոր.

1. Այս առաւել ինչպէս արթնցար. — 2. Ի՞նչ տեսար. — 3. Փողոցը ի՞նչպէս էր. — 4. Քիչ ետքը ի՞նչ պատահեցաւ. — 5. Ձեր պարտէզին մէջ ի՞նչ եղաւ. — 6. Յետոյ ի՞նչ եղաւ. — 7. Աղջիկ մը ի՞նչ ւրաւ. — 8. Հիմայ ամէն մարդ ի՞նչ կ'ընէ. — 9. Տղաքը ի՞նչ կ'ընեն.

2. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Հորիզոն, արշալոյս, ճառագայթ, ամպ, զեփիւռ, մշուշ, ցեղ, աքաղաղ, աքլոր, դպրացիկ, ճնճողակ, հաւնոց:

— 7 —

Ա ԴՄՍՄ. — ԲԱՌ ԵՒ ԽՕՄԲ

1. Բառերը՝ խօսելու և գրելու կը ծառայեն:
2. Խօսքը բառերու միացումն է իմաստ մը յայտնելու համար:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

3. Օրինակել Ընթերցումը, բաժնել բառերը իրարմէ՝ հորիզոնական զիծով, եւ խօսքերը՝ ուղղահայեաց զիծով.
ՕՐԻՆԱԿ. — Այս—առաւել — եւ — կանուխ — արթնցայ — աքաղաղին — ձայնէն, | Լոյսը — ծագեր — էր, եւայլն.
4. Սորվիլ այս Ընթերցումին ուղղագրութիւնը:
5. Օրինակել եւ զոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղական	Ձայն	Պարտէզ
Սեռական	Ձայն ի	Պարտէզ ի
Բացառական	Ձայն է	Պարտէզ է
Դոճական	Ձայն ուլ	Պարտէզ ուլ

ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ. — Բառի մը վերջաւորութեան այս կերպով փոխուելուն հոլովում կ'ըսուի:

Ի. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԱՌՏՈՒՆ

Ծագեց արեւն հորիզոնէն
Կ'անցնի զեփիւռն ալ խաղաղով
Կարմիր, դեղին ցոլքերով.
Տերեւներուն հետ կանանչ,
Մեծ ծառերը շուք ձգեր են
Ու կը փայլին դաշտին մէջ զով
Աղբիւրներուն ջուրին քով.
Յասմիկը, վարդն ու կակաչ:

Իր փեթակէն թլուաւ մեղուն,
Ծաղկէ ծաղիկ կ'ոսոսոտէ.
Ելիւ, մանուկ, մտքով բեղուն՝
Կանուխ դասըդ պատրաստէ:

Բ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԵՐ ՇՈՒՆԸ

Մենք աղուոր շուն մը ունինք Սիլլա անունով։ Սեփ աւ մազեր և կրակի պէս փայլուն աչքեր ունի։ Զմեզ չատ կը սիրէ, մեր քովէն չի բաժնուիր բնաւ, և կ'ուզէ միշտ մեզի հետ խաղալ։ Բայց այնքան խելացի է որ, երբ գիրքս ձեռքս առնեմ, կը հասկնայ թէ դաս պիտի պատրաստեմ, և կ'երթայ անկիւն մը խելօք կը նստի։ Այնքան անձնուէր է որ անցեալ տարի, երբ փոքրիկ քոյրս հիւանդացաւ, չարաթ մը անոր անկողինին տակ պառկեցաւ անօթի ծարաւ։ Ինչպէս չսիրեմ իմ հաւատարիմ Սիլլան։

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

6. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ գրաւոր.

1. Դուք ինչ ունիք.—2. Իր աչքերն ու մազերը ինչպէս են.—3. Ինչպէս կը վարուի ձեզի հետ.—4. Երբ գիրքդ ձեռքդ առնես ինչ կ'ընէ.—5. Ե՞րբ քոյրդ հիւանդացաւ, ինչ ըրաւ Սիլլա.—6. Ինչո՞ւ կը սիրես Սիլլան։

7. Օրովիլ հետեւեալ բառերը.

Փայլուն, անձնուէր, հաւատարիմ, գոնգուր, վարս, ստւ, ցոռուկ, թաթ, ճանկ, շալակ, սարսփի.

8. Օրովիլ վերի Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

9. Օրինակել մէկ, երկու եւ աւելի վանկ ունեցող հետեւեալ բառերը զատ զատ սիւնակներու մէջ.

Սեղան, սփռոց, անձեռոց, թանափան, պնակ, սկաւառակ, դգալ, պատառաքաղ, դանակ, աղցանոց, աղաման, պղպեղաման, գաւաթ, սրռակ, սրճաման, ծաղկաման, հաց, գինի, միս, կաթաք, աղանդեր.

Բ ԴԱՍ. — ՎԱՆՆ

3. Երբ մէկ կամ աւելի տառեր մէկ նշուով կ'արտասանուին, վանկ մը կը կազմեն, ինչպէս. մարդ, հաց, հոգի։

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

10. Օրինակել եւ գոց սորովիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղական	Անկիւն	Կրակ
Սեռական	Անկիւն ի	Կրակ ի
Բացառական	Անկիւն է	Կրակ է
Դո՞ւրիական	Անկիւն ո՞վ	Կրակ ո՞վ

11. Այսպէս հոլովել գրաւոր եւ բերանացի.

ճանկ, թաթ, ցոռուկ, աչք, ձեռք, դաս, առիւծ.

2. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԻՆԼԱՆ

Ես շուն մը ունիմ գանգուր վարսերով.

Աչքերը փայլուն՝ ցոռուկն է դեղին.

Մեզի, ամէնուս կը փարի սիրով.

Մեր պահապանը՝ սարսփն է գիւղին.

Տեսնելով իր կեռ աղւաններն ամուր,

Չարերն ու գողերն իրմէ կը փախչին.

Իր խոշոր թաթերն ու ճանկերը սուր

Առիւծին, վագրին վիզին կը կառչին.

Ամէն առաւօտ ինք մեր ետեւէն

Սակառնիս շիտակ կը տանի դպրոց,

Եւ երբ մայրիկը դուրս ելլէ տունէն,

Մեր դըրան առջև կ'սպասէ տըղոց.

Մենք աղուոր շուն մը ունինք Սիլվա անունով (տե՛ս էջ 8) .

Արսինէ, զուարթ աղջիկ մըն է (տե՛ս էջ 12) .

Գ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՍԵՐԵԼԻ ԱՂԶԻԼԸ

Արսինէ զուարթ աղջիկ մըն է: Իր թարմ շրթունքներուն վրայ միշտ ժպիտ մը կը տեսնուի, և աչքերը խնդալով երեսդ կը նային: Երբեք դժգոհ, երբեք տրտոււմ չեա տեսներ զինքը: Ամէն բան աղէկ, ամէն մարդ բարի կ'երեւայ իրեն, որովհետեւ ինք բարեբարոյ է, անուշ կը վարուի ամէնուն հետ, ու տեղի չի տար որ մէկը անհաճոյ խօսք մը ըսէ իրեն: Այսքան քաղաքավար, այսքան ազնիւ աղջիկ մը բնական է որ սիրուի իր ընկերներէն, ծնողքէն և ուսուցիչներէն:

Հ Ը Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

12. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ՝ գրաւոր.

1. Ի՞նչպէս աղջիկ է Արսինէ. — 2. Ի՞նչքերը ի՞նչպէս երեսդ կը նային. — 3. Ի՞նչպէս չեա տեսներ զինքը. — 4. Ամէն բան և ամէն մարդ ի՞նչպէս կ'երեւայ իրեն. — 5. Ի՞նչո՞ւ. — 6. Այսպիսի աղջիկ մը որմէ՞ կը սիրուի:

13. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Զուարթութիւն, համեստութիւն, հնազանդութիւն, քաղաքավարութիւն, աշխատասիրութիւն, հեղուցիւն, կանոնաւորութիւն, մաքրութիւն.

14. Օրինակել վերի ընթերցումը, եւ բերանացի ըսել ամէն մէկ բառին մէջ գտնուած բաղաձայնները.

15. Բերանացի ըսել ամէն մէկ բառին մէջ գտնուած ձայնաւորները.

16. Սորվիլ այս ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

Գ ԴԱՍ. — ԳԻՐ

4. Գրուած բառերը գիրերէ կը բաղկանան.

5. Երկու տեսակ գիր կայ. ձայնաւոր և բաղաձայն:

6. Զայնաւորները այն գիրերն են որ ինքնին ձայն ունին, և ութը հատ են. ա, ե, հ, ը, ի, ո, շ, օ:

7. Բաղաձայնները այն գիրերն են որ ձայնաւորներուն օգնութեամբ միայն կրնան ձայն հանել, և երեսուն հատ են. ք, գ, դ, զ, թ, յ, լ, խ, ժ, կ, հ, ձ, ղ, ճ, Ն, լ, ճ, չ, պ, ջ, ռ, ս, վ, զ, ր, ց, փ, ք, փ:

Հ Ը Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

17. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղական	Ժպիտ	Ծնողք
Սեռական	Ժպիտ ի	Ծնողք ի
Բացառական	Ժպիտ է	Ծնողք է
Գործիական	Ժպիտ ուլ	Ծնողք ուլ

18. Այսպէս հոլովել գրաւոր եւ բերանացի.

Դէ՛ք, երես, աչք, շրթունք, ձեռք, կռակ, հասակ.

3. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈՒԲՐԻԿ ԱՐՍԻՆԷԻՆ

Անուշ աղջիկ մ'ես, զուարթ Արսինէս.

Գտնած սիրտերը շուտ մը կը շինես.

Ով զքեզ տեսնէ, կը սիրէ իսկովն.

Թէ՛ քաղաքավար, Թէ՛ բարի ես դուն.

Երբեք չեմ տեսած քու դէմքդ տըխուր.

Դիտես Թէ՛ խօսիլ և Թէ՛ կենալ լուռ.

Բերնէդ չի լսուի խօսք մը փռւն կամ սուտ.

Բարի օրինակ մ'ես քու ընկերներուդ.

2. ՂԵԻՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

ԵՂԻՇԷ ԱՐԲԵՂ, ԴՈՒՐԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

ԱԻԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ጥሪሆህሉ ቱሊጽኮግህ

ԳԱՄԱՌ ՔԱԹՈՂՈՍ
Ուր որ տեսնէ հայ երեւելի հեղինակի յը պատկերը կը ծանշայ
եւ անունը կուտայ քեզի (տես էջ 16):

ՄԿՐՏԻԶ ՊԷՇԻԿ ԹԱՇԼԵԱՆ

ՄԿՐՏԻՉ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ
մը պատկերը կը ճանչնայ
(տե ս էջ 16),

ՌԵԹԷՈՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՌԵԹԷՈՍ ՊԵՐՊԵՐԱՆ ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ

Ուր որ տեսնե հայ երեսելի հեղինակի վր պատկերը կը ծանցույ
 հաւանունը կու տայ քեզի (տե'ս Լջ 16)

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՅ

ՌԵԹԵՆՍ ՊԵՐՊԵՐԱՆ ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՂԱՊ
Ուր որ տեսնե հայ երեսելի հեղինակի վր պատկերը կը ճաննայ
և անունը կու տայ քեզի (տե՛ս Լջ 16)

Դ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ.—ՀԱՅԲԵՆԱՍԷՐ ԵՐՈՒԱՆԴ

Երուանդ իմ ընկերս է, և ես չատ կը համակրիմ իրեն, որովհետեւ հայրենասէր տղայ մըն է: Շատ մաքուր հայերէն կը խօսի, և մեծ եռանդով կը հետեւի մեր լեզուի և ազգային պատմութեան դասերուն: Անիկա երբեք չի նմանիր այն ծաղրելի աղոց որոնք իրենց մայրենի լեզուն չեն գիտեր, խօսակցութեան մէջ օտար բառեր կը գործածեն, և շարունակ եւրոպական գիրքեր կը կարդան: Ան կրնայ պատմել ձեզի հայ դիւցազներու վէպերը, հայ թագաւորներու քաջութիւններն ու ղժբախտութիւնները: Ուր որ տեսնէ հայ երեւելի հեղինակի մը պատկերը, կը ճանչնայ, և անոր անունը կուտայ ձեզի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

19. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ գրաւոր:

1. Ո՞վ է Երուանդը:—2. Ինչո՞ւ կը համակրիս իրեն:—3. Ուր՞եւ չի նմանիր Երուանդը:—4. Ի՞նչ կրնայ պատմել:—Ի՞նչ կը նշանակէ դիւցազն:—5. Գիտե՞ս հայ թագաւորներու անունները:—7. Զո՞վ կը ճանչնայ Երուանդը:

20. Սորվիլ հետեւեալ բառերը:

Հայրենասէր, ազգային, օտար, քաջութիւն, դժբախտութիւն, հեղինակ, երեւելի, վէպ, եռանդ, խօսակցութիւն, ծաղրելի:

21. Օրինակել վերի Ընթերցուածը, եւ ստորագծել այն բառերը որոնց մէջ ե գիրը իր յատուկ հնչումը կը պահէ:

22. Կրկին օրինակել եւ ստորագծել այն բառերը որոնց մէջ ե գիրը Էի պէս կը հնչուի:

23. Սորվիլ վերի Ընթերցուածին ուղղա գրութիւնը:

Դ ԴԱՍ. — Ե ԵՒ Է ԶԱՅՆԱԻՈՐՆԵՐԸ

8. Ե և Է ձայնաւորները, բառերուն մէջտեղը, երկու բաղաձայնի միջև, միեւնոյն հնչումը ունին, ինչպէս. կերակուր, բերան:

9. Ե ձայնաւորը իր յատուկ հնչումը կը պահէ բառերուն սկիզբը, ինչպէս. եպիսկոպոս, երիսասարդ:

10. Ե գիրը բնաւ չի գործածուիր բառերուն վերջը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

24. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները:

Ուղղ.	Պատմութիւն	Խօսակցութիւն
Սեռ.	Պատմութեան	Խօսակցութեան
Բաց.	Պատմութենէ	Խօսակցութենէ
Գործ.	Պատմութեամբ	Խօսակցութեամբ

25. Այսպէս հոլովել գրաւոր եւ բերանացի բառերը: Բաժնութիւն, դժբախտութիւն, լեզուագիտութիւն, բերանացիութիւն:

4. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ես հայ տղայ մ'եմ՝ զարմէն հանգիստ
Կը խօսիմ Հայկին, Արամին լեզուն:

Զունիմ թագ, ոսկի, գահ և ադամանդ,

Բայց սիրտս հարուստ է, պարկեշտ մաւաւանդ:

Վառուած իմ ազգիս սիրտով կաթագին,
Իմ մէջըս կ'ապրի քաջերու հոգին,
Եւ նախնիքներուս հօւրը սրբազան,
Զոր չեմ տար երբեք գանձերու փոխան:

Թէպէտ տարագիր, Թէպէտ հաւածուած,

Զի մուրաբ երբեք Հայը մէկէն հաց:

Իր զարդն է ճակտին քրտինքը մաքուր:

Եւ իր հովանին՝ հաւատքն երկնատուր:

Երէկ առաւօտ չատ ցուրտ էր և սաստիկ հով կը փչէր, երբ դպրոց գացի քրոջս, Ուսաննային հետ: Փողոցը՝ հանդիպեցանք աղքատ աղջկան մը որ ողորմութիւն խնդրեց մեզմէ: Զգեստի տեղ՝ ցնցոտիներ հագած էր որոնք կտոր կտոր կը թափէին վրայէն, և ոտքը կօշիկ չկար: Ըսաւ մեզի թէ որք էր, և թէ ոչ մէկը հոգ կը տանէր իր վրայ: Հէ՛ք տղայ, ո՞վ գիտէ որչափ կը տառապէր: Տունք անոր ինչ որ ունէինք մեր գրպանին և սակաւին մէջ: Յետոյ, քոյրս իր բուրդէ վզնոցը հանեց ու անոր վիզը փաթթեց: Երբ դպրոց հասանք, մեր վարժուհին նշմարեց որ երկուքս ալ լացեր էինք:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

26. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի՝ յետոյ գրաւոր.

1. Երէկ առաւօտ օդը ի՞նչպէս էր:—2. Փողոցը որո՞ւ հանդիպեցաք:—3. Ի՞նչ հագած էր:—4. Ի՞նչ ըսաւ ձեզի:—5. Ի՞նչ տուիք անոր:—6. Ի՞նչ ըրաւ:—7. Դպրոցին մէջ ի՞նչ պատահեցաւ:

27. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Սաստիկ, զգեստ, ցնցոտի, վզնոց, հէք, կը տառապէր, նշմարեց.

28. Օրինակել վերի Ընթերցուածը, եւ ստորագծել այն բառերը որոնց մէջ ո գիրը օի պէս կը հնչուի.

29. Կրկին օրինակել, եւ ստորագծել այն բառերը որոնց մէջ ո գիրը իր յատուկ հնչումը կը պահէ:

30. Սորվիլ վերի Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

11. Ո և Օ ձայնաւորները միեւնոյն կերպով կը հնչուին բառերուն մէջտեղը, ինչպէս. դպրոց, մասնոց:

12. Ո ձայնաւորը իր յատուկ հնչումը կը պահէ բառերուն սկիզբը, ինչպէս. ոսկի, որչափ:

13. Ո ձայնաւորը Վ բաղաձայնէն առաջ դրուելով, Օ ի նման կը հնչուի, ինչպէս. ովկիանոս, ովսսմնա:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

31. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ	Ողորմութիւն	Գթութիւն
Սեռ.	Ողորմութեան	Գթութեան
Բաց.	Ողորմութենէ	Գթութենէ
Գործ.	Ողորմութեամբ	Գթութեամբ

32. Այսպէս հոլովել գրաւոր, եւ բերանացի.

Աշխատութիւն, գիտութիւն, համբերութիւն, հնազանդութիւն.

5. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈԴՐՈՒՆ ԲԱՐՁՐԻԿԸ

1. Փոքրիկ բարձիկ սիրական, Կակո՛ւղ գլխուս տակ տըկար, ձերմակ, տաքուկ պատուական Բուրդով լեցուած ինձ համար, Գան անթիւ խեղճ մանուկներ
2. Հովին ձայնէն երբ վախնամ, Գայլն ու մրբիկ երբ դռան, Վըրադ ննջել միշտ կուգամ, Փոքրիկ բարձիկ սիրական.
3. Կան անթիւ խեղճ մանուկներ Մեթի, մայր չունին, չունին տուն, Եւ բարձ մ'անգամ չեն գտներ Երբ աչքերին փակէ քուն.
4. Ո՛հ, դառըն բախտ, միշտ քընատ կը տառապին երբ սլապէս, Անո՛ւշ մայրիկ, անընդհատ Արցունք կու գայ իմ աչքէս.

2. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՍՈՒՑ ՅԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆ

Մեր դասարանին մէջ երկու տղաք կան, Եղուարդ և Սուրէն, որոնք իրարմէ ոչ նուազ կը շահագորգոնեն զիս, Եղուարդ իր աշխատութեամբ միշտ կը յաջողի դասերուն մէջ, և առաջին մրցանակի կ'արժանանայ. իսկ Սուրէն երբեք չ'աշխատիր, բայց քծնելով, նուաստանալով իր շարագրութիւնները ուրիշներուն գրել կուտայ, և բոլոր դասերը ասկէ անկէ կ'ընդօրինակէ: Այս խարդախ միջոցներով երբեմն կը յաջողի, և առաջին մրցանակը իրեն կը տրուի: Սակայն մեր ուսուցիչը անցեալ օր երեւան հանեց Սուրէնին մէկ խարդախութիւնը և աղուոր մը խայտառակեց զայն: Հիմայ համոզուած եմ թէ սուտ յաջողութիւնը վաղանցուկ է, և ճշմարիտ արժանիքն է միայն որ կը յարգուի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

33. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ՝ գրաւոր.

1. Ձեր դասարանին մէջ, ո՞ր տղայք կը շահագորգոնեն զքեզ. — 2. Եղուարդ ի՞նչ կ'ընէ. — 3. Սուրէն ի՞նչ կ'ընէ. — 4. Սուրէն ի՞նչ միջոցներով կը յաջողի. — 5. Ձեր ուսուցիչը ի՞նչ ըրաւ անցեալ օր. — 6. Հիմայ ի՞նչ բանի համոզուած ես. — 7. Ո՞վ է միայն որ կը յաղթէ:

34. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Կը շահագորգոնեն, մրցանակ, քծնելով, նուաստանալով, խարդախ, վաղանցուկ, կը յարգուի, արժանիք:

35. Օրինակել վերի Ընթերցուածը եւ ստորագծել այն բառերը որոնց մէջ ուր վ կը հնչուի:

36. Սորվիլ վերի Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը:

2. ԴԱՍ.—ՈՒՒ ՀՆԶՈՒՄԸ

14. Ո՞ր բառի մը մէջտեղը, ձայնաւորէ մը առաջ դրուելով վի հնչում կ'ստանայ, ինչպէս. Եղուարդ պէտք է կարդալ Եղվարդ, զուարթ պէտք է կարդալ զըվարթ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

37. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ.	Երդոււմ	Ուսոււմ
Սեռ.	Երդ-ման կամ Երդումի	Ուսումն կամ Ուսումի
Բաց.	Երդումէ	Ուսումէ
Դործ.	Երդումով կամ Երդ-մամբ	Ուսումով կամ Ուսմամբ

38. Այսպէս հոլովել հետեւեալ բառերը.

Լուծում, զգացում, դադարում, հաւաքում, մտածում:

39. Ուղղական ընել հետեւեալ բառերը.

Բացման, Թաղում, հնչմամբ, Ծագման, յուզմամբ, դըր-դումով, մերժման, սոսկումի, դիտում:

6. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.—ԽՂՈՒՆՋԸ

Օր մը, արծիւն, ահեղ իշխանն ամպերու,
Որ չի վախնար ամպրոպներէն ահարկու,
Կաղնիի մը դաշաթն իջաւ խոյանքով,
Եւ խըզունջ մը նշմարելով հոն իր քով,
«Ինչպէս, ըսաւ, անպիղք զեռուն հողակեր,
«Ինչպէս կրցար դուն բարձրանալ այսքան վեր
«Եւ գալ ըլլալ ինձ այսչափ սօտ գըրացի»:
Խըզունջն ըսաւ հըպարտութեամբ. «Սողացի»:

Զգեստի տեղ՝ ցնցոտիներ հագած էր որոնք կտոր կտոր կը թափէին
վրայէն (տե՛ս էջ 18)։

Յուսիկ հօրեղբայրս մակոյկ մը գնեց եւ ամէն առտու,
արշալոյսին, ծուկ որսալու կ'երթանք Մարմարայի
բացերը (տե՛ս էջ 24)։

Է ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ. — ԶԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆ

Այս տարի շատ հաճելի արձակուրդ մը կ'անցընենք գիւղը: Յուսիկ հօրեղբայրս մականիկ մը գնեց, և ամէն առաւել, արշալոյսին ձուկ որսալու կ'երթանք Մարմարայի բացերը: Կանխաւ կը պատրաստենք մեր կարթերը, խայծերը կ'անցընենք կեռ ասեղին ծայրը. ու կը ձգենք ծովուն յատակը: Յետոյ, յանկարծ ձուկը կու գայ խայծը յափշտակելու. այն ատեն կը քաշենք մեր կարթերը, ու մականիկը կը լիցուի գոյնզգոյն ձուկերով: Երբ երկինքը մշուշ ըլլայ կամ ալիքները՝ փոթորկոտ, մեր ձկնորսութիւնը շատ չի յաջողիր. բայց երբ ծովը յստակ ըլլայ և օդը՝ պայծառ, ոչ միայն մեր սեղանին համար կը հայթայթենք գեղեցիկ ձուկեր, այլ մօտակայ խրճիթներուն տղոցը կը բաշխենք:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

40. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ՝ գրաւոր.

1. Այս տարի ինչպէս կ'անցընէք ձեր արձակուրդը.— 2. Արշալոյսին ո՞ւր կ'երթաք.— 3. Ինչպէս կը պատրաստէք ձեր կարթերը.— 4. Երբ ձուկը գայ, ինչ կ'ընէք.— 5. Ձկնորսութիւնը ե՞րբ չի յաջողիր.— 6. Իսկ երբ ծովը յստակ ըլլայ:

41 Սորվիլ հետեւեալ րմուները.

Հաճելի, Մարմարա, կարթ, խայծ, յատակ, յափշտակել, գոյնզգոյն, փոթորկոտ, յստակ, պայծառ, կը հայթայթենք, կը բաշխենք:

42. Օրինակել վերի Ընթերցումը, եւ ստորագծել այն բառերը որոնց մէջ չ գիրը հի ծայն կը հանէ.

43. Կրկին ընթերցանակել եւ ստորագծել այն բառերը որոնց մէջ չ գիրը անծայն կը մնայ.

Է ԴՍՍ. — Ծ ԳՒՐԸ

15. Ծ գիրը Հ ի ձայն կը հանէ բառերուն սկիզբը, ինչպէս. յաւակ, յաջող:

16. Ծ գիրը անծայն կը մնայ բառերուն վերջը, բացի մէկ քանի միավանկներէ ինչպէս. հայ, յայ, հայն:

17. Ծ գիրը երբ բառերուն մէջտեղն է, ձայնաւորէ մը ետքը, Ե ի պէս կը հնչուի, ինչպէս. խայծ, հայտնիք:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

44. Երրորդ անգամ օրինակել այս Ընթերցումը եւ ստորագծել այն բառերը, որոնց մէջ չ գիրը հի պէս կը հնչուի.

45. Սորվիլ այս Ընթերցումին ուղղագրութիւնը.

46. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ.	Ծով	Մարդ	Հայ	Զի
Սեռ.	Ծով ու	Մարդ ու	Հայ ու	Զի ու
Բաց.	Ծով է	Մարդ է	Հայ է	Զի է
Գործ	Ծով ով	Մարդ ով	Հայ ով	Զի ով

7. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԶԿՆՈՐՍՈՒՆ ՆԱԽԱԿԸ

Խոր գիշեր է լըռին. Մեղմ, անուշ զեփեւում
Խաղաղ են ծով, ալիք. Թո՛ղ սահի իր նաւակ.

Նաւակը ձկնորսին Սըւնայ անվրդով
Կը սահի միայնիկ. Արծաթէ լուսնին տակ.

Երկինքէն լուսնիկան Եւ ձուկեր հայիհու
Կը փայլի բացխրքիկ. Թեփերով ոսկեգոյն

Աստղերը կը խնդան, Ուռկանին մէջ իր թռչ
Ու չըկայ փոթորիկ. Դան լեցուին Թո՛ղ իսկոյն.

Զի իր տունն անհամբեր

Կնոջն հետ դեռաւոր,

Իր փոքրիկ մանուկներ

Կ'սպասեն անօթի.

Ը ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — Ա.Գ.Ա.ՐԱ.ԿԸ

Դիտէ՛ք ինչ է ագարակ մը, Ես անցեալ տարի փոքրիկ ճամբորդութիւն մը ըրի հօրս հետ Պրուսայի կողմերը, և այն տեղ տեսայ, Մեծ անդաստակ մըն է ագարակը ուր տեսակ տեսակ անասուններ կը պահեն, փարաններ կան ոչխարներու, այծերու համար. գոմեր կան կովերու, եզերու, գոմէշներու համար: Ախոռներ չիւած են ձիերու, ջորիներու, էշերու համար: Հաւերը, աքաղաղները կը բուծանին հաւնոցներու մէջ: Յետոյ կան շտեմարաններ, մառաններ ուր կը պահեն ագարակին բերքերը: Այս ընտանի անասուններէն ոմանք կաթ կուտան, ոմանք հաւկիթ կ'ածեն, ուրիշներ սայլ կը քաշեն, հողը կը հերկեն: Ագարակին մէջ կան շատ մը ծառաներ, հովիւներ, մշակներ, ձիապաններ, յետոյ ագարակապանը, իր կինը և զաւակները: Ասոնք բոլորն ալ կ'աշխատին պատրաստելու կարագ, պանիր, մածուն, և արտադրելու ցորեն, գարի, վարսակ, եւ այլն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

47. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ՝ գրաւոր.

1. Ի՞նչ է ագարակը.—2. Ո՞ւր կը պահեն ձիերը.—3. Եզերը.—4. Հաւերը.—5. Շտեմարանին մէջ ի՞նչ կը պահեն.—6. Ո՞ր անասունները հողը կը հերկեն.—7. Որո՞նք կաթ կուտան.—8. Որո՞նք ոչխարները կ'արահեն.—9. Որո՞նք սայլերը կը քաշեն.—10. Ագարակին մէջ ի՞նչ կը պատրաստուի:

48. Որովիլ հետեւեալ բառերը.

Անդաստակ, բուծանել, մառան, բերք, հերկել, արտադրել, վարսակ:

49. Սորովիլ վերի Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը:

Ը Դ Ա Ս. — ԱՆՈՒՆ ԿԱՄ ԳՈՅԱԿԱՆ

18. Ամէն անձ, ամէն անասուն, ամէն իր անուն մը ունին որուն գոյական ալ կ'ըսուի, ինչպէս. հայր (մարդու անուն), կատու (անասունի անուն), տուն (իրի անուն):

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

50. Դրել զատ զատ սիւնակներու մէջ վերի ընթերցուածին մէջ գտնուած անձի, անասունի եւ իրի անունները:

51. Օրինակել եւ գոց սորովիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ.	Տարի	Օր
Սեռ.	Տար ուտն	Օր ուտն
Բաց.	Տարի է կամ Տար ուրե՛	Օր է կամ Օր ուրե՛
Գործ.	Տարի ուլ	Օր ուլ

52. Այսպէս հոլովել զրաւոր եւ բերանացի.

Ամառ, ձմեռ, երէկ, հիմա, վաղը, ատեն:

8. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԵՍԿԻՆ ԵՐԳԸ

Ահա՛ ծագեց կարմիր արեւ, և երբ գալ ձըմեռ, մենք վախ չունինք. Տաք և պայծառ է օդը, Ուրախ կ'անցնի մեր օրը. Դէ՛հ, քաշեցէ՛ք, սիրուն եզեր, Ուտելու միշտ պաշար ունինք. Առաջ տարէ՛ք արօթը, Լի և կուշտ է մեր փոքը:

Վարը վարենք, ահա փորենք, Դէ՛հ, քաշեցէ՛ք, սիրուն եզեր, Խոր ահօսներ հողին մէջ. Շուտով վարենք արտերը. Սերմ ցանենք որ հունձք հնձենք, Թող չըսեն մեր դըրացիներ. Յորեն դիզենք կալին մէջ. Ինչ ծոյլ են սա եզերը:

Ագարակին մէջ կան շատ մը ծառաներ տե՛ս էջ 26:

Մեր տունը ընդարձակ պարտէզ մը ունի որուն մէջ զանազան տունիկեր եւ ծառեր կան (տե՛ս էջ 30):

Ագարակին հաւերուն կը նայէր (տե՛ս էջ 32):

Յ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԵՐ ՊԱՐՏԷԶԸ

Մենք երեք եղբայր, երեք քոյր ենք, և Վոսփորի Գանտիլի գիւղը կը բնակինք: Մեր տունը ընդարձակ պարտէզ մը ունի որուն մէջ զանազան տունկեր, թուփեր և ծառեր կան: Մայրս բոլորն ալ բաժնած է մեր մէջ: Սիսակին տուած է նշենիները, Արամին՝ կեռասն-նիները, Հարմային վարդենիները: Ալիս առած է սալորենիները, Նարդիկ՝ թթենիները, իսկ ես փափաքած եմ ունենալ ելակի և մանուշակի ածուները: Ամէնքս ալ կը խնամենք մեր ծառերն ու ծաղիկները, որոնց մէջ մասը Միջերկրականի կղզիներէն բերուած են: Ամէն առտու. կը ջրենք, կը մաքրենք զանոնք, կը նետենք խամրած թերթերը, կը զատենք թրթուրները, ճճիները, կը փոխենք, կը նորոգենք հողը, որպէս զի հետզհետէ զարգանան ու պտղաբերին մեր բոյսերը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

53. Գատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ գրաւոր.

1. Դու՞ք ուր կը բնակիք. — 2. Ի՞նչ կայ ձեր պարտէզին մէջ. — 3. Մայրդ ի՞նչ տուած է Սիսակին. — 4. Նարդիկին. — 5. Վարդենիները որո՞ւ տուած է. — 6. Ալիս ի՞նչ առած է. — 7. Արամ. — 8. Դուն ի՞նչ փափաքած ես ունենալ. — 9. Ի՞նչ խնամք կը տանիք ծառերուն և ծաղիկներուն. — 10. Ինչո՞ւ այդքան խնամք կը տանիք:

54. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Տուն, նշենի, կեռասնի, վարդենի, մանուշակ, ածու, խամրած, թրթուր, ճճի, կը պատուաստենք, զարգանան, թուփ:

55. Սորվիլ վերի Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

Յ ԴԱՍ. — ՅԱՏՈՒԿ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿ ԳՈԾԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆ

19. Գոյական անունը երկու տեսակ է. յատուկ և հասարակ:

20. Յատուկ անունը մասնաւոր անձի մը կամ իրի մը կը տրուի զայն իր նմաններէն զանազանելու համար: Յատուկ են մարդոց, ընտանիքներու, քաղաքներու, ծովերու անունները, ինչպէս. Արշակ, Պոլիս, Վոսփոր:

21. Հասարակ են այն անունները որոնք միեւնոյն տեսակէն ամէն անձերու կամ իրերու կրնան տրուիլ, ինչպէս. աշակերտ, ֆաղափ, դպրոց, ծով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

56. Օրինակել վերի Ընթերցուածը եւ ստորագծել յատուկ անունները.

57. Կրկին օրինակել եւ ստորագծել հասարակ անունները.

58. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղական	Հայր
Սեռական	Հ օր
Բացառական	Հ օրմէ
Գործիական	Հ օրմով

59. Այսպէս հոլովել.

Մայր, եղբայր, կնքամայր, մօրեղբայր, հօրեղբայր, սանահայր, սանամայր:

60. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ.	Ներ	Քայր	Կին
Սեռ.	Ներ ոջ	Քր ոջ	Կն ոջ
Բաց.	Ներ ոջմէ	Քր ոջմէ	Կն ոջմէ
Գործ.	Ներ ոջմով	Քր ոջմով	Կն ոջմով

ՀԱՆՃՂՈՒԿԸ

Հանճղուկ մը ագարակի մը պատին վրայ խոյն դրեր էր: Ագարակին հաւերուն կը նայէր, և անոնց զուարթ ու անփոյթ կեանքը իր դժբախտ վիճակին հետ բաղդա- փելով, սաստիկ կը նախանձէր: Չմեռուան ձիւնին ցուր- տին, ինք բոյս մը, հատիկ մը չէր գտներ ուտելու, մինչդեռ անոնք առատ կեր ունէին: Իր խելճ թելիկ- ները կը մտէին, փետուրները կը թրջուէին, ոսկորնե- րուն կը փակչէին անձրեւին տակ, մինչդեռ անոնք տա- քուկ հաւնոցին թառերուն վրայ խաղաղ կը հանգչէին: Առտու մը սակայն աղմուկ մը լսեց, ու դողալով ար- թընցաւ քունէն: Ուշադրութեամբ դիտեց. ագարակին տէրը հաւնոցը մտաւ, մէկ քսնի վառեակներ բռնեց ու գլուխնին կտրեց: Հանճղուկը ալ չգանգատեցաւ իր վի- ճակէն, որովհետեւ հասկցաւ թէ անոնք իրմէ աւելի դժբախտ էին: Ինք թէև անօթի՝ բայց լալատ էր:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ Ն Ե Ր

61. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանայի՝ յիտոյ գլուոր:

1. Հանճղուկը ո՞ւր բռն դրեր էր:— 2. Ինչո՞ւ կը նախանձէր ագարակին հաւերէն:— 3. Առտու մը ի՞նչ պատահեցաւ իրեն:— 4. Ագարակին տէրը ի՞նչ քսնի:— 5. Հանճղուկը ալ ինչո՞ւ չգանգա- տեցաւ իր միճակէն:— 6. Ինչո՞ւ ինք անոնցմէ երջանիկ էր:

62. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Ափսոս, բաղդա, տել, կեր, թառ, չգանգատեցաւ:

63. Սորվիլ վերի Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը:

64. Որինակել այս ընթերցուածը, եւ ստորագծել եզակի անունները:

ԳՆԱԿԱՆՈՒՆ ԹԻՒՐԸ

22. Թիւր երկուք է. եզակի և յոթնակի:
23. Անուն մը եզակի է, երբ մէկ առարկայ կը ցուցնէ. յոթնակի է երբ մէկէ աւելի առարկայ կը ցուցնէ:
24. Միավանկ բառ մը յոթնակի կ'ըլլայ, երբ ծայրը կը աւելցնենք, ինչպէս. հաւեր, բոյսեր, տուներ:
25. Բազմավանկ բառ մը յոթնակի կ'ըլլայ, երբ ծայրը ներ աւելցնենք, ինչպէս. փետուրներ, ագարակ- ներ, ճանճղուկներ:
26. Անձայն Յ ով վերջացող բառերը երբ յոթնակի ընենք, պէտք է ծայրի Յ գիրը փոխենք, ինչպէս. մե- քենայ—մեքենաներ, ծառայ—ծառաներ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ Ն Ե Ր

65. Յորնակի ընել հետեւեալ բառերը.

Պատ, բոյն, կեանք, ձիւն, ցուրտ, հատիկ, առտու, թել, հաւնոց, թառ, տէր, վիճակ, անձրեւ, բոյս, կեր:

66. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ	Աղջիկ	Էրեկ	Կնիկ
Սեռ	Աղջկ ան	Էրեկ ան	Կնիկ ան
Բաց	Աղջիկ է	Էրեկ է	Կնիկ է
Գործ	Աղջիկ ով	Էրեկ ով	Կնիկ ով

67. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղական	Աստուած	Սէր
Սեռական	Աստուծ ոյ	Սիր ոյ
Բացական	Աստուծ մէ	Սիրէ
Գործական	Աստուծ ով	Սիր ով

ԺԱ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՆԿԱՐՁԻ ԱՇԽԱՑԱՆՈՑ ԿԸ

Այցելած էք երբեք նկարչի մը աշխատանոցը: Ես երէկ գացի Պ. Գեղամին տունը որ ընկերներէս մէկուն եղբայրն է: Ինք անձամբ տարաւ զիս ընդարձակ սրահ մը որ ձեղունին վրայ բացուած պատուհաններէ լոյս կ'առնէ: Ամէն կողմ խառնիխառն դրուած էին արձաններ, շրջանակով կամ առանց շրջանակի պատկերներ. կիսաւարտ նկար մը՝ այստեղ, ճակտէն գծուած դէմք մը՝ այնտեղ, բազուկի մը մէկ մասը գունամատիտով, ձեռքի մը մատերը իւղանկար, ծաղիկներէ կազմուած փունջ մը ջրաներկ, ալեկոծութեան տեսարան մը, կողովէ մը թափած ելակներ, լացող տղու մը դէմքին ծամածռութիւնը: Ասոնցմէ զատ, շրջանակներ, փետուրներ, զէնքեր, տուփերով ներկեր, պատկերակալներով վրայ կտաւներ, սեղանի մը վրայ գունապնակներ, վերձիններ: Հիացած մնացի այս տեսարանին առջև: Ի՞նչ գուարճալի արուեստ պէտք է ըլլայ նկարչութիւնը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

68. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ՝ գրաւոր.

1. Ո՞վ է Պ. Գեղամ. — 2. Ո՞ւր տարաւ զձեզ. — 3. Սրահը ո՞րեկէ լոյս կ'առնէր. — 4. Գունամատիտով ի՞նչ գծուած կար. — 5. Իւղանկար. — 6. Զրանե՞րկ. — 7. Կտաւները ո՞ւր դրուած էին. — 8. Սեղանի մը վրայ ի՞նչ տեսար. — 9. Ի՞նչ զգացիր այս տեսարանին առջև. — 10. Ի՞նչ մտածեցիր.

69. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Գունամատիտ, իւղանկար, ջրաներկ, պատկերակալ, կտաւ, գունապնակ.

ԺԱ ԴԱՍ. — ՀՈՒՈՎՆԵՐ

27. Անունի մը վերջաւորութեան փոխուելուն հոյնական կ'ըսուի:

28. Հոյովը վեց է. ուղղական և հայցական, սեռական և տական, բացատական, գործիական:

29. Հոյովման ընդհանուր կանոնն է եզակիի մէջ՝ ի, ե, ու. իսկ յոքնակիի մէջ՝ եր, երու, երե, երով կամ ներ, ներու, ներե, ներով: Տե՛ս տուի, պատկեր:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

70. Որոշել այս Ընթերցուածին բոլոր հոլովումները եւ զատ զատ սիւնակներու մէջ գրել.

ՕՐԻՆԱԿ. — Ուղղ. Հայց. Սեռ. Տրկ. Բաց. Գործ.
Սրահ Ձեզունին Պատուհաններէ Տուփ երով

71. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ. Հայց. Տուփ	Տուփեր	Պատկեր	Պատկերներ
Սեռ. Տրակ. Տուփի	Տուփերու	Պատկերի	Պատկերներու
Բաց.	Տուփէ	Տուփերէ	Պատկերէ
Գործ.	Տուփով	Տուփերով	Պատկերներով

72. Սորվիլ ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

9. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲԱՐԵԼԻԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրի մէջ ամէն իր

Ունի մաս արեւէն.

Փռւն ունի վարդ կարմիր,

Եւ գիշերն՝ այգն իրեն.

Ին տուաւ խոտ մարգին,

Դաշտերուն՝ հունձք բեղուն.

Եւ օդին՝ գոռ արծուին,

Մացառներ՝ բոյներուն.

Ծառն ունի գալարին.

Մեղուն՝ մեղր անուշիկ.

Հոսող ջուրն՝ իր հոգին.

Եւ շիրմն՝ իր երկինք.

Լաւագայն կեդրոնի

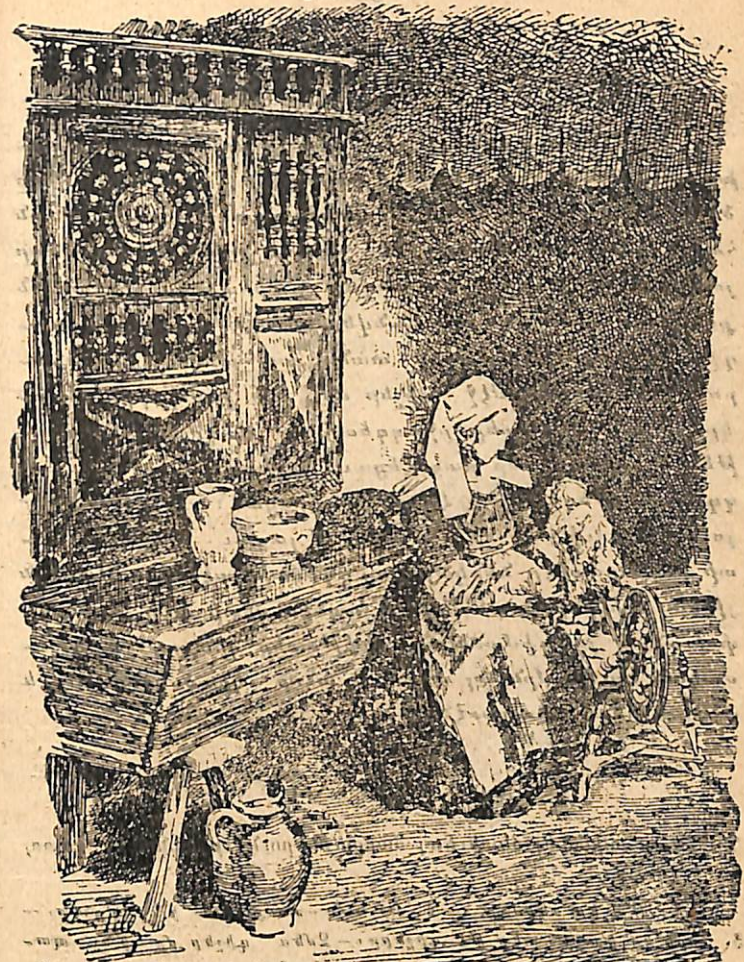
Իրերն հոս կը ձգտին.

Ծաղկին պէտք ծիւն ունի,

Եւ սիրտն ալ՝ մտքմին.

Հերմինէ աղբատ գործաւորուհի մըն էր որ իր աշխատութեամբ
ընտանիքը կ'ապրեցնէր (տե՛ս էջ 38)

Մանէ՛, մանէ՛, ճախարակ
նստինք բսնէ՛, ճախարակ
(տե՛ս էջ 39)

ԺԲ ԸԼԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԱՂՔԱՑ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻՆ

Հերմինէ աղքատ գործաւորուհի մըն էր որ իր աշխատութեամբ ընտանիքը կ'ապրեցնէր, իր հօրը մօրը ծերութիւնը կը խնամէր, և քրոջը դաստիարակութեան հոգ կը տանէր: Առտուընէ մինչև իրիկուն չարաչար յոգնութենէ ետքը, շատ անգամ կ'ստիպուէր գիշերուան քունն ալ զոհել, և այս անվերջանալի զբաղման արդիւնքը հազիւ կը բաւէր տանը անհատնում պէտքերուն: Զմեռուան մէջ, գիշեր մը, երբ լամպարին լոյսին կը ջնար աւարտել չըջագգեստ մը, հովուն սաստկութենէն պատուհանը բացուեցաւ, լամպարը չըջեցաւ, և զգեստին թեզանիքներէն մէկը այրեցաւ: Խեղճ աղջիկը յուսահատութեան մէջ ինկաւ, և լացաւ. ինչպէ՞ս պիտի համարձակէր ներկայանալ զգեստին տէրոջը: Սակայն յիշալ փիկինը բարեկիրթ և ազնիւ արտի տէր ըլլալով, փոխանակ յանդիմանելու, մխիթարեց զինքը, և դրամական նուէր մըն ալ տուաւ անոր կրած յուզման և անձկութեան փոխարէն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

73. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ գրաւոր.

1. Ո՞վ էր Հերմինէ. — 2. Ի՞նչ աշխատութեամբ ինչ կ'ընէր. — 3. Յօրե՞կը կ'աշխատէր թէ գիշերը. — 2մեռ գիշեր մը ինչ պատահեցաւ. — 5. Հերմինէ ինչ ըրաւ. — 6. Զգեստին տէրը ինչ տեսակ կին էր. — 7. Ինչ ըրաւ Հերմինէին.

74. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Լամպար, չըջեցաւ, թեզանիք, չըջագգեստ, յուզում, անձկութիւն.

ԺԲ. ԴԱՍ. — ՀՈՒՈՎՈՒԾՆԵՐՈՒՆ ԶԵՒԵՐԸ

30. Ընդհանուր օրէնքէն տարբեր կերպով կը հղովուին.
31. Ուրիշ վերջացող բառերը. աշխատութիւն, աշխատութեան, եւայլն:

32. Ուն վերջացող բառերը. գրադու, գրադու, եւլն.
33. Ժառանակ ցուցնող բառերը. գիշեր, գիշերուան, եւլն.
34. Կարգ մը միավանկ բառեր. ծով, ծովու, եւլն.
35. Ազգականութեան կապ ցուցնող բառերը. հայր, հօր, եւայլն:

35. Ատոնց մէջ զատ կան նաև կարգ մը բառեր որոնց հղովումը զարտուղի է, ինչպէս. Աստուած, տղայ, սիր, եւլն.

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

75. Օրինակել այս Ընթերցողածը եւ ստորագծել անոր մէջ զարտուղի հղովում բառերը.

76. Սորվիլ այս Ընթերցողածին ուղղագրութիւնը.

77. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հղովումները.

Ուղղ Հայց.	Աշխատութիւններ	Զբաղումներ
Սեռ.	Տրկ. Աշխատութեանց կամ Աշխատութիւններու	Զբաղմանց կամ Զբաղումներու
Բաց.	Աշխատութիւններէ	Զբաղումներէ
Գործ.	Աշխատութիւններով	Զբաղումներով

10. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻՆ ԵՐԳԸ

Մանէ՛, մանէ՛, ճակարակ,	Ճերմակ ոտներ շինեմ ես.
Նստի՛նք, բանէ՛, ճախարակ,	Աղքատ օրով ու լացով,
Անտէրին տէր ճախարակ,	Որքեր պահեմ մանածով.
Որքերուն հայր ճախարակ,	Մանէ՛, մանէ՛, ճակարակ,
Լուսնակ ծագեր է վերէն.	Նստի՛նք բանէ՛, ճախարակ,
Աչքըս լուսեր է նորէն.	Անտէրին տէր ճախարակ,
Լուսինն լոյսով մանեմ ես.	Որքերուն հայր ճախարակ.

ԺԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԱՐԵՎԻՆ ՈՒ ԼՈՒՍԻՆԸ

Լուսմայրիկը իր աղջիկն ու տղան զրկեց որ երթան աշխարհքը լուսաւորեն փոխնիփոխ. մէկը՝ ցորեկը, միւսը՝ գիշերը: Աղջկանը անունը Արեւ էր. տղունը՝ Լուսին: «Քուրի՛կ, ես ցորեկը կ'երթամ, դուն ալ՝ գիշերը» ըսաւ չարածճի Լուսինը: «— Զէ՛, ես աղջիկ եմ. ես գիշերը կը վախնամ» առարկեց Արեւը: Եւ քոյր եղբար վէճի բռնուելով, իրենց մօրը դիմեցին որ խմոր կը չաղուէ: «— Դուն գիշերը պտըտէ՛, Լուսին, ըսաւ մայրը. քոյրդ չղջիկէն և բուէն կը վախնայ» Բայց լուսինը հակառակեցաւ և չուզեց հնազանդիլ: Այն ատեն մայրիկը զայրացած, խմորին մէջէն ձեռքը հանելով, ապուակ մը տուաւ մանչուն որ խմորոտ դէմքով ելաւ գործին գնաց: Սակայն Արեւը նորէն սկսաւ նազիլ. «— Մայրի՛կ, ես ցորեկը կ'ամչնամ, ամէնքը երեսս կը նային» Լուսմայրիկը ափ մը ասեղ տուաւ իր աղջկանը ու ըսաւ. «— Ով որ երեսդ նայի, աչքերը ծակծկէ այս ասեղներով» Այն օրէն իվեր, Լուսինը խմորէն ճերմկած երեսով կը չրջի գիշերը, իսկ Արեւը ցորեկը դուրս կ'ելլէ տունէն, և երեսը նայողին աչքերը կը ծակծկէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

88. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն.

1. Լուսմայրիկը ո՞ւր զրկեց Արեւն ու Լուսինը. — 2. Լուսինը ի՞նչ ըսաւ իր քրոջը. — 3. Արեւը ի՞նչ պատասխանեց. — 4. Երբ իրենց մօրը դիմեցին, ի՞նչ ըսաւ. — 5. Տղան հնազանդեցա՞ւ. — 6. Մայրը ի՞նչ ըրաւ տղուն. — 7. Արեւուն ի՞նչ տուաւ մայրիկը որպէս զի երեսը մարդ չնայի. — 8. Լուսինը ի՞նչ պէտք և ե՞րբ կը պտըտի. — 9. Իսկ Արեւը ի՞նչ կ'ընէ:

ԺԳ. ԴԱՍ. — 80Դ

36. Երկու տեսակ յօդ կայ. Որոշիչ և անորոշ:

37. Որոշիչ յօդ կը կոչուին ը և ն գիւրերը որոնք անուններուն վրայ կը դրուին որոշ իմաստ մը տալու համար անոնց:

38. Ը կը դրուի այն բառերուն ծայրը որոնց վերջին գիրը բաղաձայն է, ինչպէս. Լուսմայրիկ, յուսմայրիկ:

39. Ն կը դրուի այն բառերուն ծայրը որոնց վերջին գիրը ձայնաւոր է, ինչպէս Բու, Բուն:

40. Ն յօդը կը դրուի նաև ու, ալ, է, և այլն բառերէն առաջ:

41. Այ՛ ձայն յով վերջացող բառերուն յն կը ջնջուի յօդ դնելէ առաջ. ինչպէս. Տղայ, տղան:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

89. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել որոշիչ յօդերը:

90. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը:

91. Պէտք եղած յօդերը դնել հետեւեալ գոյականներուն ծայրը.

Դաւաթ, նշենի, շուն, կատու, գիտութիւն, մայր ալ, տղայ, աղջիկ, ծով ու ցամաք, գորգ, իր պատկեր է, ենթակայ, մեր տուններ ալ, հարս ու փեսայ, ամառ ալ, այս ձեր սյգի է, աղջիկ ու տղայ, փոստուայ, թիթեռնիկ ու մեղու, այդ մեր սպասաւոր է, առաքիլ, ժողովուրդ ալ, շուն ու կատու, գորգ ալ, մայր, պատկեր, ծով, այս իր դաւաթ է, թիթեռնիկ, իշխան ու ծառայ:

92. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Մարտակ, արբանեակ, գիսաւոր, համաստեղութիւն, ասուպ:

ԺԴ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԼԱՒԱԿՈՅՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆԸ

Կարելոր վաճառատան մը համար պաշտօնեայ մը կը փնտռուէր: Զանազան վարժարաններէ չըջնաւարտ պատանիներ վկայականներով ու յանձնարարականներով ներկայացան. բայց տէրը անոնց ոչ մէկուն հաւնեցաւ, և ընտրեց տղայ մը որ լրագրի մը մէջ իր աղբը կարդալով, համարձակեր էր ինքնիրեն ներկայանալ: Երբ հարցուցին վաճառականին թէ ի՞նչ էր պատճառը որ նախընտրութիւն կու տար այդ տղուն որ յանձնարարական մը իսկ չունէր, պատասխանեց. «Անիկա սքանչելի յանձնարարական մը ունի. չգիտեցի՞ք թէ ներս մտած ատեն ի՞նչպէս ոտքերը մաքրեց և դուռը ի՞նչ զգուշութեամբ գոցեց իր ետեւէն: Ասիկա մաքրասիրութեան և կարգապահութեան նշան մըն էր: Յետոյ իր աթոռէն ելաւ ու զայն տուաւ ձերունի նամակաբերին որ ոտքի վրայ կ'սպասէր: Այս ալ բարեսիրտութեան ապացոյց մըն էր: Ուշադրութիւն չըրի՞ք որ գետնէն վերցուց գիրք մը զոր դիտմամբ ձգեր էի, ու հանդարտ սպասեց որ կարգը իրեն գայ ինծի մօտենալու: Ասոնք ալ արթնութեան նշաններ են. ու այս յատկութիւնները բարձր յանձնարարականներէ աւելի կ'արժեն տղու մը համար:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

93. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի, յետոյ գրաւոր.

1. Վաճառատան մը համար ի՞նչ կը փնտռուէր.—2. Որո՞նք ներկայացան.—3. Վաճառատան տէրը զո՞վ ընտրեց.—4. Երբ այդ ընտրութեան պատճառը հարցուցին, ի՞նչ պատասխանեց.—5. Դիտեցէ՛ք հասկերէր էր անոր մաքրասէր և կարգապահ ըլլալը.—6. Բարեսիրտ ըլլա՞լը.—7. Արթուն և բարեկերթ ըլլա՞լը:

ԺԴ. Դ Ա Ս

42. Անորոյ յօդն է մը կամ մըն:

43. Մը կը գործածուի ամէն անորոյ գոյականի քով, ինչպէս. Պաշտօնեայ մը (ով ըլլալը չենք գիտեր):

44. Մըն կը գործածուի միեւնոյն պարագային ըրալ բային սահմանական ներկայէն, անկատարէն և ալ բառէն առաջ, ինչպէս. Ասիկա ապացոյց մըն է, դուք ուսանող մըն էի, և այլն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

94. Օրինակել այս ընթերցումը եւ ստորագծել անորոյ յօդերը եւ գովականները.
95. Բերանացի ըսել թէ այդ յօդերը ո՞ր անուններուն կը պատկանին.
96. Սորվիլ այս ընթերցումին ուղղագրութիւնը.
97. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.
Պատանի, յանձնարարական, վաճառատուն, նախընտրութիւն, ապացոյց.
98. Անորոյ յօդեր դնել հետեւեալ գոյականներուն վրայ.
Քահանայ. . . եկաւ. Աշակերտ. . . ալ աւելցաւ. Քոյր. . . ալ ունեցայ. Գիրք. . . բերի. Բարի տղայ. . . ես դուն. Հօրաքոյր. . . ունիմ. Դեռ պզտիկ աղջիկ. . . է ան. Լամպար. . . վառէ. Եղբայրս մըքանակ. . . ստացաւ. Պատիժ. . . էր աս:

II. ԱՐՏԱՍՏՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾՈՒԽԸ ԵՒ ԲՈՅԸ

Ծուխը կ'ըսէր բոցին, իր մօր լուսավառ.
— Մայրի՛կ, ըսէ՛, ի՞նչ է աս
Որ քեզմէ կեանք առի, բայց միշտ եմ խաւար.
Մինչ դուն այդպէս կը շողաս.
— Աղջիկս, ըսաւ բոցն անոր,
Անուր բան չէ, ոչ ալ նոր.
Եւ դուն ալ փառս մ'ես հիմակ
Թէ մարդ միայն անձին լոսովն է փայլուն.
Բաւական չէ որ տըղաք
Ծընին հօրմէ մեծանուն:

ԺԵ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՈՒՆԵՅԱԾԷՆ ԴՈՎ ԸԼԼԱՍԼ

Մարդ մը միշտ իր վիճակին խեղճութենէն կը գանգատէր, և ուրիշներուն ունեցածէն կը նախանձէր: Հարուստի մը ապարանքը տեսնելով, չքեղ կառքի մը հանդիպելով, դրամատէրի մը հարստութեան վրայ խօսուիլը լսելով, գոհարավաճառի մը ցուցափեղկը դիտելով, կը գոչէր. «Աստուած ուրիշներուն ամէն բան տուած է. իսկ ինծի՝ ոչինչ»:

Այս մարդուն կինը որ խելացի և լուրջ էր, օր մը ըսաւ անոր. «Եթէ սա իշխանին ապարանքը քեզի տան, կը թողո՞ւս որ ձախ թեւդ կտրեն: — Ո՛չ պատասխանեց ամուսինը: — Եթէ գոհարավաճառը իր բոլոր խանութին ապրանքները քեզի նուիրէ, կը հաւանի՞ս որ աջ ձեռքդ միայն կտրէ: — Ամենեւին: — Իսկ տասը հազար ոսկիի փոխարէն՝ երկու աչքդ չի՞ս տար: — Երբե՛ք, երբե՛ք, պոռաց մարդուկը սարսափած: — Կը տեսնես թէ, ըսաւ կինը, դուն ալ արժէքաւոր բաներ ունիս՝ զորս չես ուզեր փոխանակել այնքան թանկագին բաներու հետ. ինչո՞ւ ուրեմն անոնց յարգը չես գիտեր ու կը գանգատիս»:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

99. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Մարդը ի՞նչ բանէ կը գանգատէր և կը նախանձէր: — 2. Ուրիշներուն բարեքները տեսնելով, ի՞նչ կ'ըսէր: — 3. Կինը ի՞նչ ըսաւ: — 4. Ամուսինը հաւանեցա՞ւ: — 5. Ուրիշ ի՞նչ հարցուց կինը: — 6. — Ի՞նչ պատասխանեց կինը: — 7. Իսկ կնոջը երբորդ հարցումին ի՞նչ պատասխանեց: — 8. Այն ատեն կինը ի՞նչ ըսաւ:

100. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Ապարանք, չքեղ, գոհարավաճառ, ցուցափեղկ, լուրջ, փոխանակել:

ԺԵ. ԴԱՍ. — ՅԱՏԿԱԳՈՒՅԻՉ ԵՒ ՅԱՏԿԱՅԵԱԼ

45. Յատկացուցիչ կը կոչուի այն անունը որ բանի մը տրուելու ըլլալը կը ցուցնէ, ինչպէ՞ս. իշխանին ապարանքը:

46. Յատկացուցիչին վերաբերող անունը յատկացեալ կը կոչուի, ինչպէ՞ս. իշխանին ապարանքը:

47. Յատկացուցիչը սեռական հոլով կ'ըլլայ:

48. Յատկացուցիչը որո՞ւն հարցման կը պատասխանէ և յատկացեալէն առաջ կը դրուի, ինչպէ՞ս. Որո՞ւն ապարանքը. — իշխանին ապարանքը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

101. Օրինակել վերի Ընթերցուածը եւ ստորագծել յատկացուցիչները.

102. Գրկին օրինակել եւ ստորագծել յատկացեալները.

103. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

104. Մէյլէկ յատկացուցիչ գտնել հետեւեալ յատկացեալներուն յարմար.

Դուռը, ապակին, ծայրը, կոթը, տերեւը, ճիւղը, ղեկը, ախիւը, շրջանակը, գօտին, ալիքը, բանալին, վանդակը, տիւնը, սփռոցը, կօշիկը, տետրակը, թաթիկները, հաւկիթը, փետուրը, պոչը:

12. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿԱՐՈՒԱԿՆ ՈՒ ՄԵԾԱՑՈՒՆԸ

Կարուակ մը կար ատենօք
Որ Թեւեւ խեղճ, չըքաւոր,
Փ'երգէր զուարթ և անհոգ
Աշխատելով ամէն օր:

Աւտըւան դէմ երբ նիրհէր,
Կարուակն ելած էր արդէն,
Եւ իր երգով, անվեհեր՝
Կ'արթնցնէր զայն քունէն:

Դրացի մ'ունէր մեծատուն
Որ շքեղ կեանք կը վարէր.
Բայց ոչ հանգիստ եւ ոչ քուն
Ունէր ցորեկն ու գիշեր:

Հարուստն ըսաւ օր մ'անոր.
«Կ'ուզեմ, չըլլաս դուն թշուառ.
Ա՛ռ քեզ ոսկի բիւրաւոր,
Ու աղօթէ՛ ինձ համար»:

(Շարունակելի)

ԺԶ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԱՄՊԻՆ ԸՆՏԱՆԻՐԸ

Ամպը ունի չորս զաւակ. երկուքը՝ մանչ, երկուքը՝ աղջիկ. Անդրանիկ մանչը քիչ մը խենդուկ է. կը վազէ, կը վազէ, կ'երթայ գետերուն մէջ կը թափի, զանոնք կ'ուռեցնէ, եղբրքներէն դուրս կը վանէ. սակայն բարի է, ծարաւ ծաղիկները կը զովացնէ, ծառերուն փոշոտ տերեւները կը մաքրէ, ցամքած հողը կը ջրէ: Մեծ քոյրը ճերմակ աղջիկ մըն է. երբ սաստիկ ցուրտերը սկսին, մէջտեղ կ'ելլէ, իր բամպակէ քօղը կը սփռէ դաշտերուն երեսը, որպէս զի չմսին փոքրիկ սերմերը հողին տակ: Երկրորդ եղբայրնին աղմկայոյզ անզուսպ մանչ մըն է որ մեծ ժխոր կը հանէ, և ամէն բան կը կոտրէ կը թափէ. պատուհանները կը խորտակէ, արտերը կը փճացնէ: Ամէնէն անուշիկը փոքրիկ քոյրերնին է, քնքուշ աղջիկ մը որ գարնան՝ ծաղիկներուն ճակատը փայլուն աղամանդներով կը զարդարէ, իսկ ձմեռը՝ մեր պատուհաններուն վրայ ճերմակ մատիտով հիւսնալի պատկերներ կը գծէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

105. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ամպը քանի՞ զաւակ ունի. — 2. Անդրանիկ մանչը ինչպէ՞ս է. — 3. Ի՞նչ կ'ընէ. — 4. Մեծ քոյրը ի՞նչ կ'ընէ. — 5. Երկրորդ եղբայրը ի՞նչ կ'ընէ. — 6. Փոքրիկ քոյրերնին ի՞նչ կ'ընէ. — 7. — Կրնա՞ք ըսել ասոնց անունները:

106. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

կը վանէ, կը սփռէ, սերմ, աղմկայոյզ, անզուսպ, ժխոր, կը խորտակէ, կը փճացնէ, քնքուշ, հիւսնալի.

107. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

ԺԶ. ԴԱՍ. — ՈՐԱԿԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

49. Ածականը բառ մըն է որ անունէ մը առաջ կը դրուի, և անոր մէկ յատկութիւնը կը ցուցնէ, ինչպէս. Մարտ ծաղիկ, Աերմակ աղջիկ:

50. Ածականները ոչ թիւ ունին և ոչ՝ հոլով. անուններու հետ կը գործածուին և անփոփոխ կը մնան:

51. Որականիւն ածականը անունի մը ինչպէս ըլլալը կը ցուցնէ, և ի՞նչպիսի հարցման կը պատասխանէ. Մաքուր, զգեղ, պզտիկ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

108. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել որականիւն ածականները.

109. Օրինակել հետեւեալները, ստորագծելով անունները.

Փոքրիկ տղան, կապուտ երկինք, սև ամպեր, անկեղծ բուրեղամը, պարարտ կովերը, հնազանդ աշակերտը, տղուոր խնձոր մը, յստակ ջուր, սուր դանակը:

110. Հետեւեալ անուններուն զոյնը ցոյց տուող ածականներ գտնել.

Ածուխ, կաւիճ, գինի, արիւնջ, խոտ, ծով, խնձոր, գրաթախտակ, սեր, չուս, արգրիտ, շուշան, տերև:

111. Ընէ՛ք ծիածանին եօթը զոյները:

ԺԶ. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿԱՐՈՒՍԱԿՆ ՈՒ ՄԵԾԱՑՈՒՆԸ

(Շարունակութիւն)

Կարուստին առաւ երբ ոսկին, Տանջանքն եղաւ իր բաժին Ա՛լ աշխարհք իրն էր կարծես. Խաղաղ կեանքին փոխարէն, Բայց այդ գանձով թանկագին Օր մ'ալ գընաց հարուստին Հոգն ալ մըտաւ տունէն ներս. Որ մ'ալ հանգիստ էր առտուն.

Դարդեցաւ ձայնն իր երգին, Է՛Ա ոսկիներդ. ըսաւ, սին. Բունն է՛ալ փախաւ աչքերէն, Ե՛Տուր քունս ու երգս ինծի՛դ ուն: Ե

ԺԷ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ. — ՄՈՅԱՐԴ ՈՒ ՓՈԳՐԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

Մոցարդ որ գերմանացի հռչակաւոր երգահան մըն է, որ մը հիւր կ'երթայ իր ծանօթներէն մէկուն: Այդ տանը մէջ տասերեք տարեկան աղջիկ մը կար որ հիանալի դաշնակ կը նուագէր: Մեծ երգահանը քաջալերեց այդ դեռատի երաժիշտը: Այն ատեն փոքրիկ աղջիկը հարցուց վարպետին. «Շատ կը փափաքիմ եղանակ մը հնարել և ձայնագրել. ըսէ՛ք ինծի թէ ի՞նչպէս ընեմ: — Դեռ չատ փոքր էք այդ գործին համար. սպասեցէ՛ք քիչ մը, պատասխանեց արուեստագէտը: — Բայց դուք ալ չատ կանուխ սկսած էք հեղինակել, առարկեց տղեկը. ես կարդացած եմ ձեր կենսագրութեան մէջ թէ մանուկ էք եղեր երբ գրեր էք ձեր թատերերգութիւններէն մէկ քանին: — Ծիչդ է, պատասխանեց Մոցարդ, բայց այդ խազերը գրած ատենս, ես ուրիշին չէի հարցըներ: Այն տղան որ տաղանդ ունի ինքզինքը կը չարչարէ, կը հնարէ, կը գրէ, առանց ուրիշին հարցնելու թէ ինչպէս ընէ:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

112. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.
 1. Ո՞վ է Մոցարդը.—2. Ո՞ւր կ'երթայ.—3. — Այդ տանը աղջիկը քանի տարեկան էր և ի՞նչ կ'ընէր.—4. Ի՞նչ հարցուց վարպետին.—5. Ի՞նչ պատասխանեց արուեստագէտը.—6. Ի՞նչ առարկեց տղեկը.—7. Ի՞նչ պատասխանեց Մոցարդը.
 113. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.
 երգահան, քաջալերել, երաժիշտ, վարպետ, հնարել, ձայնագրել, արուեստագէտ, հեղինակել, առարկել, կենսագրութիւն, տաղանդ, թատերերգութիւն:

ԺԷ. ԴԱՍ. — ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԱՇՄԱԿԱՆ

52. Յուցական ածականները ցոյց կուտան այն անունները որոնց վրայ կը խօսուի:

53. Յուցական ածականներն են՝ այս, աւ, սա, այդ, աք, այն, ան:

54. Այս կը գործածուի մեզի ամէնէն մօտ առարկային համար, այդ՝ քիչ մը հեռու եղողին, այն՝ աւելի հեռու եղողին:

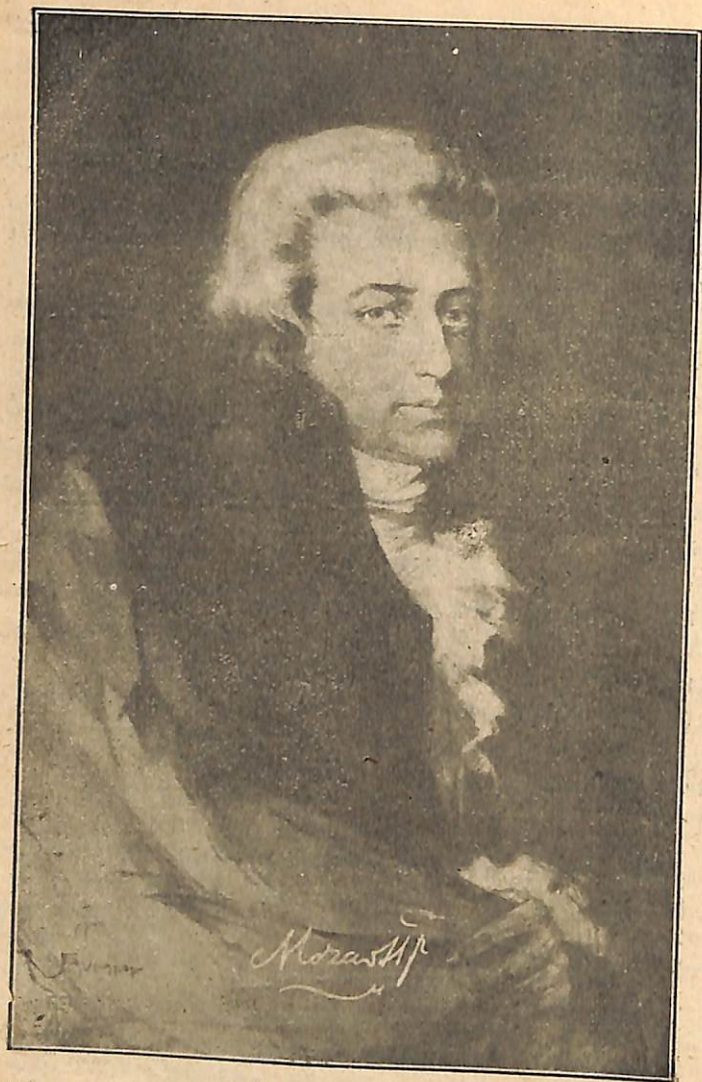
55. Յուցական ածականէն ետքը եկող գոյականը և կամ ը յօդը կ'առնէ ինչպէս. Այս մարդը, այդ կիսուն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

114. Օրինակել այս ընթերցումը, եւ ստորագծել Յուցական ածականները.
 115. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը.
 116. Յարմար գոյականներ դնել հետեւեալ ածականներուն բով.
 ձերմակ, անուշ, դեղին, կ'ըմբի, օսկեղօծ, բարակ, երկար, խռըր, կլոր, քառակուսի, կարծ, հուս, չոր, սուր, տափակ, ցուրտ տաք:

13. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԵՌԷ...

Եթէ հով ըլլայի	Եթէ ձիւն ըլլայի
Եւ տոյին ինձ թեւեր,	Կակուղ գիրկ ու ձերմակ,
Ես ինչո՞ւ երթայի.	Աղքատին կու տայի
Կոծել դաշտն ու ծովեր.	Բամալակէ մեծ վերմակ.
Եթէ արալ ըլլայի	Եթէ ցօղ ըլլայի,
Ինձ տըրուէր ջուր առատ,	Իեղճ ծաղկին անժըպիտ
Չոր արտին կու տայի	Կու տայի լիուլի
Իմ անձրեւս արամանդ.	Իմ շաղէս մարգըրիտ.

Մոցարդ Գե, մանացի հուշակաւոր երգաւան մըն է (ՏԵՍ էջ 48)

Աշնան մէջ, օր մը Ալիսին մայրը զինրը զիւղ տարաւ տնէս էջ 64)

ԺԸ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՍԱՐԳԵՆ ՈՒ ՇԵՐԱՄԸ

Սարգերը օր մը ըսին շերամին. «Քաւ յոգնութիւնդ մեծ է, ու աշխատանքդ՝ երկար: Որքան կը պտըտիս բոժոժիդ մէջ, որքան կը դառնաս, և սակայն այնքան դանդաղ ես որ օրերով չարաթնեցով չես կրնար քու չնչին գործդ աւարտել: Մինչդեռ մենք երկու վայրկեանի մէջ մեր լայն ոստայնները կը հիւսնէք: Իզուր մարդիկ մեզի դէմ կը մաքառին իրենց աւերիչ գործիքներով. մենք չարունակ իրենց տունները, պալատները, պարտէզներն ու անտառները կը պաշարենք մեր ցանցերով, Շերամը պատասխանեց. «— Իբաւ ձեր գործելու եղանակը արագ է, բայց ձեր գործը անօգուտ և զզուելի: Ամէն մարդ ձեր ոստայնը կ'ալի կը նետէ, իսկ մեր մետաքսին համար ոսկիներ կը վճարէ: Մեր թելերէն շինուած շղարչներով է որ վայելչասէր տիկիները կը հագուին և կը զարդարեն իրենց սրահները »

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

117. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. Սարգը միջոտ է թէ թիթեռնիկ. — 2. Սարգը ո՞ր տեսակ է: — 3. Սարգը իր ցանցերով ո՞ր տեղերը կը պաշարէ: — 4. Շերամը բոր է թէ թիթեռնիկ. — 5. Շերամին շինած թելերը ի՞նչ կը կոչուին: — 6. Ո՞վ մետաքսեղէն կը հագնի: — 7. Մետաքսեղէն ի՞նչ կերպով անուններ դիտէք:

118. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Սարգ, շերամ, բոժոժ, կը մաքառին, ցանց, կը պաշարենք, զզուելի, ոստայն, շղարչ, վայելչասէր, սրահ:

ԺԸ. ԴԱՍ. — ՍՏԱՑԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

56. Ստացական ածականները բանի մը որուն ըլլալը կը ցուցնեն:

57. Ստացական ածականներն են.

Եզակի	Յսկալի
իւմ, քու, իր	մեր, ձեր, իրենց

58. Ստացական ածականին վերաբերող գոյականները իրենց վերջը ա, ղ, և կա մը ը գիւրբը կ'առնեն, ինչպէս. իմ զիսարկա, քու հովանոցդ, իր ձեռնոցը, մեր, ձեր, իրենց զիրֆեր:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

119. Օրինակել այս էնթերցումը, եւ ստորագծել ստացական ածականները.

120. Բերանացի ըսել այս էնթերցումին բոլոր գոյականները.

121. Սորվիլ այս էնթերցումին ուղղագրութիւնը.

122. Յարմար ստացական ածականներ գնել կէտերուն տեղ. Մարիամ. . . բարեկամուհի այցելութեան. եկաւ ինծի. . . Լեւոն եղբօր հետ. . . մայրն ալ մէկտեղ էր. Մէկը. . . մատնոցը և ասեղը բերեր էր. . . կարիս օգնելու համար. միւսն ալ. . . հոլերը և գնդակները. . . տղոց հետ խաղալու համար. ձաշէն ետքը, մենք ալ. . . խաղալիքները մէջտեղ հանեցինք և զուարճացանք:

14. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Ս. ՄՈՒՂ ՀԱՍԱԿՆ ՈՒ ՊԱՐԱՊ ՏԱԿԱՌԸ

— Հանուն հասկեր երբ գըլուխին — Սա տակառն ալ զոր այդպաւն կը խոնարհեն մինչև գետին, կը գլտորէ դէպի հնձան, Սա մէկն ինչո՞ւ բարձր է այնքան, ինչո՞ւ կ'ընէ աղմուկ այնչափ, — Զի գլխուն մէջ հատեր չըկան: — Որովհետեւ մէջն է պարտալ:

ԺԹ. ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԴԵՂՋԵՈՒՀԻՒՆ ԵՐԱՋԸ

Գիւղացի կին մը կողով մը հաւկիթ կը տանէր քաղաք ծախելու: Ճամբան քաղաք ատեն կը խորհէր որ եթէ հաւկիթներուն ամէն մէկը եօթը փարայի ծախէր քաւական գումար մը պիտի չահէր: Դժբախտաբար հինգ հատը կոտորեցաւ: Խեղճ գեղջկուհին շատ ցաւեցաւ որովհետեւ երեսունը հինգ փարայ կորսնցուց, և ասիկա կարեւոր գումար մըն էր իրեն պէս աղքատ կնոջ մը համար: Սկսաւ երկար բարակ հաշուել, և վերջապէս գտաւ որ բնաւ կորուստ չպիտի ունենար, եթէ մնացածներէն իւրաքանչիւրը ութը փարայի ծախէր: Այդ հաւկիթներուն հասոյթովը քանի մը հատ աման հաւ պիտի գնէր, և երկրորդ անգամ քաղաք գալուն՝ երեք անգամ աւելի դրամ պիտի չահէր: Այսպէս հետզհետէ ընդարձակելով առուտուրը, էշ մը պիտի գնէր, և անոր վրայ հեծած պիտի երթեակէր գիւղէն քաղաք, շարաթը երկու անգամ: Էշը լեռներէն վեր, լեռներէն վար հօր հօր պիտի վազէր ու ցատքէր: Գեղջկուհին այս գաղափարէն խանդավառուած, ինք ալ ցատքեց ու ոտքը սայթաքելով ինկաւ, և բոլոր հաւկիթները կոտորուեցան:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

123. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր

1. Գիւղացի կինը ինչ կը տանէր քաղաք: — 2. Բանի՞ պիտի ծախէր իր հաւկիթները: — 3. Ճամբան ինչ պատահեցաւ: — 4. Այն ատեն հաշուելով ինչ գտաւ գեղջկուհին: — 5. Կրնա՞ք ըսել թէ կողովին մէջ ամէնը քանի՞ հատ հաւկիթ կար: — 6. Անոնց դրամով ինչ պիտի գնէր: — 7. Եթէ առուտուրը ընդարձակուէր ինչ պիտի գնէր: — 8. Էշը ի՞նչ պիտի ընէր: — 9. Ասիկա խորհած ատեն ինչ ըրաւ և ինչ պատահեցաւ:

ԺԹ ԴԱՍ. — ԹՈՒԱԿԱՆ ԱՇԱԿԱՆ

60. Թուական ւածական կ'ըսուին այն բառերը որոնք անունի մը ֆանի հաս կամ ֆանիերոյ ըլլալը կը ցուցնեն, ինչպէս. ւեկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, վեց, եօթը, ութը, ինը, տասը, և այլն: Առաջին, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ, հինգերորդ, վեցերորդ, եօթերորդ, ութերորդ, իններորդ, տասներորդ, և այլն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

114. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել թուական ւածականները:

115. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Գեղջկուհի, գումար, իւրաքանչիւր, հասոյթ, աման, երթեակէլ, խանդավառուած, սայթաքել:

116. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը:

117. Թուական ւածականներ դնել կէտերուն տեղ.

Յակոբ իր տան .. յարկը վարձու տուաւ: — Ես .. տարեկան եւ Լ. Բ. դպրոց մտայ: — .. տարի աշխատեցայ շրջանաւարտ ըլլալու համար: — Պետքոս մեր դպրոցին .. կարգի աշակերտներէն է: — Հաւերը ժամը .. ին իրենց թաղը կ'ելլեն: — Տարին .. օր է: — Ժամը .. ին կէս օր և կէս գիշեր կ'ըլլայ:

15. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄՐՋԻՒՆԸ

եղը դաշտէն վաստակաբեկ կը դառնար
յամբաբար.

Մըջիւն մըն ալ իր եղջիւրին ծայրն ելեր
թառեր էր:

Երբ գիւղն հասան, ընկերները պոռացին
մըջիւնին.

«Բաւրիկ մըջիւն, այդպէս ուրկէ՞ կը դառնաս,
ինչ է ատ:

Կը հարցնէ՞ք, ապուշներ,
չէ՞ք տեսներ.

Հողն հերկեցինք արտերուն
օրն ի բուն:

Ի ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ Է:

Մեր ուսուցիչը, անցեալ օր, խօսեցաւ մեզի միաբանութեան առաւելութեանց վրայ. պատմեց մեզի թէ ինչ չարիքներ կրած է մեր ազգը անմիաբանութեան երեսէն. բացատրեց մեզի Միութիւնը զօրութիւնն է առածը, և ասիկա ապացուցանելու համար մեզի ցոյց տուաւ քանի մը բարակ ոստիկներ, ու իր առաջարկութեամբ, մեր մէջէն ամէնէն վատուժ տղան առանց ճիգի ծոց և կոտրեց անոնցմէ մէկը. յետոյ տուաւ ուրիշ ոստ մը, յետոյ երրորդ մը, և դեռ չափեր. տղան հետզհետէ կոտորեց միւս ոստերն ալ: Հուսկ ուրեմն, մեր ուսուցիչը բոլոր ոստիկները միացուց, իրարու կապեց, և դասարանին ամէն աշակերտները փորձեցին ու չյաջողեցան խորտակել զայն: «Միեւնոյն բանն է, ըսաւ, մարդոց մասին ալ. ամէն մէկ անհատ զատ զատ կրնայ տկարանալ, ընկճուիլ, յաղթուիլ, բայց երբ միացած են, ոչ մէկ զօրութիւն կրնայ անոնց յաղթել:»

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

118. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ինչ բանի վրայ խօսեցաւ ձեր ուսուցիչը անցեալ օր. —
2. Ինչ պատմեց ձեզի. — 3. Ատիկա ապացուցանելու համար ինչ բերաւ. — 4. Ձեր մէջէն ամէնէն վատուժ տղան ինչ ըրաւ ոչ ոստիկներէն մէկը. — 5. Յետոյ ինչ ըրաւ. — 6. Ետքը ձեր ուսուցիչը ինչ ըրաւ. — 7. Դասարանին ամէն աշակերտները ինչ ըրին. — 8. Կրցա՞ն խորտակել այդ իրարու կապուած ոստիկները. — 9. Այն ատեն ինչ ըսաւ ուսուցիչը.

119. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

Ի ԴԱՍ. — ԱՆՈՐՈՇ ԱՇԱԿԱՆ

61. Անորոշ ածականները անոնք են որ անորոշ իմաստ մը կուտան անունին, ինչպէս. Ամեն, բոլոր, ամեն մէկ, ոչ մէկ, ուրիշ, միւս, միեւնոյն, քանի մը, ասանկ, ասանկ, անանկ, այսչափ, այդչափ, այնչափ, քանի, ինչպէս, ո՞ր, ի՞նչ:

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

120. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել անորոշ ածականները.

121. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Առաւելութիւն, ապացուցանել, ոստիկ, առաջարկութիւն, վատուժ, հուսկ ուրեմն, խորտակել, ընկճուիլ.

122. Անորոշ ածական դնել կէտերուն տեղ.

... խնձոր գտայ ծառին տակէն. — Այս տղան բարի է, բոլոր... տղան չար է. ... դասերս սորվեցայ այս գիշեր. ... խօսքը շարունակ լսելը հաճելի բան չէ. Իր... խօսքը հարուած մըն է ինծի համար. ... համարձակութիւն չեմ ներքեր ձեզի. ... յաւակնութիւն անկարելի է:

16. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Բաթիլ բաթիլ կը տեղայ ձիւն, Դաշտին վըրայ ծառեր ցանցառ,
Եւ ձիւները երբ կը հիւծին, Մթնկներէն սարսափահար,
Կ'ըսեն. «Մինակ մենք ոչինչ ենք. Կ'ըսեն. «Մինակ մենք ոչինչ ենք.
Երբ միանանք, դաշտ կը ծածկենք. Երբ միանանք, անտառ ենք մենք.»

Կաթիլ կաթիլ կուգայ անձրև, Այսպէս կ'ըսեն ձիւն ու անձրև,
Երբ ցամաք հողին ներքև, Այսպէս կ'ըսեն ծառ ու տերև,
Կ'ըսեն. «Մինակ մենք ոչինչ ենք. Ու միշտ կ'երգէ աշխարհ համբուս.
Երբ միանանք, գետ կը կազմենք. Երբ միանանք, Երբ միանանք, Երբ միանանք.»

ԻԱ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԵՐ ԸՆԾԱՆԻՔԸ

Մենք երեք հոգի ենք մեր տանը մէջ. մայրս, եղբայրս և ես: Մայրս դաշնակի դասեր կուտայ. իսկ եղբայրս դպրոց կ'երթայ տակաւին: Ինծի կը մնայ տան մատակարարութիւնն ու խնամքը, և ես ամէն ջանք կ'ընեմ որպէս զի անոնք հանգիստ ըլլան: Մայրիկս զմեզ շատ կը սիրէ և շատ երջանիկ է մեզմով. մենք ալ փոխադարձաբար այնքան կը սիրենք զինքը, որ երբեք առիթ չենք տար որ սիրտ հատցնէ մեզի համար և կ'ընտարանք մը ընէ մեզի. միշտ իր հրամանները կը գործադրենք, կը հնազանդինք իրեն և իր փափաքները կը կանխենք: Ուստի զո՞ն է մենէ: Եղբայրս ստէպ կ'ըսէ ինծի. «Անգամ մը որ չըջանաւարտ ըլլամ ու դպրոցէն ելլեմ, ա'լ մայրս և դուն հանգիստ պիտի ընէք. որովհետեւ ես ձեզի համար պիտի աշխատեմ, ինչպէս դուք ինծի համար կ'աշխատէք»:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

123. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Քանի հոգի էք ձեր տանը մէջ. — 2. Մայրդ ինչ կ'ընէ. — 3. Եղբայրդ. — 4. Քեզի ինչ կը մտայ. — 5. Դուն ինչ առնի ջանք կ'ընես. — 6. Մայրիկդ ի՞նչ սիրէ՞ ջրեղ. — 7. Դուք ինչպէս կը յայտնէք ձեր սէրը ձեր մայրիկին. — 8. Եղբայրդ ինչ կ'ըսէ ձեզի.

124. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Փոխադարձաբար, կանխել, կշտամբանք, ստէպ, մատակարարութիւն.

125. Սորվիլ այս ընթերցումին ուղղագրութիւնը.

ԻԱ ԳԱՍ. — ԴԵՐԱՆՈՒՆ

62. Դերամուկը բառ մըն է որ գոյականի տեղ կը դրուի զայն չկրկնելու համար, և ունի քիւ, հոյով, դեմքի: 63. Դէմքը երեք է. առաջին, երկրորդ, երրորդ: 64. Անձնական դերանուններն են.

	Մզակի	Յոգակի
Ա. Դեմք	Ես	Մենք
Բ. Դեմք	Դու	Դուք
Գ. Դեմք	Ինք, Ան	Իրենք, Անոնք

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

126. Օրինակել այս հատուածը եւ ստորագծել դերամուկները: 127. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

	Մզակի	Յոգակի
Ուղղ.	Ես	Մենք
Հայց.	Դու	Դուք
Սեռ.	Իմ	Մեր
Տրակ.	Ինչ, Ինծի	Մեզ, Մեզի
Բաց.	Ինչմէ, Ինչ	Մեզմէ, Մենք
Դործ.	Ինչմով	Մեզմով

17. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԱՍԻՐԻԿԻՆ ՍԷԻՔ

Մեր թաղին մէջ խեղճ տղաքան Օր մը մանչը մօրն ըսաւ. «Դիտեմ, զիս շատ կը սիրես. Մայր մը կար շատ երջանիկ. Բայց չես կրնար դուն բնաւ Ունէր զաւակ երկու հատ. Սիրել, ինչպէս ես՝ զքեզ»:

Ասանք մէկտեղ կ'ապրէին Մայրը հարցուց իր տղուն. «— Ինչո՞ւ կ'ըսես ասանկ բան. ֆայփայելով զիրար միշտ, — Երկու զաւակ ունիս դու, Գալուած սիրով կաթողին, իսկ, ես՝ մայրիկ մը միայն»:

ԻՐ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԴՈՒՆ ԴՈՒՆ, ԲԱԼԵՑԻ ԱՐԹՈՒՆ

Թուականէս երեսուն տարիի չափ առաջ, Լոնտոն քաղաքին շրջականերէն՝ պառաւ կին մը կ'անցնէր, կրօնակը առած փայտի ահագին խուրձ մը, և կ'քած անոր ծանրութեան ներքեւ: Ստէպ կը կենար շունչ առնելու համար, և յայտնի էր թէ այդ բեռը շատ կուգար իրեն, ու ինք ընկճուած էր անկէ:

Նոյն պահուն երիտասարդ մը անցաւ հեծանիւով անոր քովէն արագութեամբ:

— Կեցի՛ր, կեցի՛ր, կ'աղաչեմ, գոչեց պառաւը, բեռս շատ ծանր է, և ես շատ յոգնած եմ: Դուն երիտասարդ և ուժեղ ես. օգնէ՛ ինծի ասիկա մինչեւ տուն տանելու: Երիտասարդը կանգ առաւ. կարեկցութեամբ նայեցաւ պառաւին ու ըսաւ.

— Մամի՛կ, ես ստիպողական գործ ունիմ, չեմ կրնար քեզի օգնել, բայց սա նուէրը կուտամ քեզի. ա՛ռ, մօրս պատկերն է:

— Խեղ՛ք ես, ի՛նչ ես, ըսաւ կնիկը զայրոյթով, ես ի՛նչ ընեմ մօրդ պատկերը. ասիկա իմ բեռս չի կրնար շալկել:

— Ո՛վ գիտէ. գուցէ օգտակար ըլլայ քեզի, ըսաւ ժպտելով անծանօթը, և փայլուն բան մը դրաւ. պառաւին ձեռքը:

Հէք կինը զարմանքի ճիչ մը արձակեց. բայց երբ շուրջը նայեցաւ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու համար երիտասարդին, անիկա աներեւոյթ եղբոր էր արդէն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

128. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Պառաւ կինը ո՛ւրկէ կ'անցնէր. — 2. Ի՞նչ կը տանէր և ինչպէ՞ս. — 3. Ո՞վ անցաւ մօտէն. — 4. Պառաւը ի՞նչ ըսաւ անոր. — 5. Երիտասարդը ի՞նչ պատասխանեց անոր. — 6. Ի՞նչ տուաւ պառաւին. — 7. Կրնա՞ք գուշակել թէ ով էր այդ երիտասարդը և ինչ էր տուածը:

ԻՐ ԴԱՍ. — ՅՈՒՅԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

65. Ցուցական դերանունները հետեւեալներն են.

	Եզակի	Յոգնակի
Ա. Դեմք	Այս, Աս, Ասիկա	Ասոնք
Բ. Դեմք	Այդ, Ատ, Ատիկա	Ատոնք
Գ. Դեմք	Այն, Ան, Անիկա	Անոնք

66. Ան, անիկա, անոնք իբրեւ անձնական դերանունն ալ կը գործածուին:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

129. Օրինակել այս ընթերցումը եւ ստորագծել ցուցական դերանունները:

130. Սորվիլ Ընթերցումին ուղղագրութիւնը:

131. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը:

	Եզակի	Յոգնակի
Ուղ.	Այն, Ան, Անիկա	Անոնք
Սեռ. Տրակ.	Անոր	Անոնց
Բաց.	Անկէ	Անոնցմէ
Գործ.	Անով	Անոնցմով

18. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՊԱՀԱՊԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

Հսկէ՛, հրեշտակ, իմ զարթումս,
Այնպէս ըսաւ քանի որ Տէր.
Մահճիս մօտիկ պահպանէ՛ զիս,
Երբոր ննջեմ ամէն գիշեր:
Գութ ունեցի՛ր անձիս անզօր
Ու մի՛ թողուր զիս մեկաւոր:
Խօսէ՛ ճամբան ինձ շարունակ.
Եւ երբ մըտիկ կ'ընեմ քեզ լուռ,
Որպէս զի վաթ չի նամ միտակ,
Բարի՛ հրեշտակ, ձեռքդ ինծի տո՛ւր:

ԻԳ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԿԱՏՈՒԻ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

Արսինէն դպրոցէն դարձին, տեսաւ որ մայրիկը պընակի մը մէջ շագանակներ դրեր է իրեն և վահրամին համար: Իրենները եփեց. յետոյ, եղբորը շագանակներն ալ տաք մոխրին մէջ թաղելով, սեղանատուն գնաց նախընթրիք ընելու: Խոհանոցին պատուհանը բաց ըլլալով, երկու կատուներ ներս մտան, և ախորժահաճ պտուղին հոտը առնելով, վառարանին մօտեցան, ու սկսան խորհրդակցիլ զանոնք մոխրէն հանելու եղանակին վրայ, իբր թէ իրենցը ըլլային: Վերջապէս համաձայնեցան. մէկը թաթիկովը զանոնք կամաց կամաց դուրս քաշեց, և միւսը մէկիկ մէկիկ ստկեց: Շետոյ սկսան բաժնիլ. բայց մէկ հատ մը աւելի էր: Ասոր վրայ կռիւը փրթաւ: Մէկը կ'ըսէր. «Ասիկա իմա է, քանի որ ես դուրս հանեցի վառարանէն»: Իսկ միւսը կը պնդէր. «Թիչո՛ւ քուկդ պիտի ըլլայ, քանի որ ես ստկեցի»: Երկուքն ալ չէին խորհրդ կիսել զայն: Ձայններին բարձրացաւ. և տանը կատուն լսելով, վրայ հասաւ ու ըսաւ. «Ասոնք ձերը չեն, այլ իմ» քանի որ ես եմ տանը կատուն»: Եւ վռնտելով զանոնք, շագանակները անոնց ձեռքէն առաւ ու բոլորն ալ ախորժակով կերաւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

132. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի «եւ գրաւոր».

1 Արսինէն դպրոցէն դարձին ինչ տեսաւ. — 2. Ինչ ըրաւ այդ շագանակները. — 3. Յետոյ ո՛ւր գնաց. — 4. Կատուները ո՛ւր կէնեք մտան. — 5. Ինչ ըրին. — 6. Շագանակները ո՛վ դուրս քաշեց և ստկեց. — 7. Յետոյ ինչ ըրին. — 8. Մէկը ինչ կ'ըսէր. — 9. Ո՞վ վրայ հասաւ. — 10. Տանը կատուն ինչ ըսաւ անոնց. — 11. Ինչ ըրաւ:

ԻԳ ԴԱՍ. — ՍՅԱՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

67. Ստացական դերանունները բանի մը որուն ըլլալը կը ցուցնեն և հետեւեալներն են.

	Սգակի	Յոճակի
Ա. Դեմք	Իմա, Իմինս	Մերը, Մերինը
Բ. Դեմք	Բուկդ, Բուկինդ	Ձերը, Ձերինը
Գ. Դեմք	Իրը, Իրենը	Իրենցը

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

133. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել ստացական դեմք բանունները.
134. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.
135. Օրինակել եւ սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

	Սգակի	Յոճակի
Ուղղ. Հայց.	Իմա, Իմինս	Մերը, Մերինը
Սեռ. Տրակ.	Իմինս	Մերինին
Բաց.	Իմինէս	Մերինէն
Գործ.	Իմինովս	Մերինով

19. ԵՐԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԶԻՆ ԵՒ ՅՈՒՂԸ

Առողջ ձի մը մանուկ մ'առած իր վրան, Դաշտերուն մէջ՝ ասդին անդին կուգար ման. Մերթ կը վազէր, կը վազվազէր ոտոտոտուն, եւ մերթ հազիւ կը դալէր Թարմ խոտերուն.

— Ինչ, մռնչեց ջուլն անդին զայրացած,
Ըղձեղ վարել փոքրիկ տղո՛ւն այդ մընաց.
Շուտ պատժէ՛ զայն, ու վըրայդդ նետէ՛ վար.
Երթա՛յ սորվի որձի՛ն հետ չես խաղար.

— Ինչ յաղթանակ, ի՛նչ փառք և ի՛նչ մեծ պատիւ,
Ըսաւ անոր ծիծաղելով ձին ազնիւ.
Աժօթ չէ՛ ինձ, և չե՛ն խնդար իմ վըրաս,
Երբ վար նետեմ սա խեղճ մանուկն անվընաս:

Ի՞՞ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ.—ԳԱՐՈՒՆԸ ԵՒ ԿԵԱՆՔԸ

Աշնան մէջ, որ մը Ալիսին մայրը զինքը գիւղ տա-
րաւ: Տերեւները դեղներ էին արդէն, ու կամաց կամաց
կը թափէին ծառերէն: Թուփերուն վրայ՝ ծաղիկները չոր-
ցեր էին, և դաշտը, որ ցորենով լեցուն էր, խոտի թափ-
թփուքներով ծածկուեր էր հիմայ: Գետինը, խոնաւ հո-
ղին վրայ, թերթերու, ոստերու, շիւղերու ցամքած բե-
կորներ կը խշրտային ոտքերնուն տակ, և աշնան արեւը,
որուն դէմքը տփգուններ էր ցուրտէն, կը պահուրտէր
ամպերուն թանձր վերմակին տակ:

Ալիս այս տխուր տեսարանէն ազդուած, մօրը ըսաւ .
— Մայրի՛կ, ուր են այն աղուոր ծաղիկները որոնցմով
ծառերը զարդարուած էին երեք ամիս առաջ, երբ հոս
էինք: Ի՞նչ չուտ անցաւ ամէն բան:

— Ասոնք ալ պիտի անցնին, աղջի՛կս, ըսաւ մայրը,
վերստին պիտի կանանչնան ծառերը որոնցմով լեցուն է
անտառը: Միայն մարդուս երիտասարդութիւնն է որ չի
նորոգուիր: Ուստի գիտցի՛ր անոր յարգը, և ջանա՛ օգուտ
քաղել անկէ, զարդարելով միտքդ ու սիրտդ այնպիսի
յատկութիւններով զորս չկարենայ խամբեցնել ոչ աշունը,
ոչ ձմեռը կեանքիդ, ինչպէս սա մշտադալար եղեւինները
որոնց ոչ ցուրտը, ոչ ձիւնը կրնայ երբեք վնասել:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

133. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ
գրաւոր.

1. Ալիսին մայրը ո՞ր տարաւ զինքը.— 2. Տերեւները ի՞նչ
պէս էին.— 3. Ծաղիկները ի՞նչ եղեր էին.— 4. Դաշտը ի՞նչ եղեր
էր.— 5. Գետինը ի՞նչ կար.— 6. Աշնան արեւը ի՞նչ կ'ընէր.— 7.
Ալիսի՞նչ ըսաւ մօրը.— 8. Մայրը ի՞նչ պատասխանեց.— 9. Ի՞նչ
խրատ տուաւ անոր.— 10. Ո՞րն է այն մշտադալար ծառը որուն
չի՞վնասեր ձիւնն ու ցուրտը:

Ի՞՞ ԴԱՍ.—ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

68.—Յարաբերական դերանունը որ բառն է, և իրմէ
առաջ յիշուած բառ մը կը յարարերէ, այդ բառն ալ կ'ըս-
ուի յարաբերակ:

69. Յարաբերական դերանունը թիւ և հոշով ունի, և
կրնայ գործածուիլ երեք դէմքերու համար միեւնոյն ձեւով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

137. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել յարաբերական
դերանունները.
138. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.
Խար, շիւղ, բեկոր, ազդուած, խամբեցնել, մշտադալար,
եղեւին.
139. Օրինակել հետեւեալ հոլովումը եւ սորվիլ զայն.

	Եզուկի	Յոգնակի
Ուղ.	Որ	Որոնք
Հայց.	Ձոր	Ձորս
Սեռ.	Որուն	Որոնց
Տրակ	Որու	Որոնց
Բաց.	Որմէ	Որոնցմէ
Գործ.	Որով	Որոնցմով

20. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. ՏՂՈՒ ՀԱՐՑՈՒՄ

—Հայրի՛կ, ո՞վ կ'անցնի ամէնէն արագ. Աւագը խլուած եղերքէն ծովուն,
Հովե՛րը արդեօք, գե՛տը սլընթաց. ձերմակ օձառին պղպջա՞կն ոսին.
Արդեօք ասո՞ւպն որ կ'իյնայ վոյ- Օղապարի՛կը, տերե՞ւն ազաղուն,
րահակ երա՞ղը, արդեօք ոստայնը սառ-
Աւկայծ աղօսով բոցի պէս վառուած: դին:

Արդեօք ամպե՛րը, ծո՞ւխն եթերային, —իցի՛ւ թէ անդէտ մընաս գունն,
եւ կամ օղապար ծիծեռն ուղեւոր, որդեա՛կ,
Բոցածաւալ փո՞ւշն արդեօք հըր- Անուշ և տխուր սա ճշմարտութեան
թիւի՛ն, թէ ինչ որ կ'անցնի ամէնէն արագ
Երկինքին շա՛նթը, թէ փայլակն անոր. Մեր երջանկութեան օրերն են միայն:

ԻԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԻԱՄԻՑ ԿԿՈՒՆ

Ձորինչ վերեւնսար մը կար սարին վրայ ծառեր կային .
և անոնցմէ մէկուն վրայ կկուէ բոյն դրեր էր , ու իր ձա-
գուկները շուրջը բոլորած՝ առտուընէ մինչև իրիկուն կ'եր-
գէր : Աղուէսը օր մը մօտեցաւ այդ ծառին , ու ըսաւ .

— Անմիտ կկու , այս սարը իմա է , այս ծառերուն
ամէնքն ալ իմա են , ինչպէս համարձակեցար դուն այս
բոլորին տէր ըլլալ : Ըսէ՛ տեսնեմ , քանի՛ ձագ ունիս :
— Երեք հատ , պատասխանեց հէգ թռչունը դողալով :
— Շո՛ւտ , առնցմէ մէկը վարնեա՛ն , ապա թէ ոչ կացինս
կը բերեմ , և այս ծառը արմատէն կը կտրեմ :

Կկուն վախնալով որ թռչունները բոլորը մէկտեղ ը-
նաջինչ կ'ըլլան , անմիջապէս ձագերէն մէկը վար նետեց ,
միւսները ազատելու համար : Աղուէսը , զայն առաւ փա-
խաւ : Իսկ դժբախտ թռչունը ձայնը ձգած սկսաւ լալ :
Ագռաւը հոնկէ անցնելով , հարցուց , հասկցաւ անոր
վշտին պատճառը ու ըսաւ անոր .

— Անմիտ քուրիկ , ինչպէս հաւատացիր այդ խաբե-
բային խօսքերուն . անիկա բան մը չունի . ոչ սարը իրն
է , ոչ ալ այս ծառերէն մէկը : Ինչ որ ըսեր է քեզի ,
բոլորն ալ սուտ է . կացինը ո՛ր պիտի գտնէ : Եթէ նորէն
գայ , վռնեմ՝ զինքը : Այս ըսելով ելաւ գնաց , եւ ահա՛
նորէն աղուէսը եկաւ , ու երբ բերանը բացաւ , կկուն
վերէն պոռաց . « Ո՛չ սարը քուկդ է , ոչ ծառը , և գիտեմ
թէ կացին չունիս դուն . ալ քեզմէ չեմ վախնար . կոր-
սուէ՛ գնա ուրիշը խաբելու : »

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

140. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր .

1. Կկուն ո՛ր բոյն դրեր էր : — 2. Աղուէսը ինչ ըսաւ կկուին .
- 3. Կկուն ինչ պատասխանեց : — 4. Աղուէսը ինչ պահանջեց և
ինչ սպառնալիք ըրաւ . — 5. Աղուէսը ինչ ըրաւ . — 6. Աղուէսը
մեկնեց ետքը ո՞վ անցաւ հոնկէ : — 7. Ինչ ըսաւ կկուին . — 8. Երբ
Աղուէսը նորէն եկաւ , կկուն ինչ պոռաց անոր :

ԻԵ ԴԱՍ. — ԱՆՈՐՈՇ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

70. Անորոշ կ'ըսուին այն դերանունները որ անո-
րոշ գաղափար մը կ'արթնցնեն մեր մտքին մէջ , ինչ-
պէս . Ամհեր , մեկը , ուսմի , իրար , բան մը , ինչ որ ,
ոչինչ , ամեն մեկը , ոչ մեկը , ուրիշը , միեւնոյնը , միւսը ,
այսպսփր , ո՛րը , որչափը , ի՛նչ , ևայլն :

Հ Ի Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

141. Օրինակել այս Ընթերցուածը , եւ ստորագծել անորոշ դերա-
նունները .

142. Սորվիլ հետեւեալ շարքերը .

յաթ , շուրջ՝ բալթած , կկու , բնաջինչ կ'ըլլայ , կացին , արմատ :

143. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղադրութիւնը .

144. Անորոշ դերանուններ զնել հետեւեալ կէտերունէտեղ

Ընկերներուս ... ալ հոն էին կաթ հոն : Այս քերական
դէքքերն ալ ... են կ'ուզես ինչմէ : Իմ ուզած գլխաքիս այս
չէ ... է : ... բաւական է : Այս բանախներէն ... իմա է , ...
քուկդ է : ... չունիմ քեզի տալու :

145. Քտնել հետեւեալ խօսքերուն մէջ գտնուած դերանունները .

Անիկա ստախօս տղացմէ չ'ախորժեր : — Քրոջ տուէ՛ք ասոնք :
— Քովս մէկը չունիմ : — Եղածնորը պատմեց իրեն . — Ինք իմ բա-
րեկամս է : — Մեր տունը երեք տներակ ունի , ձերը՝ հինգ հատ : —
Ամէնքը հոն նստեր էին : — Այս կերպաներէն ո՛րը աւելի ազուտ
է : — Մենք բան մը չենք պահանջել իրենցմէ : — Այդ կօշիկները
շեղ են , առնցմով չես կրնար քալել : — Հաճեթ՛ք գրել մեզի թէ
ե՛րբ կ'ըդունիք զայն :

146. Պոյականներ զնել վերոգրեալ խօսքերուն մէջ գտնուած դե-
րանուններուն տեղ :

ԻՋ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԱՅՐԻԿԻՆ ՀԱՄԱՌՅՐԸ

Կազանդ էր: Տղաք շատ ուրախ կ'ըլլան այդ օրը, որովհետեւ ամէնքն ալ փափաքած բաներնին կ'ստանան: Շաքարներ, խաղալիկներ, միրգեր և զանազան ընծաներ կը տրուէ իրենց: Բայց փոքրիկ Արսէնը, որ հայր մայր չունէր, մասնակից չէր իր տարեկից տղոց ուրախութեան: Արդէն շատ աղքատ էր, և իր հացը ճարելու համար ստիպուած էր ձեռք կարկառել: Ուստի, Կազանդին իրիկունը, երբ մութը կ'ոխեց, փողոց ելաւ անցորդներէն ողորմութիւն խնդրելու համար: Բայց մէկը չէր նայեր անոր երեսը. ամէնքը զբաղած էին իրենց տղոցմով: Դժբախտ տղեկը յուսահատեցաւ, և քարի մը վրայ նստելով, ձիւնին ցուրտին տակ, սկսաւ լալ: Տիկին մը որ քովէն կ'անցնէր, զայն տեսաւ, ու քովը մօտենալով հարցուց. «Ինչո՞ւ կ'ուլաս, տղա՛ս: Ի՞նչ կ'ուզես. ըսէ՛ ինծի. շաքա՛ր, պուպրի՛կ, ձի՛ր, պտուղնե՛ր. ամէնքն ալ տամ քեզի:—Այդ բաներէն ոչ մէկը կ'ուզեմ, պատասխանեց Արսէն լալով: Կը յիշեմ թէ անցեալ տարի, Կազանդին, երբ մայրս ողջ էր, զիս գիրկը առաւ, սրտին վրայ սեղմեց և տաք համբոյր մը տուաւ ինծի. ա՛խ, տիկին, մայրիկիս համբոյրը տուէ՛ք ինծի:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

147. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Տղաք ինչո՞ւ ուրախ կ'ըլլան Կազանդին. — 2. Փոքրիկ Արսէնը ինչո՞ւ մասնակից չէր անոնց ուրախութեան. — 3. Ինչո՞ւ ձեռք կը կարկառէր անցորդներուն. — 4. Կազանդին իրիկունը ի՞նչ ըրաւ. — 5. Անցորդները ինչո՞ւ անոր երեսը չէին նայեր. — 6. Տղեկը ի՞նչ ըրաւ. — 7. Ո՞վ մօտեցաւ իրեն. — 8. Ի՞նչ հարցուց. — 9. Ի՞նչ պատասխանեց Արսէն.

ԻՋ ԴԱՍ. — ԲԱՅ ԵՒ ԵՆԹԱԿԱՅ

71. Բայը բան մը ընել կամ ըլլալ կը ցուցնէ, ինչպէս. Երգել, մարիլ:

72. Ենթական բային գործողութիւնը ընողն է, ինչպէս. Ես երգեցի տղան մարեցաւ:

73. Ենթական կը գտնուի ո՞վ հարցումը ընելով. ինչպէս. Ո՞վ մարեցաւ. — տղան:

74. Ենթական ընդհանրապէս անուն մը կամ դերանուն մըն է, ինչպէս. Ես, տղան:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

148. Օրինակել այս ընթերցումը եւ ստորագծել բայերը.

149. Վերստին օրինակել եւ ստորագծել եմբակաները.

150. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Մասնակից չէր, ձեռք կարկառել, տարեկից, միրգ, ընծայ, զանազան.

151. Սորվիլ այս ընթերցումին ուղղագրութիւնը.

21. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿՈՅՐ ՏՂԱՆ

1. Գեղեցիկ է կ'ըսեն արքին. 2. Բայը, կ'ըսեն, ծագիկներուն Այն թայրերուն չափ չէ սիրուն Սր թերթերուն կը ձօնեն լոյս. Թէ բըլբլներ, չոր ու ծործոր, լիճեր, մարգեր, լուսեր բոլոր, եւ պուրակներ եւ այլեր կոյս:
3. Այնքոն հրապարակներին գողտրիկ Որ ծունկի դան պէտք է մարդիկ Այդ պերճանքին առջև շքեղ. Բայց իմ սրտիս չէ ցաւ ու խոց Որ չեմ տեսներ ծովն ալեկած, Ոչ ալ ծաղկին գոյներն ու գեղ.
4. Ոչ երկինքը. ոչ շողն այգուն, Ոչ պուրակը, ոչ միջին հասուն, Ոչ թռչնիկը, լոյսն անսահման... Բոլոր այս պերճ բարիքներէս Հատ մը միայն կ'ընտրէի ես, Տեսնել մայրիկս իմ սիրական:

Ս. ՄԱՀԱԿ ԳԱՐԹԵՒ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ (ՏԵ՛ս Էջ 72)

Ի՛Է ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ.— ՀԱՅ ԳԻՐԵՐԻՐ

Հայ եկեղեցին տարին անգամ մը կը կատարէ Սահակ և Մեսրոպ սուրբ հայրապետներուն տօնը:

Ս. Սահակ որդին էր Մեծն Ներսէս Պարթեւ հայրապետին. և Ս. Մեսրոպ քարտուղարն էր Արշակ Երկրորդի արքունիքին: Երկուքը միատեղ աշխատելով, գտան մեր լեզուն գիրերը: Անոնցմէ առաջ, մենք օտար գիրեր կը գործածէինք: Անոնք տարածեցին հայերէնի ուսումը բոլոր Հայաստանի մէջ. անոնք թարգմանեցին Աստուածաշունչը. և այնքան առաջ տարին մեր լեզուն, ծաղկեցուցին մեր գրականութիւնը, որ պատմագիրները Ոսկեդար անուանեցին հինգերորդ դարը: Անոնք իրենց աշակերտ ունեցան մեր ամէնէն նշանաւոր հեղինակներէն Եղիշիկը և Եղիշէն, որոնք գրած են մեր գրարար մասնագրութեան հրաշակները:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

152. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն ըրանացի եւ գրաւոր.

1. Հայ եկեղեցին որո՞ւն տօնը կը կատարէ տարին անգամ մը.
— 2. Ո՞վ էր Ս. Սահակ.— 3. Ո՞վ էր Ս. Մեսրոպ.— 4. Ո՞վ էր Արշակ Երկրորդ.— 5. Ո՞վ գտած է հայ գիրերը.— 6. Ո՞վ թարգմանեց Աստուածաշունչը.— 7. Ի՞նչ կոչուեցաւ հինգերորդ դարը.— 8. Որո՞նք են Ս. Մեսրոպի և Ս. Սահակի ամէնէն նշանաւոր աշակերտները.

153. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Քարտուղար, արքունիք, գրականութիւն, դար, ոսկեդար, մատենագրութիւն, հրաշակերտ, հեղինակ.

Ի՛Է ԴԱՍ. ՍՆՈՒԻ ԽՆԴԻՐ

75. Երկու տեսակ խնդիր կայ. սեռի խնդիր և բնութեան խնդիր:

76. Սեռի խնդիրը հայցական հոլով կ'ըլլայ, և զո՞վ կամ ի՞նչ բանը հարցումով կը գտնուի. Կատուն ծեծեցի: Զո՞վ ծեծեցիր: — Կատուն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

154. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել սեռի խնդիրները.

155. Սորվիլ՝ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

156. Գտնել հետեւեալ բայերուն յարմար սեռի խնդիրներ

Դասատուն կը յանդիմանէ... — Մայրը... կը սնուցանէ: — Որդերը... կը կրծեն: — Արեւը տաքցուց... — Առաջագործը... մը շինեց: — Հովը... պիտի խորտակէ: — Կովը... կուտայ: — Ոչխարը... կ'ուտէ: — Կատուն... բռնեց: — Մեղուները... կը շինեն: — Քոյրս իր... կորսնցուց: — Հայրս երկու... ունի: — Դու... չես սորված:

22. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— ՅՈՅՍ

Թո՛ղ փչէ քամին պաղ պաղ երեսիս,
Վերէն, ամպերէն սաստիկ ձիւն թո՛ղ գայ,
Որքան որ կ'ուզէ, Թո՛ղ փչէ հիւսիս.
Յոյս ունիմ. վաղ ուշ գարուն պիտի գայ.

Թուխպը Թո՛ղ պատէ երկինքը պայծառ.
Թանձըք մառախուղ լոյսը Թո՛ղ փակէ.
Տարբերն աշխարհիս խառնուրդին իրար.
Յոյս ունիմ. վաղ ուշ արեւ կը ծագէ:

Թո՛ղ գայ փորձութիւն, Թո՛ղ գայ հալածանք,
Խաւար Թո՛ղ դառնայ անաղօտ լոյսը.
Սարսափելի չեն մարդուն տառապանք.
Միայն... չըհատնի՝ խեղճուկին յոյսը:

ԳԱՄԱՌ ԳԱԹԻՊԱ

ԻԸ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԲԱՂԵՂԻՆ ՈՒ ԿԱՂՆԻՆ

Բաղեղ մը կաղնիի մը կոճղին փաթթուած, կ'աճէր ու կը բողբոջէր ծլարծակ: Կաղնին կը պաշտպանէր զայն հովէն ու անձրեւէն, տարածելով անոր վրայ իր սաղարթա-
գեղ տերեւները: Իսկ բաղեղը կը գեղազարդէր դարաւոր ծառը իր գունազեղ ծաղիկներով ու թարմ ուղէշներով: Օր մը, բաղեղը շատ ձանձրանալով այս հանգիստ ու խա-
ղաղ կեանքէն, կամաց մը բաժնուեցաւ իր պաշտպան հո-
վանիէն, ու գնաց մինակ ապրիլ բաց օդին մէջ: Բայց չուտով գտաւ իր յանձնապատասխանութեան և անխոհմու-
թեան պատիժը. որովհետեւ հիւսիսակը փչեց ուժգին՝ հո-
րիզոնէն, և իր բարակ բունը որ ամէն զեփիւռի կը շար-
ժի, սկսաւ ծածանիլ, ծռիլ, ելլել, իջնել, մինչեւ որ խոր-
տակուելով ինկաւ հողին վրայ, ու ցամաքեցաւ հովին և արեւուն տակ: Անփորձ բաղեղը շատ զղջաց իր անխոհ-
մութեան վրայ. բայց եղածը եղած էր. և իր զղջումը օգուտ չունէր:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

157. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. Բաղեղը ինչպէս կ'աճէր. — 2. Կաղնին ինչ կ'ընէր անոր. — 3. Իսկ բաղեղը ինչ կ'ընէր դարաւոր ծառին. — 4. Բաղեղը օր մը ինչո՞ւ բաժնուեցաւ իր պաշտպան հովանիէն. — 5. Ո՞վ էր իր պաշտպան հովանին. — 6. Գտա՞ւ ից պատիժը. — 7. Իր բարակ բունը ինչ եղաւ. — 8. Բաղեղը գո՞ւ մնա՞ց իր անխոհմութենէն. — 9. Իր զղջումը օգուտ ունեցա՞ւ:

158. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

ԻԸ ԴԱՍ. — ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

77. Բնութեան խնդիրը ընդհանրապէս տրական, բացառական և գործիական կ'ըլլայ, և կը գտնուի որո՞ւ կամ ի՞նչ բանի, որովհետեւ կամ ի՞նչ բանէ, ինչո՞վ կամ ի՞նչ բանով հարցումներով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

159. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել բնութեան խն-
դիրները.

160. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Բաղեղ, կաղնի, կոճղ, կը բողբոջէր, սաղարթագեղ, կը գեղազարդէր, դարաւոր, գունազեղ, ուղէշ, յանձնապատասխան-
ութիւն, հիւսիսակ:

161. Գտնել հետեւեալ բայերուն յարմար բնութեան խնդիրներ եւ
զննել հարցումներուն տեղ.

Ազարակապանը (որմէ՞) կաթ կը կթէ. — Մշակները ցորենը
կը հնձեն (ինչո՞վ). — Երկու ոչխար յանձնեցինք (որո՞ւ) արածելու
համար. — Ես (ինչո՞վ) չեմ կրնար զուարճանալ. — Առնք (ի՞նչ բա-
նի) ուշադրութիւն չեն ըներ. — Մենք կը ճամբորդենք միշտ (ինչո՞վ):

162. Գտէ՛ք հետեւեալ խօսքերուն մէջ՝ բնութեան խնդիրները.

Ծովը լեցուն է ձուկերով. — Միշտ ձեզմէ մեծերուն նայեցէ՛ք
և անոնցմէ օրինակ առէ՛ք. — Փայտը կայծինով կը կտրեն. — Անծա-
նօթ տղոց հետ մի՛ խաղաք. — Հեռու կեցէ՛ք անմիտ բարեկամնե-
րէ. — Հաւատքով ապրեցէ՛ք:

23. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲԱՂԵՂԻՆ ՈՒ ՎԱՐԴԵՆԻՆ

Սողոսկելով բաղեղն ելաւ պատն ի վեր.

Վարդենիին հասակն հոնկէ կը ծաղկէր:

Փոքրիկ թուփը ըսաւ անոր. «Առանձին

ես բարձրացայ այս կէտին.

Բայց դուն, որ սէգ ես այդքան,

Կը սողայի՛ր առանց պատին օգնութեան»:

ԻՅ ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ. — ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Հայրենիքը այն երկիրն է ուր ծնած ու մեծցած ենք, ուր անցած է մեր մանկութիւնը, ուր թոթոված ենք մեր առաջին բառերը և առաջին աղօթքը: Մենք կապուած ենք անոր հողին, ջուրին, ծառերուն, ծաղիկներուն, տեսարաններուն: Երբ հեռանանք մեր հայրենիքէն, անոր կարօտը կը քաշենք, և եթէ աւելի չքեղ, աւելի հարուստ, աւելի զարգացած ու քաղաքակրթութեամբ երկիրներ ալ երթանք, դարձեալ կը բաղձանք մեր ծննդավայրին, եթէ անիկա նոյն իսկ ամէնէն խոնարհ, ամէնէն աղքատ, ամէնէն յետամնաց գիւղը ըլլայ: Ուրեմն շատ սիրելի և նուիրական է մեզի մեր հայրենիքը, ինչպէս մեր հայրենի տունը: Անոր յիշատակը կ'ապրի մեր սրտին մէջ միշտ սուրբ և անմոռանալի: Անոր նկատմամբ մենք շատ պարտքեր ունինք. և ինչպէս մեր հօրը, մեր մօրը համար աշխատիլ, անոնց օգնել, անոնց նուիրուիլ պարտական ենք, նոյնպէս պարտական ենք նաև մեր հայրենիքին:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

163. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ի՞նչ է հայրենիքը. — 2. Մենք ի՞նչ բանի կապուած ենք. — 3. Երբ հեռանանք մեր հայրենիքէն, ի՞նչ կ'զգանք. — 4. Եթէ մեր հայրենիքէն աւելի շքեղ երկիր մը երթանք, մեր հայրենիքը կը մոռնա՞նք. — 5. Ի՞նչ պարտական ենք մեր հայրենիքին.

164. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

ԻՅ ԴԱՍ. — ԲԱՅԻՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԸ

78. Ժառհանակը երեք է. ներկայ, անցեալ, ապառնի:

79. Ներկան մէկ է, Անցեալը երկու է. անցեալ անկախ և անցեալ կասարեալ: Ապառնին երկու է. բացարձակ ապառնի և անկասար ապառնի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

165. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել բայերը.
166. Կրկին օրինակել, ստորագծել ենթակաները, եւ եթէ չկայ, ղնել.
167. Խոնարհել եւ զոց սորվիլ հետեւեալ բայը.

Եզակի

Ես կը քաշեի
Դու կը քաշեիր
Ան կը քաշէր

Յոճակի

Իմենք կը քաշեինք
Դուք կը քաշեիք
Անոնք կը քաշէին

168. Հետեւեալ բայերը եզակի ընել.

Կը կարէաք. — Կը փափաքէին. — Պիտի ժպտինք. — Երգեցինք.
Կը պարենք. — Պիտի խղան. Կը յուզուիք. — Ղրկեցինք. — Պռապեք.

24. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾԻՒՐԱՆԻ

Ես ծառ մըն եմ ծիրանի.
Հին արմատ եմ անուանի.
Պտուղներըս քաղցրահամ.
Բոլոր մարդոց պիտանի.

Տունկերըս ուր ալ գնան,
Թէպէտ նոյնը կը մընան.
Բայց օտարի հողին վրայ
Զեն աճիք, այլ կը չբռնան.

«Հին ծառ մըն եմ հայկական.
Զուռիմ ու ուշ պղծեալան.
Տունկերըս ամէն երկիր
Ինկած են բաժան բաժան.

Զորս հազար պարուան ծառ եմ.
Արմատըս պիտի կայտառ եմ.
Թէպէտ ուժըս պակաս է.
Բայց անուանով պայծառ եմ.

ԱՇՈՒՂ ԶԻՒԱՆԻ

Լ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ.—ՓԻՂԸ

Տեսէ՛ք սա փիղին պատկերը: Ահարկու կենդանի մըն է, գրեթէ չըջուն լեռ մը որ իր ոտքերուն տակ գետինը կը սարսէ: Իր բարձրութիւնը հինգ մէթր է շատ անգամ: Իր մորթը բիրտ՝ ճեղքոտ՝ և թանձր է: Գլուխը անագին է և ականջներն ալ՝ խոշոր: Իր լսողութիւնը շատ սուր է: Խիստ փոքր աչքեր ունի որոնք առօրէ կեն: Իր քիթը որ չափազանց երկար և ու ժեղ ըլլալով, պատիճ կը կոչուի, միշտ կը շարժի և կը գործէ: Ան իր բազուկն է, իր ձեռքը, իր զէնքը: Իր մարմինը այնքան ուժեղ է որ անով կրնայ պատ մը կործանել առանց ճիգի: Օրը մինչեւ երեսուն փարսախ տեղ կրնայ քալել և հազար քիլո բեռ կրել: Սակաւակեր է իր մարմնին համեմատութեամբ: Խոտ և բանջարեղէն միայն կ'ուտէ. օրը տասներհինգ դոյլի չափ ջուրի պէտք ունի: Կոր ատամները, որոնք փղոսկր կը կոչուին, մինչեւ երեք մէթր կրնան երկնալ: Այս կենդանին շատ երախտագէտ՝ և սոսկալի վրէժխնդիր է:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

169. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն թիրանացի եւ գրաւոր.

1. Ինչպէ՞ս կենդանի է փիղը. — 2. Իր բարձրութիւնը ո՞ր չափ է. — 3. Իր մորթը ի՞նչպէս է. — 4. Ինչպէս է իր գլուխը. — 5. Ականջները. — 6. Լսողութիւնը. — 7. Աչքերը. — 8. Իր պատիճը ի՞նչ կ'ընէ. — 9. Իր մարմնով ի՞նչ կրնայ ընել. — 10. Որչափ տեղ կրնայ քալել. — 11. Ի՞նչ կ'ուտէ, ո՞րքան ջուր կը խմէ. — 12. Իր ատամները ի՞նչ կը կոչուին. — 13. Իր բնատրութիւնը ի՞նչպէս է.

Լ ԴԱՍ. — ՍՏՈՐՈԳԵԼԻ

80. Ստորոգեյին անուն մը կամ ածական մըն է որ սովորաբար էական բային հետ կը գործածուի, և ենթակային ինչ կամ ինչպէս ըլլալը կը ցուցնէ:

81. Ստորոգեյին սովորաբար ուղղական կ'ըլլայ և եղակի կը մնայ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

170. Օրինակել այս ընթերցուածը եւ ստորագծել ստորոգեյիները:

171. Սորվիլ այս ընթերցուածին ուղղագրութիւնը:

172. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Ահարկու, շրջուն, կը սարսէ, բիրտ, թանձր, հեղ, փարսախ, սակաւակեր. դոյլ, անգամ, թանկագին, վրէժխնդիր:

173. Գրել հետեւեալ խօսքերը միայն մէկ ենթակայով:

Յակոբ և Սարգիս չար եղան. — Մաննիկ և Սաթենիկ խառտացան հնազանդ ըլլալ. — Սոխակն լու դեղձանիկը երգել էն. — Կատուն և մուկը դող են. — Ես և քոյս տկար ենք. — Հայրս և մայրս երջանիկ պիտի ըլլան. — Մեր ուսուցիչները գոհ կը մնան երբ աշխատասէր ըլլանք. — Ահաւուան մէջ օրերը կարճ կ'ըլլան. — Եթէ կ'ուզես յաջողիլ, պէտք է հաստատամիտ ըլլաս:

25. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԱՆԾԵՆՂՆ ՈՒ ԽԱՅՑԻՑԸ

Օր մը ըսաւ շատըբրուց

Անծեղն անուշ խալտիտին.

«Սորվեցե՛ր երգ մ'ինձ բերնուց

«Գարնան երգէ՛դ զոր լըսողներ կ'ըմային:

« Կատակ չ'ուզեմ, սիրելիս,

«Բաւ տեսակէ՛դ անձեր բան մը չեն սորվիր:

«Պատճառն ըսել կը հաճի՞մ:

— Ով որ կ'ուզէ բան մը սորվիլ, այնպիսին

«Գէտք է ըլլայ ունկնդիր:

«Շատախօսն ալ մտիկ չ'ընեմ ուրիշին»:

ԼԱ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԱՐԾԱԹ ԴՐԱՄԸ

Կաղանդին օրը, Տիգրանին հայրը արծաթ դրամ մը տուաւ իրեն որ իր քրոջը, Նոյեմիին հետ երթայ շաքար գնէ: Քոյր, եղբայր ճամբան քալած ատեննին խանութներուն կը նայէին, որոնց ցուցափեղկերուն մէջ շարուած էին գոյնզգոյն շաքարէ խաղալիկներ, ծաղիկներ, պտուղներ: Տեղ տեղ կը տեսնուէին փոքրիկ նուագարաններ և խաւաքարտէ աճպարարներ որոնք կը ցատկըռտէին լարով մը կապուած մեքենայի մը վրայ: Նոյեմիի ամէնուն ալ կը հաւնէր և ամէնէն ալ գնել կը բաղձար: Իսկ Տիգրան կը հաշուէր ու կը մտածէր թէ պէտք չէ դրամը պարապ տեղը վատնել: Յանկարծ պըզտիկ աղքատ աղջիկ մը որ ձեռք չունէր և որուն վիզէն պարկ մը կախուած էր, եկաւ քովերնին կայնեցաւ: Ոչ ոտքը կօշիկ կար, ոչ ալ վերարկու հագած էր: «Անթի հմ» ըսաւ: Տիգրան և Նոյեմի իրարու երես նայեցան: Իրենք կուշտ էին և աղէկ հագուած: Ա՛լ շաքար ուտելու կամ խաղալիկ գնելու ախորժակ չմնաց: Տիգրան կամաց մը իր արծաթ դրամը աղջկանը պարկին մէջ նետեց, և տուն վերադարձան երկուքն ալ զուարթ և երջանիկ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

174. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Տիգրանին հայրը ինչո՞ւ դրամ տուաւ անոր Կաղանդին:—2. Ճամբան քալած ատեննին ի՞նչ կը տեսնէին ցուցափեղկերուն մէջ:—3. Նոյեմիի ատենք տեսնելով ի՞նչ կ'ըզար:—4. Տիգրան ի՞նչ կ'ընէր:—5. Յանկարծ ո՞վ եկաւ կեցաւ քովերնին:—6. Աղքատ աղջիկը ի՞նչ ըսաւ:—7. Տիգրան և Նոյեմի ի՞նչ ըրին:—8. Տիգրան ի՞նչ ըրաւ:—9. Ի՞նչպէս տուն վերադարձան:

ԼԱ ԴԱՍ. — ԵՐԵՅ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

82. Երեւ լծորդութիւն կայ. Ա. ել վերջաւորող բայերը, ինչպէս երգել. Բ. իլ վերջաւորող բայերը, ինչպէս ստոյլ. Գ. ալ վերջաւորող բայերը, ինչպէս հազար:
83. Աներեւոյքը բային այն ձեւն է որ ել, իլ, ալ կը վերջաւորի. բային անունն է:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

175. Օրինակել այս ընթերցումը եւ բոլոր բայերուն վրայ նշանակել իրենց լծորդութիւնները Ա. Բ. Գ. գիրերով:
176. Սորվիլ այս ընթերցումին ուղղագրութիւնը:
177. Սորվիլ հետեւեալ բառերը:
Յուցափեղկ, նուագարան, խաւաքարտ, աճպարար, լար:
178. Աներեւոյթի վերածել այս ընթերցումին բոլոր բայերը:
179. Գտնել տասը բայ Ա լծորդութեան, տասը բայ Բէն, տասը Գէն:

26. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԽԵՂՃ ՑՂԱՆ

Մութ անտառին մէջ ման կուգամ.

Բուն ու ագուաւ ինձ կ'ըսեն.

—Ախ, խեղճ տղայ, ի՞նչ տըխուր ես.

Դուն հիւանդ ես, ինձ կ'ըսեն:

Մութ անտառին մէջ ման կուգամ.

Յօղ կը շաղէ ծառերէն.

—Այ, խեղճ տղայ, վերջըդ խոր է.

Վըրադ կուլանք, ինձ կ'ըսեն:

Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԼԲ ԸՆԹԵՐՈՒԱԾ. — ՓՈՍՏՈՒՌԱՆԵՐՆ ՈՒ ԼՈՒՍՆԻԿՆԵՐԸ

Փոստուաւները մանուկներուն ամէնէն սիրելի կենդանիներն են. զանոնք կը ճանչնաք դուք: Գարնան ծաղիկներուն հետ երեւան կ'ելլեն: Ասոնք ճանճիկներ են որ մանրիկ աստղերու պէս պլպլալով կը թռչտին օդին մէջ: Սակայն ասոնց լոյսը չափ տկար ու աղօտ է լուսնիկներուն քով որոնք կը գտնուին Հարաւային Ամերիկայի մէջ: Ասոնք այնչափ գեղեցիկ են որ Բերուի կիները անոնցմով գլուխին և ուլերնին կը զարդարեն: Հնդկիկները զանոնք իրենց ոտքին մասերուն կը փակցնեն ճամբանին լուսաւորելու և օձերը փախցնելու համար: Անթիլիան կղզիներուն մէջ լամպարի տեղ կը գործածուին: Տեսակ մը թռչուն կայ բայա անունով որ լուսնիկները կաւէ դնդիկներու վրայ փակցնելով, իր բոյնը կը լուսաւորէ: Ասոնց լոյսը յառաջ կուգայ իրենց գլխուն և եղջիւրիկներուն վրայ գտնուած փոսփորէն որ մութին մէջ լոյս արտադրելու յատկութիւնը ունի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

180. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Փոստուան ինչ է.—2. Ի՞րբ երեւան կ'ելլէ.—3. Ի՞նչ կ'ընէ.—4. Ի՞նչպէս է իր լոյսը.—5. Ասոր նմանող ուրիշ ի՞նչ կենդանիներ կան.—6. Լուսնիկները ո՞ւր կը գտնուին.—7. Բերուի կիները ի՞նչ կ'ընեն լուսնիկներով.—8. Հնդկիկները ի՞նչ կ'ընեն.—9. Ինչո՞ւ համար.—10. Ուրտե՞ղ ի՞նչ լամպար կը գործածուին.—11. Անթիլիան կղզիները ո՞ւր կը գտնուին.—12. Բայա թռչունը ի՞նչ կ'ընէ լուսնիկներով.—13. Ո՞ւրկէ առաջ կուգայ անոնց լոյսը.—14. Փոսփորը ի՞նչ յատկութիւն ունի.

ԼԲ ԴԱՍ. — ԲԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

84. Բայը թիւով ու դէմքով կը համաձայնի իր ենթակային հետ:

85. Բայը յոքնակի կը դրուի երբ իր ենթական յոքնակի է, կամ երբ քանի մը եղակի ենթակայ ունի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

181. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել բայերը.
182. Կրկին օրինակել, եւ ստորագծել ենթակաները.
183. Բերանացի ըսել թէ ո՞ր ենթակաները ո՞ր բայերուն կը պատկանին.
184. Սույլիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.
185. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.
Փոստուայ, լուսնիկ, աղօտ, Բերու, Հնդիկ, Անթիլիանք, բայա, փոսփոր, եղջիւր, ուլ.
186. Յոքնակիի վերածել այս Ընթերցուածը.
187. Խոնարհել քաղաքէլ եւ փակցնել բայերը.

27. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈՍՏՈՒՌԱՆ.

Ես կը սիրեմ բացօթեաններն անտառին Գիշերուան զով ժամերուն մէջ առանձին. Ըստուերին մէջ կը գտնեմ լոյս բաւական, Զի իմ կանթեղս է սիւն ինձմէ անբաժան. Երբ երկինքին մարին շողերն ու կայծեր, ճամբուն վերայ, զօր մուծ գիշերն է ծածկեր, Ես ցոյց կուտամ իրեն շաւիղն անցորդին, Աստղերն երբոր թաւ քօղի տակ պահուածին. Սակայն ցօրեկն երբ ճաճանչումս արեւուն կ'ըլլան դաշտերն ու քաղաքներն օղողուն, Ես կը քաշուիմ. ինձմէ մեծեր թո՛ղ ճգնին Լուսաւորել թատերաբեմս աշխարհին.

ԼԳ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄԻՋԻՒՆՆ ՈՒ ԱՂԱՒՆԻՆ

Մըջիւն մը ջուրը ինկեր էր, ու քիչ մնացեր էր որ խեղդուի, երբ աղաւնի մը որ հոն մօտը կը կենար, կը տեսնէ զայն ու կը մեղքնայ: Անմիջապէս կ'երթայ կը-տուցովը խոտի շիւղ մը կը բերէ և կամաց մը ջուրին երեսը կը դնէ, որպէս զի մըջիւնը տեսնէ զայն ու վրան ելլելով աղատի: Արդարեւ մըջիւնը կը նշմարէ թռչունին ըրածը, և անոր բարութենէն օգտուելով, շիւղին միջո-ցաւ դուրս կ'ելլէ ջուրէն ու կ'աղատի խեղդուելէ: Իսկ աղաւնին իր գործէն գոհ՝ կ'երթայ ծառի մը վրայ կը թառի: Այդ միջոցին որսորդ մը անցաւ հոնկէ, տեսաւ ճերմակ թռչունը ծառին կանաչ տերեւներուն մէջ, հրա-ցանք լեցուց և պատրաստուեցաւ զայն սպաննելու: Բայց մըջիւնը հոն է. չպիտի թողու որ իր բարեբարը վիրա-ւորուի: Ուստի կ'երթայ անմիջապէս որսորդին ոտքը կը խայթէ, որ նեղուելով, վար կը ծռի, և աղաւնին ծա-ռին վրայէն կը թռի: Բարի գործ մը երեւք անվարձ չի մնար:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

188. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գը-րաւոր.

1. Մըջիւնը ո՞րը ինկեր էր. — 2. Աղաւնին ի՞նչ ըրաւ. — 3. Ինչո՞ւ շիւղը բերաւ. — 4. Մըջիւնը շիւղը նշմարելով ի՞նչ ըրաւ. — 5. Որսորդը ի՞նչ ըրաւ. — 6. Մըջիւնը թողո՞ւց որ որսորդը իր բարեբարը սպաննէ. — 7. Ի՞նչ ըրաւ. — 8. Որսորդը ի՞նչ ըրաւ:

189. Մորվիլ հետեւեալ բառերը.

Մըջիւն, աղաւնի, շիւղ, օգտուիլ, խայթել, անվարձ.

190. Մորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը.

ԼԳ ԴԱՍ. — ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

86. Բային վերջաւորութենէն կը հասկցուն իր թիւը. դիմքը. եղանակը, ժամանակը:

87. Բային վերջաւորութիւնները ամէն լծորդութեան մէջ կը տարբերին իրարմէ:

88. Սահմանական ներկային վերջաւորութիւնները հետեւեալներն են.

Ա. Լծորդութեան մէջ՝ եւ, ես, է, եմք, եք, եմ:

Բ. » » իւ, իս, ի, իմք, իք, իմ:

Գ. » » աւ, աւս, այ, անք, անք, անք:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

191. Օրինակել այս ընթերցուածը եւ ստորագծել բայերուն սահ-մանական ներկայները.

28. ՍՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿՍ. ՊՈՅՑ ՊԱՐԻԿԸ

Պառաւ կին մը օր մը կողով մը շաղկած Տըւաւ փայտի մեծ ու պզտիկ կտորները.

Միեզով լեցուն զանազան, Տըւոն ձեռքը կար շատ բան.

Լեռնէն կ'երթար՝ անկասկած, Այդ փայտերը ի՞նչ ընէր:

Երբոր դըպաւ քար մ'ահագին Երկու հատը ծոցը դըրու-իր օտքին, Դժուարաւ:

Միեզերն ալ վար թափեցան: Յետոյ գընաց իր ճամբան:

Ճիշդ այդ պահուն գեղջուկ տղեկ Բայց տեսաւ որ անոնք զինքը կը նե-մըցէն քաշեց ու ժգնակի. զին.

Շուտ վազելով անդադար փայտերն էին ոսկեղէն:

Ձեռքը բռնած ծըրարներ. Եւ մեր տըղեկն ըզգաց մեծ ցաւ.

Տը՛ղաւ, ըսաւ կընկին ոտքը Ետ դարձաւ.

Խնդրաւոր, Ոչ փայտ գըտաւ, ոչ ոսկի:

Գին մը կեցի՛ր, մի փութար. Կապոյտ պարիկն էր այդ պառաւն արտառոց

Սա միեզերը մէկտեղ ժողկենք, Որ գիւղին մէջ կը շրջէր:

Գիւղէն կու գամ շատ յոգնած, Եւ ազըզկանց ու տըղոց:

Եւ առանձին կարող չեմ: Բակի, գոհար ու մարմաշներ

Երբ տըղան գործն աւարտեց Կը բաժնէր:

Իանդով մեծ, Մե՛ղք որ տըղան ճանչցած չէր:

Պառաւն անոր քով գընաց.

ԼԴ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ.—ՀԵՑԱՒՐԻՐՈՒԹԵԱՆ ՎՑԱՆԳԸ

Առտու մը, երբ Մելինէ դպրոց կ'երթար, նամակ մը տեսաւ գետինը. առաւ զայն և ուղղելով հասկնալ թէ ինչ կը պարունակէր, տուն տարաւ, բացաւ ու կարդաց: Նամակագիրը. որուն ձեռքէն ինկած էր հաւանաբար նամակը, կ'իմացնէր անձի մը թէ անոր մայրը ծանրապէս հիւանդ էր, և թէ կը բաղձար որ զարգայն տեսնել առանց ժամանակ կորսնցնելու: Փոքրիկ հետաքրքիր այս մանրամասնութիւնները կարդալով, զոջաց ըրածին վրայ ու տարաւ. նամակատունը յանձնեց թուղթը: Դժբախտաբար այն օրուան սուրհանդակը քիչ առաջ մեկներ էր, ու նամակը հետեւեալ օրուան մնաց: Երբ հիւանդին որդին իրեն ուղղուած գիրը ստացաւ, անմիջապէս ճամբայ ելաւ. սակայն ուշ մնաց, և մայրը մեռեր էր արդէն զինքը կանչելով իզուր: Խեղճ տղան անմիջապէս մնաց վերջին անգամ իր մայրը չտեսնելուն համար:

Եթէ այդ հետաքրքիր աղջկան տեղը դուք ըլլալիք, ապահովաբար չպիտի միտնարուէիք երբեք ձեր յանցանքովը այսպիսի վիշտ մը պատճառած ըլլալնուդ համար ուրիշին: Խղճի խայթերով պիտի տանջուէիք ձեր բոլոր կեանքին մէջ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

192. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն ընթանացի եւ գրաւոր.

1. Մելինէ ինչ գտաւ գետնէն.— 2. Ինչ ըրաւ.— 3. Նամակին մէջ ինչ գրուած էր.— 4. Մելինէ զայն կարդալուն զո՞հ մտա՞ց.— 5. Ինչ ըրաւ այդ նամակը.— 6. Նամակը ժամանակին տեղը հասա՞ւ.— 7. Տղան երբ նամակը առաւ ինչ ըրաւ.— 8. Հասա՞ւ իր մօրը մահուանէն առաջ.— 9. Եթէ դուք Մելինէին տեղը ըլլալիք, ինչ պիտի զգայիք մէկուն վիշտ պատճառած ըլլալնուդ համար:

ԼԴ ԴԱՍ.—ԱՆՑԵԱՆ ԱՆԿԱՑԱՐ

89. Անցեալ անկասարին վերջաւորութիւններն հետեւալներն են.

Ա	Լծորդութեան մէջ՝	հի, հիր, հր, հիւն, հիւ, հիւն:
Բ	»	» հի, հիր, հր, հիւն, հիւ, հիւն:
Գ	»	» այի, այիր, աւ, այիւն, այի, այիւն:

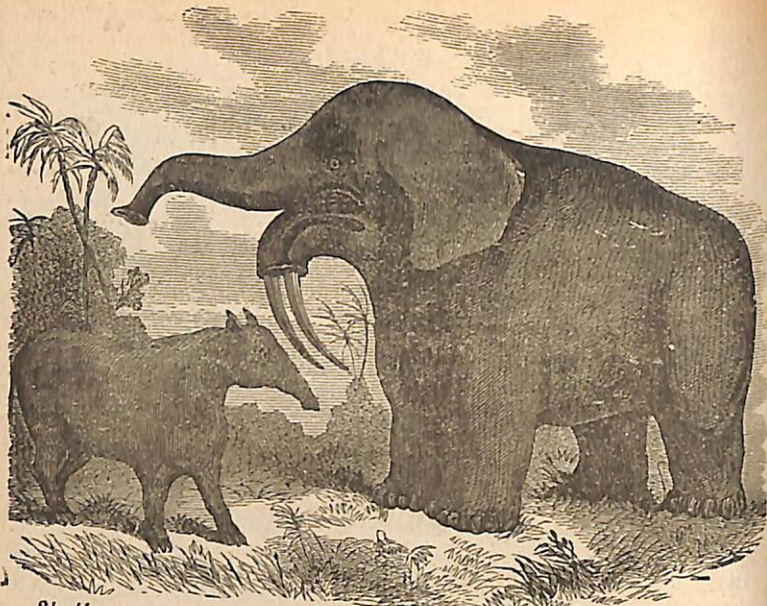
90. Սահմանակալն ներկան և անկասարը իրենց սկիզբը կը մասնիկը կ'առնեն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

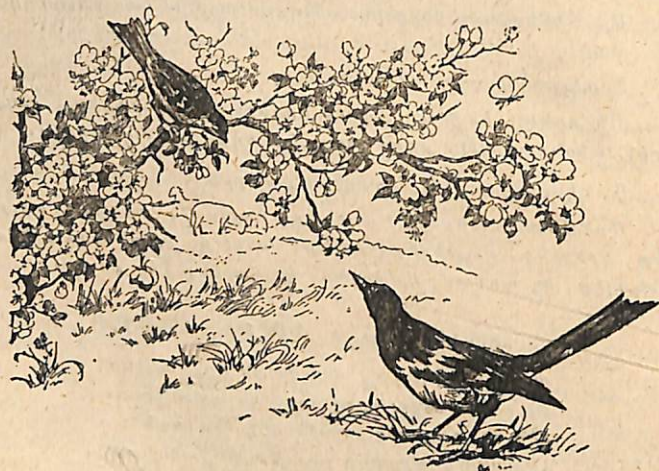
193. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել անցեալ անկասարները.
194. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.
195. Այս Ընթերցուածին բոլոր անկասար բայերը կասարեալի վերածել.
196. Հետեւեալ բայերը անկասար ընել.
Ան քաղել, ետ խօսիլ, դուն երգել, մենք խնդալ, դաւապարել, անոնք տորվիլ, քոյրս յուզուիլ, եղբայրս ճամբորդել:
197. Գ դէմքի վերածել հետեւեալ բայերը.
Գրեցինք, խօսեցայ, խաղացիք, մաշեցայ, մարեցայ, տաքացանք, գրեցինք, բուժեցի, լուացիր, մեքցաք, պիտի ապաքինիս, կը սխալեք, կը պօռամ, կը սողաս, կը կարենք, կը լուսաս:

29. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.—ՓՈՐՁԻ ՀԱՄԱՐ

Փոքրիկ տղեկ մը զոր փուշն էր խայթեր, իր ցաւն արցունքով հօրը կը պատմէր.
«Ինչո՞ւ գեղեցիկ արտին մէջ մեր տան շուտեր է արդեօք այս թուփն ապիտան.
«—Որպէս զի փորձով սորվիս դուն, տղա՞մ,
«Թէ պէտքէ՞ չարէն միշտ հեռու կենաս:

Տեսէ՛ք սա փիղին պատկերը, ահարկու կենդանի մըն է (Տես էջ 78)

Օր մը ըսաւ շատգորուց
Ասօեղն անուշ խայտի տին.
(Տես էջ 79)

Այս դաշտերուն վրայ ճեփճեփուակ քոշմը պիտի չփռուի (Տես էջ 93)

ԼԵ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ.—ԿԱՑՈՒՆ ՈՒ ԵԿԲԱՆԻԿԸ

Արուսեակ պատուհանին առջև նստած կար կը կարէր, երբ տանը կատուն իր ձագին հետ եկաւ պառկեցաւ գետինը, ու սկսաւ լիզել իր փիսիկը, գգուելով զայն և գուրգուրալով անոր վրայ: Սենեակին պատուհանը բաց էր. յանկարծ եկքանիկ մը ներս մտաւ, ու սարսափահար՝ ասդին անդին նետուեցաւ, պատերուն, ձեղունին զարնուեցաւ, և վերջապէս յողնած, գետինը ինկաւ: Կատուն իսկոյն տեղէն ցածքեց, աչքերը խոշոր խոշոր բացաւ, կըռնակը կլորցուց, ձանկերը դուրս հանեց ու եկքանիկին վրայ յարձակեցաւ: Արուսեակ սաստիկ դող ելաւ. բայց խորհեցաւ որ եթէ փորձէր կատուն ճիրաններէն թռչնիկը բռնի առնել, հէք կենդանին կտոր կտոր պիտի ըլլար: Ուստի ուրիշ հնարք մը մտածեց. գնաց փիսիկը առաւ: Կատուն առջև տանելով, վար նետելու ձև մը ըրաւ: Կատուն անմիջապէս թռչունը թողուց և իր ձագուկին քով վազեց: Այն ատեն արթուն աղջիկը եկքանիկը առաւ ու թռցուց օդին մէջ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

198. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Երբ Արուսեակ կար կը կարէր, ինչ ըրաւ կատուն.— 2. Ո՞վ ներս մտաւ պատուհանէն.— 3. Ի՞նչ ըրաւ եկքանիկը.— 4. Կատուն ի՞նչ ըրաւ.— 5. Արուսեակ ի՞նչ խորհեցաւ.— 6. Ի՞նչ ըրաւ.— 7. Կատուն ի՞նչ ըրաւ.— 8. Յետոյ ի՞նչ ըրաւ Արուսեակ թռչունին:

ԼԵ ԴԱՍ. — ԱՆՑԵՍԱԼ ԿԱՑԱՐԵՍԱԼ

91. Անցեալ կատարեալին վերջաւորութիւնները հետեւեալներն են.

Ա	Հօրդութեան մէջ՝	եցի, եցիր, ես, եցինք, եցիք, եցին:
Բ	»	» եցայ, եցար, եցաւ, եցանք, եցաք, եցան:
Գ	»	» ացի, ացիր, աց, ացինք, ացիք, ացին:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

199. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել անցեալ կատարեալները:

200. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.
Գուրգուրալ, եկքանիկ, ձիւրան, սարսափահար:

201. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը:

202. Եզակի ընել հետեւեալ բայերը մէյ մէկ ենթակայ ղնելով.

Կար կարեցին.— Պիտի խաղանք.— Կը ցատկ ինք.— Մտածեցիք.— Վազեցիք.— Պիտի նկարենք.— Պիտի կտրէք.— Կը թռցունէին.— Կը հրաւիրէք.— Խորհինք.— Երազեց.— Փորձեցին.— Կը բռնեցին.— Կը գործենք.— Կը հեւաք.— Պիտի հաւատաք.— Խնայեցէք:

30. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՕՁՆ ՈՒ ՓՈՍՈՒԹԱՆ

Փոսուսայ մը կը խաղար
Կնձնիներու տակ դալար.
Մօտեցաւ օձ մ'անոր խեռ,
Ու դայն խոցեց կարեկեր:
— Ի՞նչ ըրի, օձ նենգաւոր,
Հարցուց ձանձկն հէք անոր.
— Ամէն գիշեր լուսարձակ
Կը փայլէիր համարձակ:

ԼՁ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԵՐԲ ՁՄԵՌ ԳԱՅ

Սուրէն հինգ տարեկան տղեկ մըն էր. ամառ օր մը երբ իր մեծ քրոջը հետ դպրոցէն կը դառնար, իր շուրջը դիտելով ըսաւ. «Պիտի փափաքէի գիտնալ թէ ի՞նչ պէս պիտի ըլլայ այս դաշտը, այս ծառերը, այս փողոցներն ու լեռները, երբ ձմեռը գայ. քուրի՛կ, բացատրէ՛ ինծի:» Քոյրը պատասխանեց. «Կը տեսնե՞ս սա լեռները հեռուն, կանանչ, կապոյտ, մանիչակագոյն. անոնք ամէնքն ալ պիտի ճերմկին: Բոլոր ծառերուն տերեւները պիտի թափին, բացի կաղնիէն, նոճիէն, մայրիէն ու եղեւինէն որոնք մշտադալար են: Ձիւնէ ծաղիկներ վար պիտի կախուին չոր ոստերէն, և սառելով բլրերդի պէս թափանցիկ ու փայլուն պիտի ըլլան: Այս դաշտերուն վրայ ճեփ ճերմակ քօղ մը պիտի փռուի: Երկինքին երեսը՝ արեւը պիտի դեղնի, և ամպերը ամէն կողմէն պիտի ծածկեն զայն: Թռչունները պիտի մեկնին, պիտի երթան հեռու երկիրներ, որովհետեւ եթէ հոս մընային, պիտի սառէին ցուրտէն:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

203. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն քերանացի եւ գրաւոր.

1. Սուրէն ի՞նչ հարցուց իր քրոջը. — 2. Քոյրը ի՞նչ պատասխանեց լեռներուն մասին. — 3. Մառերուն նկատմամբ ինչ ըսաւ. — 4. Չոր ոստերէն վար ի՞նչ պիտի կախուին ըսաւ. — 5. Այդ ձիւնէ ծաղիկները յետոյ ի՞նչ պիտի ըլլին ըսաւ. — 6. Դաշտերուն համար ի՞նչ ըսաւ. — 7. Արեւուն համար. — 8. Թռչուններուն համար.

ԼՁ ԴԱՍ. — ԲԱՍՏԱՐՁԱԿ ԵՒ ԱՆԿԱՑԱՐ ԱՊԱՌՆԻ

92. Բացարձակ ապառնին կը շինուի սահմանական ներկային կը մասնիկին տեղ՝ պիտի դնելով, ինչպէս. կը սիրեմ, պիտի սիրեմ: Անխաւար ապառնին կը շինուի սահմանական անկատարին կը մասնիկին տեղ՝ պիտի դնելով ինչպէս. կը սիրեի, պիտի սիրեի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

201. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել բացարձակ ապառնիներն ու անկատար ապառնիները.
205. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.
Կաղնի, նոճի, մայրի, եղեւին, մշտադալար, թափանցիկ.
206. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը.
207. Սահմանական ներկայի վերածել այս Ընթերցուածին բացարձակ ապառնիները, եւ սահմանական անկատարի՝ անկատար ապառնիները.

31. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՁՄԵՌ

Ո՛ւր էք թըռեր, գարնան օրե՛ր,
Ձառ սարերու հովին հետ.
Կ'ըսեմ. ելէք նախշուն հաւեր
Վառ շրթունքով վարդին հետ.
Աղբիւր կու գար այս քարափէն.
Կագան այստեղ երգ կ'ըսէր.
Խոր ծըմակէն կու գար երէն.
Սիրտը ուրախ կը զարնէր.
Հիմայ ցուրտ է. ձիւնն է եկեր,
Չօքս դիմ ձըմեռ ու սառոյց.
Ախ, ա՛յ չըկ ան արեւ օրեր.
Սիրտս ալ սառեր է վաղուց:

Ս. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԼԷ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — Ա.Լ.ԿԷՆՆԻՆ ԲՈՅՆԸ

Օգոստոսի վերջերը, իրիկուն մը, թխաթոյր ամպեր հորիզոնը պատեցին, հովը սկսաւ փչել, փայլակներ կայծակը տացին օդին մէջ, և հեռուէն լսուեցաւ որոտման խուլ գոռումը: Նուարդ սարսափահար՝ մօրը քով վազեց. բոլոր անդամները կը դողդղային: Մայրը ըսաւ անոր. «Աղջիկս, կայծակը չատ կ'սպառնայ, յըայց հազուադէպ է որ վնաս հասնէ: Ես այսչափ տարիներ ապրած եմ, և չեմ տեսած երբեք կայծակահար մէկը, մինչդեռ զանազան արկածներով չատերու մահուան ամէն օր ականատես կ'ըլլանք: Ուրեմն, չատ մը վտանգներ կ'ըսպառնան մեր կեանքին առանց որոտումին չափ աղմուկ հանելու: Բայց վախնալով կամ յոռետեսութեամբ չէ որ կրնանք խուսափիլ անոնցմէ, միայն թէ դժբախտ կ'ըլլանք: Մտիկ ըրէ՛՜ սա պատմութիւնը, և օրինակ առնկէ. «Ակէոն անունով փոքրիկ թռչուն մը կայ որ ծովեզերքի խարակներուն վրայ բոյն կը դնէ, մամուռներու մէջտեղը: Մորիկի ատեն՝ ծովը կ'ուռի, կոհակները կը բարձրանան, հովը ուժգին կը մռնչէ և կը ցնցէ բոյնը: Սակայն ալկէոններուն մայրը հանդարտ կը նիւնէ, որովհետեւ հազուադէպ է որ ծովը տանի անոր թուխը:» Մենք ալ անոր նմանի՛նք. մեր յոյսը դնենք Նախախնամութեան վրայ, ու մեր քաջասրտութեամբ յաղթենք կեանքի բոլոր վտանգներուն և փոթորիկներուն:»

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

208. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

Իրիկուն մը ի՞նչ պատահեցաւ. — 2. Նուարդ ի՞նչ ըրաւ. — 3. Նուարդին մայրը ի՞նչ ըսաւ. — 4. Որո՞ւն պատմութիւնը պատմեց անոր. — 5. Պատմեցէ՞ք համառօտ կերպով ալկէոնի պատմութիւնը. — 6. Ի՞նչ խթան տուաւ Նուարդին. — Ի՞նչով կրնանք յաղթիլ կեանքի վտանգներուն:

ԼԷ ԴԱՍ. — Հ Բ Ա Մ Ո Յ Ա Կ Ա Ն

93. Հրամայականին վերջաւորութիւններն են.

Ա	Հծորդութեան մէջ՝	ե', եցե՛ք, ե՛նք:
Բ	»	» ք', եցե՛ք, ի՛նք:
Գ	»	» ա', ացե՛ք, ա՛նք:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

209. Օրինակել այս Ընթերցուածը, ստորագծել հրամայականները, ու կրկին ստորագծել ներկայները:

210. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը:

211. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Թխաթոյր, կայծակաւ, որոտում, գոռում, սարսափահար, օպառնալ, հազուադէպ, ականատես, յոռետեսութիւն, խուսափիլ, խաբակ, մամուռ, մորիկ:

212. Խոնարհել կայնկոյս, ուռիլ բայերը:

32. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՆԱԽԱՍՑԻՆ

Նախաստի մը կը մեկնէր

Դեպի հեռու երկրներ:

«Կ'երթաս, ըսաւ մէկն իրեն,

«Բայց չե՞ս վախնար ծովերէն:

«Հայրդ ու մեծ հայրդ ալ գոցին

«Ու զօհ եղան արկածին:

« — Իսկ քու մեծ հայրդ ո՛ւր մեռաւ:

« — Իր անկողնին մէջ հարկաւ,

« — Հապա՛ այնտեղ դուն ի՞նչպէս

«Ամէն գիշեր կը նիւնես:»

ԼԵ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԾ.—ԱՋ ԶԵՆՈՒՐԸ ԵՒ ԶԱԽ ԶԵՆՈՒՐԸ

Օր մը աջ ձեռքը ձախին կ'ըսէ. «Դուն աւելորդ բեռ մըն ես մարդուն համար. աւելի աղէկ էր որ բնաւ գոյութիւն չունենայիր, քանի որ բանի մը չես ծառայեր. Ամէն բանի մէջ ես եմ որ օգտակար կ'ըլլամ իրեն. Եթէ աշխատիլ ուզէ, ես եմ որ կը գրեմ, կը կարեմ, կը հերկեմ, կը ցանեմ, կը հնձեմ, կը քաղեմ: Եթէ անօթեմայ, ես եմ որ զինքը կը կշտացնեմ: Եթէ վտանգի մը հանդիպի, ես եմ որ կը պաշտպանեմ զինքը: Առանց ինծի, ոչ կրնայ ձի հեծնել, ոչ պատերազմիլ, և ոչ իսկ հագուիլ: Հողագործէն սկսեալ մինչև դիւանագէտները, թագաւորները պէտք ունին ինծի: Իսկ դուն ի՞նչ կ'ընես:—Յանցանքը իմա չէ, պատասխանեց ձախ ձեռքը, քեզի չափ գործունեայ չըլլալու: Մարդիկ եթէ քեզի չափ զիս ալ գործածէին, թերեւս ես ալ քու ըրածներդ ընէի: Սակայն պէտք չէ ուրանաս որ դուն շատ դժուարութիւն պիտի կրէիր, եթէ ես չըլլայի. որովհետեւ ամէն բանի մէջ, կարօտ ես ինծի»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

213. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Աջ ձեռքը ի՞նչ կ'ըսէ ձախ ձեռքին. — 2. Եթէ մարդ աշխատիլ ուզէ, ո՞ր ձեռքը կը գործածէ. — 3. Ինչե՞ր կ'ընէ աջ ձեռքով. — 4. Առանց աջ ձեռքին, ձախը կրնայ օգտակար ըլլալ մարդուն. — 5. Ի՞նչ պատասխանեց ձախ ձեռքը. — 6. Մարդիկ եթէ ձախն ալ գործածէին աշին չափ, ի՞նչ 'ը պատահէր. — 7. Ի՞նչ կը հետեւի այս երկու ձեռքերուն խօսակցութենէն.

214. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Գոյութիւն ունենալ, հերկել, հնձել, քաղել, դիւանագէտ ու բանալ.

215. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

216. Խոնարհիւ գրաւոր այս Ընթերցուածին բայերուն բոլոր ստորագրականներն ու անկատարները.

ԼԵ ԴԱՍ.—ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ ԵՒ ԱՆԿԱՑԱՐ

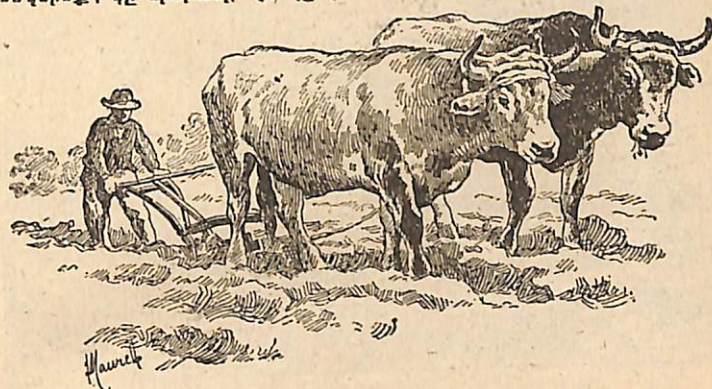
94. Ստորագրականներն թէ ներկան և թէ անկատարը սահմանական ներկայէն և անկատարէն կը շինուին անոնց առջեւի կը մասնիկը ջնջելով, ինչպէս. կը գրեմ, գրեմ. կը գրեի, գրեի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

217. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել ստորագրականներկայները եւ անկատարները.

218. Ստորագրականներկայի, յետոյ անկատարի վերածել հետեւեալ բայերը.

Կը հազամ, կը ջանամ, կը պտըտիմ, կը խմեմ, կը հառաչեմ, կը մերժեմ, կը խօսիս, կը հեւայ, կը ծիծաղի, կը մանէ, կը մեկնիմք, կը պարապիմք, կը դառնանք.

33. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.—ԵՐԿՈՒ ԱՐՕՒՆԵՐ

Խոփն արօրի մը ժանգոտած համբուն

Հանգիստէն երկար,

Տեսաւ իր եղբայրն որ շողշող, փայլուն

Դաշտէն կը դառնար.

Շոյն շիւթէն շինուած, բազուկներէն նոյն,

Ըսաւ, ո՞վ եղբայր,

Ինչու ես աղօտ՝ իսկ պայծառ ես դուն,

«— Ես կ'աշխատիմ յար.»

Հիմայ ցուրտ է. ծիւնն է եկեր,
Զորս ղիս ծըմեռ ու լսառոյց.
(Տես էջ 93)

Ծերունի մը էշուն վրայ հեծած կ'երթար իր ղեռատի տղան ալ քա-
լելով կը հետեւէր իրեն, ձամբան ղէմերնին ելան երկու կիներ
(Տես էջ 102),

ԼԹ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԴՈՐԾԵՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՑՈՒՆ

Հարուստ մարդ մը որ ընտանիք չունէր, կ'ըսէր օր մը իր բարեկամներէն մէկուն. «Կ'ուզէի շատ հարուստ ըլլալ. հասութեան կալուածներու տիրանալ և զանազան եկամուտներ ունենալ, որպէս զի կարենայի իմ բոլոր երազած բարիքներս իրագործել: — Որո՞նք են այդ երեւակայած բարիքներդ, հարցուց իր բարեկամը: — Աղքատներուն օգնել, դպրոցներ կառուցանել, մատենադարաններ հիմնել, որբանոցներ հաստատել, արուեստանոցներ բանալ. դժբախտաբար ունեցածս այնքան քիչ է որ չի բաւեր այս փափաքած գեղեցիկ գործերուս: — Ահէն մարդ կրնայ բարիք ընել իր կարողութեան ներած չափով. Եթէ բոլոր բաղձացած բաներդ ընելու չի բաւեր ունեցածդ, գոնէ մէկ հատին կը բաւէ անշուշտ. նախ այդ մէկ հատը ըրէ՛, » ըսաւ անոր իր գործնական խօսակիցը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

219. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Հարուստ մարդը ի՞նչ կ'ըսէր իր բարեկամին. — 2. Ի՞նչ հարցուց բարեկամը անոր: — 3. Ի՞նչ պատասխանեց միւսը. — 4. Ի՞նչ խորհուրդ տուաւ անոր գործնական խօսակիցը:

220. Մորվիլ հետեւեալ բառերը.

Հասութեան, կալուած, տիրանալ, եկամուտ, իրագործել, կառուցանել, մատենադարան, արուեստանոց.

ԼԹ ԴԱՍ. — ԱՆՈՐԾԵՆԱԿԱՆ ԿԱԾ ԴԵՐԱՅ

95. Աներեւոյթը կը շինուի սահմանական ներկային առաջին դէմքէն, առջեւի կըն վերջնելով, ու վերջին մ գիրը չի փոխելով, ինչպէս. կը խօսիմ, խօսիլ:

96. Ներկայ ընդունելութեան վերջաւորութիւնն է՝ ող, անցեալինը՝ ած, եր; ապառնիինը՝ եղու կամ աղու:

97. Աներեւոյթը և ընդունելութեան երեք ժամանակները անորոշ եղանակ կամ դերքայ կը կոչուին:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

221. Օրինակել այս ընթերցումը, եւ ստորագրել աներեւոյթները.
222. Կրկին օրինակել եւ ցոյց տալ անցեալ եւ ապառնի ընդունելութիւնները.

223. Մորվիլ այս ընթերցումին ուղղագրութիւնը.

224. Խոնարհել գործարել, փափախիլ, յաղճալ բայերը.

225. Քտնել հետեւեալ բայերուն ներկայ եւ անցեալ ընդունելութիւնները.

Ազատիլ, սորվիլ, նախ համոզել, սողալ, կրկնել, հառաչել, փնտռել, հազալ, լողալ, պոռալ, սառիլ, մարիլ, վառել, ներկել, ծամել, մարսել, խնդալ, ծաղրել, գոցել, գծել, հաւատալ, ծառայել, մխիթարել, վստահել, էազալ, ներել, կարել, խմել:

34. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՎԱՐԴԵՆ ՈՐ ԿԱԿԱԶԸ

Փունջի մը մէջ, ծաղիկներով լի նարոս,
Կապչոն օր մը եղաւ վարդին դըրօցի.

Շուտով առաւ բուրբուռն անոր քաղցրահոտ.
Գետք է ընտրել միշտ ընկերներ խելացի:

Խ ԸՆԹԵՐՅՈՒՄՈՒՄ. — ՈՒՐԻՇՆԵՐՈՒՆ ԿԱՐԾԻՐԸ

Ծերունի մը իր էշուն վրայ հեծած կ'երթար. իր դեռատի տղան ալ քայելով կը հետեւէր իրեն: Ճամբան դէմերնին ելան երկու կիններ որոնք սկսան այսպանել զինքը, ըսելով. «Ի՞նչ անձնասէր մարդ է սա ծերունկը. ինք էշը հեծեր է, և թող տուեր է որ խեղճ տղան չնչասպառ ետեւէն վազէ:» Ծերունին ասիկա լսելով էշէն իջաւ, ու տղան նստեցուց: Այս անգամ ալ դէմը ելողները սկսան դիտողութիւն ընել թէ չէր վայրեր որ երկտասարդը հանգչէր և ծերունին քայլէր: Այն ատեն տղան ալ իջաւ, ու էշուն երասանակէն բռնելով, սկսան երկուքն ալ հետի երթալ: Քանի մը մարդիկ որոնք քովերէն կ'անցնէին, ասիկա տեսնելով ծիծաղեցան. «Ի՞նչ անմիտ մարդիկ են ասոնք, կ'ըսէին, էշ ունին և վրան չեն հեծներ:» Այն ատեն հայր ու տղայ համողութեան թէ ինչ որ ալ ընեն, մարդիկ միշտ բան մը պիտի չգտնեն ըսելու: Ուստի որոշեցին որ իրենք իրենց լաւագոյն դատաստանը ընեն, և թողուն որ ամէն ոք իր խելքին փշածը ըսէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

226. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ծերունին ո՞ւր կ'երթար. — 2. Իր տղան ի՞նչ կ'ընէր. — 3. Ճամբան ո՞վ ելաւ դէմերնին և ի՞նչ ըսին. — 4. Ծերունին այս խօսքերը լսելով ի՞նչ ըրաւ. — 5. Այս անգամ դէմը ելողները ի՞նչ դիտողութիւն ըրին. — 6. Այն ատեն ի՞նչ ըրաւ տղան, ի՞նչ ըրաւ հայրը. — 7. Իրենց քովէն անցնող կիները ի՞նչ ըսին. — 8. — Ասոր վրայ հայր ու տղայ ի՞նչ մտածեցին.

227. Սորվիլ այս Ընթերցումին ուղղագրութիւնը.

228. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Այսպանել, հետի, շնչասպառ, երասանակ.

Խ ԴԱՍ. — ԳՏՆԵԼ, ՄՏՆԵԼ, ԵԼԼԵԼ, ԻՋՆԵԼ, ՀԵՄՆԵԼ, ԲԱՅԵՐԸ

98. Գտնել բայը Ա. լծորդութեան, սիրելին պէս կը խոնարհուի, և կատարեալ կ'ըլլայ. գսայ, գսար, գսաւ, գսանք, գսաք, գսան: Իսկ հրամայականը կ'ըլլայ. գսի՛ր, գսնե՛նք, գսե՛մք:

99. Գտնելին պէս կը խոնարհուին մենք, եղիք, իջնեք, հեծնեք:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

229. Օրինակել այս Ընթերցումը, եւ ստորագծել մէկ վերջացող բայերը.

230. Խոնարհել բերանացի իջնեք, գսնեք, եղիք բայերը:

231. Գտնել մէկ վերջացող երեք բայեր եւ խոնարհել զանոնք գրաւոր.

232. Գտնել հետեւեալ գոյականներէն շինուած բայեր.

Մշակ, պատասխան, ծիծաղ համբերութիւն, յուզում, լուռութիւն, օրինակ, քրտինք, կար, անձր, տաքութիւն, ծառայ, խաղ, աշխատանք, բժիշկ.

35. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՀԱՅԼԻՆ

Փոքրիկ Տիրան հայելին մէջ կ'զմայլեր իր դէմքին.

«Շո՛ւտ տեղը դիր, գոչեք մայրիկն անհամբեր, Այդ հայլին.

« — Իմ պատկերս հոն տեսնել կ'ուզեմ, պողաց ան վերջապէս.

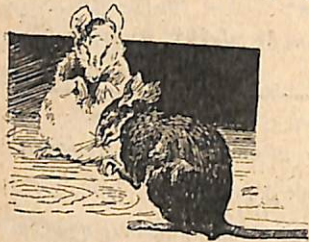
Ու կը ճըչէր, կուլար, կ'ողբար բարձրաձայն խենդի պէս.

« — Տեսնե՛լ կ'ուզեմ, հարցուց մարը, նայէ՛ լաւ. » եւ Տիրան,

իր գայրոյթովն ահռելի դէմք մը տեսաւ. ինք էր ան.

ԽԱ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՄՈՒԿԵՐԸ

Այս առառու, անկողնիս մէջ կը կարդայի, երբ թեթև շշուկ մը ուշադրութիւնս դարձուց դէպի սենեակին մէկ անկիւնը ուրկէ մուկ մը դուրս ելաւ, յետոյ ետ քաշուեցաւ, և բոպէ մը ետքը նորէն երեւան ելաւ հետը բերելով ուրիշ մուկ մը որուն ականջէն խածած էր, և որ ծեր կ'երեւար: Ծակին ե. զերքը թողուց զայն, ու սկսաւ սենեակին բոլոր անկիւնները պտըտիլ, ու բերնին

մէջ, թաթիկներուն մէջ առնելով կը բերէր անոր բոլոր հացի փշրանքները, բոլոր շօթի կտորուանքները որոնք թէյի սեղանէն թափեր էին առջի իրիկունը: Ծիր մուկը անշարժ կեցած, խարխափելով կը գտնէր իր առջին դըրուած ուտելիքները, և ասկէ կը գուշակէի թէ կոյր էր: Ու հասկցայ թէ աչքիս առջև ունէի զաւակ մը որ իր տկար հայրը կը սնուցանէր: Յանկարծ սենեակիս դուռը բացուեցաւ: Երիտասարդ մուկը ճոց մը արձակեց, և փութաց ծերունին ծակէն ներս մտնել, որուն ետեւէն ինք ալ աներեւոյթ եղաւ: Այս տեսարանը մտածել տուաւ ինծի այդ չնչին կենդանիին խորհելու և զգալու կարողութեան մասին:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

233. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Այս առառու ի՞նչ պատահեցաւ քեզի.—2. Մուկը ո՞վ բերաւ իբեւ հետ.—3. Յետոյ ի՞նչ ըրաւ.—4. Ծեր մուկը ի՞նչ կ'ընէր.—5. Ի՞նչ պէտ էր.—6. Ի՞նչ ունէիք աչքիդ առջև.—7. Յանկարծ ի՞նչ եղաւ.—8. Մուկը ի՞նչ ըրաւ.—9. Այս տեսարանը ի՞նչ խորհել տուաւ քեզի:

ԽԱ ԴԱՍ.—ԱՌՆԵԼ, ԽԱԾՆԵԼ, ԹՈՒՔՆԵԼ, ՊԱԳՆԵԼ
ԲԱՅՆԵՐԸ

100. Առնել բայը Ա լծորդութեան պէս կը խոնարհուի, և կատարեալը կ'ըլլայ. առի, առիւ, առաւ, առիւն, առիւք, առիւն: Հրամայականը կ'ըլլայ. ա՛ռ, առնե՛նք, առե՛ք:

101. Այսպէս կը խոնարհուին խածնել, բուխնել, պագնել:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

234. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել նեյ վերջացող բայերը.

235. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Շօթ, խաբխափել, ճոց:

236. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

237. Խոնարհել առնել, խածնել, բուխնել, պագնել բայերը:

36. ՄՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՏԵՐԵՒԸ

Դաւ ցողունէդ զատուած դուն,
Խեղճուկ տերեւ ազադո՛ւն,
Ո՛ր կողմ կ'երթաս.—Չեմ գիտեր.
Մրբիկն օր մը խորտակեց
Նեցուկս ուժեղ՝ կաղնին մեծ.
Յողդաղդ շունչով զեփեւունք
Եւ հիւսիսակն ալ հըզօր
Ջիւս այն օրէն կը վարեն
Դէպի դաշտերն անտառէն,
Եւ լեռներէն դէպի ձոր.
Կ'երթամ յաւէտ հովաքախ,
Միշտ անտրտունջ և անվախ
Ուր ամէն բան կ'երթայ յար.
Թերթը վարդին հողմավար,
Մուրտին տերեւն ալ մոլար:

ԽԲ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ՅԳՈՒ ԳՈՐՈՎ.

Յովհաննա՝ Վիգդոր-Հիւկոյի, ֆրանսացի մեծ բանաստեղծին թոռն է։ Օր մը, յանցանքի մը համար իր ծնողքը զինքը պատժել ուզելով, սենեակին մէջ կը բանտարկեն, և ցամաք հացի կը դատապարտեն։ Վիգդոր-Հիւկո, որ իր թոռը չատ կը սիրէր, անմիջապէս կը հասնի, և տղուն տխուր վիճակը իր սրտին դպչելով, աման մը անուշ կը տանի անոր գաղտուկ։ Տղուն ծրնողքը ասիկա իմանալով կը զայրանան, համբերութիւնն կը հատնի, ու կը գանգատին իրենց հօրը տկարութեանը մասին, ըսելով թէ չատ երես կու տայ Յովհաննային, թէ աչք կը գոցէ անոր յանցանքներուն, և թէ կարելի չէ այս պայմաններուն մէջ տղան կրթել։ Վիգդոր-Հիւկո բոլոր ըսածներնուն կը հաւանի, գլուխը կը ծռէ ու կ'ըսէ. «Իրաւունք ունիք, չեմ կրնար ինքզինքս արդարացնել, իմ ներողամտութիւնս կրնայ պատճառ ըլլալ որ տղան անկիրթ մնայ. ուստի պատժեցէ՛ք, ցամաք հացի դատապարտեցէ՛ք զիս։ — Այո՛, արժանի ես, ըսին իր ընտանիքին անդամները կատակելով, և պիտի դատապարտենք զքեզ։» Այն ատեն Յովհաննան իր աղուոր աչքերը մեծ հօրը վրայ յառած, ցած ձայնով կ'ըսէ անոր. «Հոգ մի՛ ըներ, մեծ հայրիկ, ես անուշ կը բերեմ քեզի։»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

238. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ինչ պատահած էր Յովհաննային. — 2. Մեծ հայրը ինչ տալու անոր. — 3. Ծնողքը երբ իմացան, ինչ ըսին. — 4. Ինչ պատասխանեց Վիգդոր-Հիւկո. — 5. Ընտանիքը ինչ ըսաւ. — 6. Յովհաննան ինչ ըսաւ իր մեծ հօրը.

ԽԲ ԴԱՍ. — ՆԻԼ ԵՒ ԶԻԼ ՎԵՐՋԱՑՈՂ ԲԱՅԵՐԸ

102. Հասնիչ և թոյիլ բայերը Բ լծորդութեան, խօսիլին պէս կը խոնարհուին, բայց կատարեալին կ'ըլլայ. հասայ, հասար, հասաւ, հասանի, հասաւ, հասան։ Թոյ, թուար, թուաւ, թուանի, թուաւ, թուան։ Իսկ հրամայականին կ'ըլլայ. հասի՛ր, թոյի՛ր :

103. Ասոնց պէս կը խոնարհուին նիլ և չիլ վերջացող բայերը, ինչպէս. հասնիլ, թուանիլ, վեռնիլ, անցնիլ, հազնիլ, փախչիլ, փչիլ, դպչիլ, կպչիլ, փակչիլ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

239. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել նիլ եւ չիլ վերջացող բայերը.
240. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.
Դատապարտել, գայլանալ, յառած, արդարացնել.
241. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.
242. Խոնարհել գրաւոր անցնիլ, փակչիլ բայերը.
243. Խոնարհել բերանացի օանիլ, հասնիլ, դպչիլ. հասնիլ բայերը.

37. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾԱՂԻԿ

Թօշնած ծաղիկ դուն մեռաւոր,
Որ փառքն եղար ծործորին,
Մորեկներէն ցըրուած բոլոր
Թերթերըդ վար կը ծորին.
Մարդիկ են զոհ նոյն մանգաղին,
Եւ նոյն կամքին միշտ հըլու՝
Թերթ մը կ'իշխայ քեզմէ հողին,
Եւ բազուն ըզմեզ կը թողու.
Կորսնցուցած մարդ հաճոյքներ,
Կը հարցընէ տալմօրէն.
Ո՛րն աւելի վաղանցուկ էր,
Ծաղիկը, թէ կեանքն իրեն.

ԽԳ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԱՆՀՆԱԶԱՆԳԻ ԱՂՋԻԿԸ

Աղքատ կին մը, որ պզտիկ աղջիկ մը ունէր Նուարդ անունով, ամէն օր կ'երթար օրականով աշխատելու հարուստ տուններու մէջ: Առտունները, մեկնած պահուն, քովը կը կանչէր իր մէկ հատիկ սիրելի աղջիկը, կը համբուրէր, կը համբուրէր զայն ու չէր յագեցնար. յետոյ խրատներ կու տար անոր, մանաւանդ կը պատուիրէր որ պատուհանէն վար չկախուի, և հորին չմօտենայ: Նուարդ բարի և աշխատասէր էր. մօրը բացակայութեան միջոցին տունը կը կենար. իր պարտքերը կը ճանչնար և կը կատարէր, որպէս զի մայրիկը հանգիստ ընէ իր դարձին: Բայց մեծ թերութիւն մը ունէր, անհնազանդ էր: Օր մը, լսեց որ յուզարկաւորութիւն մը կ'անցընէին փողոցին ծայրէն. ուզեց զայն դիտել. պատուհանը բացաւ, և այնքան վար կախուեցաւ որ սալայատակին վրայ ինկաւ ու գլուխը ջախջախուեցաւ:

Հիմայ հէք մայրը միս մինակ մնացած տանը մէջ, կուլայ իր սիրելի աղջիկը որ զոհ գացած է իր անհնազանդութեան:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

244. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Աղքատ կինը ո՞ր կ'երթար ամէն օր. — 2. Մեկնելէն առաջ ի՞նչ կ'ընէր և ի՞նչ կ'ըսէր իր աղջկանը. — 3. Նուարդ ի՞նչպէս աղջիկ էր. — 4. Ի՞նչ էր Նուարդին թերութիւնը. — 5. Օր մը ի՞նչ պատահեցաւ. — 6. Ի՞նչ ըրաւ անհնազանդ աղջիկը. — 7. Ի՞նչ փորձանք եկաւ գլխուն. — 8. Հիմայ մայրը ի՞նչ կ'ընէ:

ԽԳ ԴԱՍ. — ՆԱԼ ՎԵՐՋԱՅՈՂ ԲԱՅԵՐԸ

104. Բարկանայ բայը Գ Լծորդութեան, կարդալին պէս կը խոնարհուի, բայց կատարեալը կ'ըլլայ. բարկացայ, բարկացար, բարկացաւ, բարկացանք, բարկացաւք, բարկացանք: Իսկ հրամայականը կ'ըլլայ. բարկացի՛ր:

105. Այսպէս կը խոնարհուին նալ վերջացող բայերը, ինչպէս. ճանչնալ, գիտնալ, գողնալ, վախնալ, կենալ, աւելնալ, տալնալ, մօտենալ, հասկնալ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

245. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել նալ վերջացող բայերը.

246. Սուրբիլ հետեւեալ բառերը.
Յագեցնալ, յուզարկաւորութիւն, սալայատակ, ջախջախուիլ:

247. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

248. Գրաւոր խոնարհել, վախնալ, ճանչնալ, տալնալ, հասկնալ բայերը:

249. Գտնել նալ վերջացող հինգ բայ եւ խոնարհել բերանացի.

38. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԽԱՂՈՂԸ

Տերեւներուն մէջէն բարակ Արցունք են, Թէ շաղի կաթիլ Որ սնդուսի կը նըմանին, Ամպին ցանցէն ցօղուած շիթ շիթ, Կուռ ողկոյզներ սև ու ճերմակ Զմրո՛ւխտ արդեօք, վաճառորածիլ Վար կը կախեն հատիկներնին Կամ երկինքէն ինկած ժըպիտ: Ոմանք երկայն, ոմանք կըլոր, Անոնք արցունք չեն ոչ գոհար, Մանրիկ, փայլուն և լուսանցիկ, Ոչ ալ ծաղիկ, ոչ ալ կիտուած. Տերեւներուն վըրայ, խոշոր՝ Անուշ խաղող են զովարար, Կը կարծըլին բանուած ծաղիկ, Միրգ զոր միայն օրհնեց Աստուած:

Զայն շինեցին լուս հրեշտակներ

Սուրբ մատերովն իրենց ճարտար,

Այգիներուն աշնան նըւէր,

Սիրո՛ւն տըղաք, ձեզի համար:

ԽԴ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ . — ՍՈՒՏ ՄԸ ՈՐ ՆԵՐՆԼԻ Է

Ծերունի մը փոքրիկ թոռանը հետ դուռնէ դուռ կը մուրար: Խեղճին աչքերը՝ չէին տեսներ, և դժբախտ տղան դիմացը ելլողին լալով կ'աղաչէր որ բան մը տայ իրեն՝ կոյր ծերունին անուցանելու համար: Օր մը, մինչև իրիկուն ասդին անդին գացեր էին, և կտոր մը հաց միայն կրցեր էին ձեռք անցընել: Օդը ցուրտ էր, ձիւնը սաստիկ կը տեղար, և բաթիւնները իրենց երեսին կը զարնէին: Ծերունին շատ անօթեցեր էր. «Տղա՛ս, ըսաւ, քիչ մը բան բեր, ուտե՛նք»: Թոռը հանեց հացին կտորը անոր տուաւ: «Դուն ալ ունի՛ս», հարցուց մեծ հայրը հացը առնելով: «Ունի՛մ, մե՛ծ հայր», պատասխանեց տղան, և գլուխը անոր ծունկին վրայ դնելով, անօթի պառկեցաւ հանգիստ սրտով, որովհետեւ իր սուտը պատճառ եղաւ որ ծերունին ալ հանդարտ քնանայ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

250. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ծերունին ի՞նչ կ'ընէր փոքրիկ թոռանը հետ. — 2. Ինչո՞ւ չէին աշխատեր փոխանակ մուրալու. — 3. Փոքրիկ տղան ի՞նչ կ'ըսէր դիմացը ելլողին. — 4. Օր մը ի՞նչ պատահեցաւ իրենց. — 5. Ծերունին ի՞նչ ըսաւ թոռանը. — 6. Տղան ի՞նչ պատասխանեց. — 7. Յետոյ ի՞նչ ըրաւ. — 8. Իր սուտը ի՞նչ բանի պատճառ եղաւ. — 9. Այս սուտը խօսելով յանցաւոր եղաւ տղան:

ԽԴ ԴԱՍ.—ԱՆԿԱՆՈՆ ԲԱՅԵՐ

106. Անկանոն են այն բայերը որոնք առանց յատուկ օրէնքի մը կը տարբերին ընդհանուր կանոնէն կասարեային կամ հրաւայականին մէջ, և կամ երկուքին մէջ միանգամայն:

107. Անկանոն բայերն են. բերել, դնել, զարնել, ընել, ըսել, ունել, տեսնել, տալիլ, գալ, լալ, տալ, երթալ, բաճալ, դառնալ, իյնալ, մնալ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

251. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել անկանոն բայերը:

252. Ոորվիլ հետեւեալ բառերը.

Բաթիւ, շիթ, ցօղ, եղեամ, բուք, մառախուղ.

253. Որվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

254. Գրաւոր խոնարհել ունել, իյնալ, երթալ բայերը.

255. Սահմանական անկատարի վերածել հետեւեալ բայերը.

Ես գարնել. — Դուն ուտել. — Ան լալ. — Մենք դողալ. —

Դուք գալ. — Անոնք տալ. — Իրենք դառնալ. — Ինք իյնալ.

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ. — Լալ, տալ, գալ բայերը փոխանակ կը Ե կու մասնիկը կ'առնեն խոնարհման մէջ, ինչպէս. կու լաւ, կու տաւ, կու գաւ:

256. Խոնարհել բերանայի հետեւեալ բայերուն կատարեալները.

Դառնալ, գալ, տեսնել, ըսել, բերել, տեսնել.

257. Գտնել հետեւեալ բայերուն ապառնի ընդունելութիւնները.

Դի՛ր, ըսե՛նք, կերէ՛ք, տարե՛ք, բացի՛ն, ինկաւ, մնացինք, լացաւ, եկո՛ւր, գարկ, եկաւ, գացի:

ԽԵ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԴԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ՀԱՃՈՅԱԿԱՑԱՐՈՒԹԻՒՆ

1531ի ձմեռն էր: Ֆրանսացի կրօնաւոր մը կը ճամբորդէր լեռներուն մէջէն, երբ նշմարեց որ ճամբան կորսնցուցեր էր. և կանգ առաւ. ցուպը գետինը դրաւ, ծառի մը տակ նստաւ, ու ասդին անդին նայելով, տեսաւ փոքրիկ տղայ մը որ խողեր կ'արածէր: Նշանով մը քովը կանչեց զայն. տղան, գլխարկը վար առնելով, մօտեցաւ, քաղաքավարութեամբ պատասխան տուաւ եկեղեցականին հարցումներուն, և ինքնաբերաբար յանձն առաւ առաջնորդել անոր: Ծամբան, կրօնաւորը խօսակցութեան բռնուելով խողարած մանուկին հետ, հաւնեցաւ անոր քաղաքավար և հաճոյակատար կերպերուն. հարցումներ ուղղեց տղուն, ու տեսնելով անոր ուսում ստանալու փափաքը և իր տգիտութեան մասին զգացած ցաւը, առաւ իրեն հետ քաղաք տարաւ ու վանք մը դրաւ զայն:

Այդ գեղջուկ տղեկը իր ուշիմութեամբ և աշխատասիրութեամբ խորունկ հմտութիւն ամբարեց, տարիներու ընթացքին մէջ, քահանայ, եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ, ու յետոյ Գահատոս Ե երեւելի Պապը եղաւ:

Գանի քանի անգամներ պատահած է որ մարդ անուշ բառով մը իր բախտը կը չինէ, և փոխադարձաբար, տմարդի խօսքով մը իր ապագան կը խորտակէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

258. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ֆրանսացի կրօնաւորը ի՞նչ նշմարեց.—2. Ի՞նչ ըրաւ.—3. Զո՞վ տեսաւ և ի՞նչ ըրաւ.—4. Խողաբածը ի՞նչ ըրաւ. — 5. Կրօնաւորը խողարածին հետ խօսելով ի՞նչ հասկցաւ անոր մասին. — 6. Ի՞նչ ըրաւ անոր. — 7. Տղեկը ի՞նչ եղաւ. — 8. Մեր խօսքերը ազդեցութիւն ունի՞ն մեր բախտին վրայ:

ԽԵ ԴԱՍ.—ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՅ

108. Ներգործական կ'ըսուին այն բայերը որոնց ենթական ուրիշի մը վրայ գործողութիւն մը կը կատարէ, ինչպէս. կը ծեծեմ կասուն, կը սիրեմ մայրս:

109. Միայն ներգործական բայերը սեռի խնդիր կ'առնեն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

259. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել ներգործական բայերը:

260. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Արածել, եկեղեցական, կրօնաւոր, ինքնաբերաբար, հաճոյակատար, վանք, հմտութիւն, ամբարեմ, ձեռնադրութիւն, Պապ, տմարդի:

261. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը:

262. Գտնել հետեւեալ բայերուն մէջէն ներգործականները

երգել, բանալ, քանել, ցրուել, նստիլ, քնանալ, տանիլ, պաքել, խմել, ծածկել, բերել, քալել, գրել, հաղալ, լալ, յոգնիլ, վճարել, իյնալ, քաշել, թռչիլ, բռնել, դառնալ, մոռնալ, պատուել, պահել, շարել, պառկել, վառել, մարել:

39. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԴԱՂԱՔԱՎԱՐ ՏՂԱՆ

Ձուրկ աղնիւ բարձէ, առանց կրթութեան.

Ամէնէն աղուոր ու սիրուն տղան

Կարող է սիրուիլ նոյն իսկ ծընողքէն,

Իր ընկերներն ալ զինքը կ'անարգեն:

Իսկ ան որ չունի ոչ շնորհ, ոչ գեղ,

Ոչ զարդ, ոչ ոսկի, ոչ ըզգեստ շքեղ,

Այլ իր կերպերովն ու խօսքով համեստ

Գիտէ ընդունիլ ամէնէն գովեստ,

Ան պիտի շինէ իր կեանքին ճամբան,

Պիտի յարդարէ, պիտի պնէ զայն,

Ու շրջապատուած համակրանքով տաք,

Միշտ պիտի քալէ, անդորր, անսպաթաք:

ԽՁ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ.—ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

Մեծ եղբայրս, Վարդան, որ 22 տարեկան է. զին-
ուոր գրուեցաւ այս տարի: Հիմայ զինուորական համա-
զգեստ կը հագնի, սուր մը ունի, և հրացան կը կրէ:
Այս զգեստաւ որումին ներքեւ կարծես աւելի լուրջ ու մեծ
կ'երեւայ: Ես և քոյրերս հիմայ ա'լ աւելի կը յարգենք
զինքը, որովհետեւ մայրիկը մեզի բացատրեց թէ ինչ մեծ
կոչում ու պարտականութիւններ ունի զինուոր մը: Անի-
կա պիտի պաշտպանէ իր երկիրը, երբ թշնամին գայ զայն
թալլել, աւերել, գրաւել: Անիկա պիտի կռուի բարձր
պահելու համար պատիւը իր դրօշակին որ ազգը կը ներ-
կայացնէ. անիկա պիտի վիրաւորուի չթոյլատրելու համար
որ թշնամին ձեռք դպնէ իր հողին, իր տունին, իր իրա-
ւունքին. անիկա պիտի մեռնի որպէս զի անաղարտ և
անմահ մնայ փառքը իր հայրենիքին:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

263 Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ինչ եղաւ եղբայրս այս տարի.—2. Ինչ կը հագնի.—3.
Ինչ ունի.—4. Ինչ կը կրէ.—5. Ինչպէս կ'երեւայ այս զգեստա-
ւորումին ներքեւ.—6. Դուն և քոյրերդ ինչպէս կը վերաբերուիք
իր նկատմամբ.—Մայրիկը ինչ բացատրեց քեզի.—8. Զինուորը ինչ
պիտի ընէ.—Անիկա ինչո՞ւ պիտի կռուի.—10. Անիկա ինչո՞ւ պի-
տի վիրաւորուի.—11. Անիկա ինչո՞ւ պիտի մեռնի:

264. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Համազգեստ, զգեստաւորում, լուրջ, կոչում, թալլել, աւե-
րել, գրաւել, դրօշակ, թոյլատրել, անաղարտ, անմահ, փառք:

265. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

ԽՁ ԴԱՍ.—ԶԷԶՈՒՅ ԲԱՅ

110. Ձեզոք կ'ըստին այն բայերը որոնց ենթական
գործողութիւնը ինք իր վրայ կը կատարէ, ինչպէս. կը
փախել, կը ցատկէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

266. Օրինակել այս Ընթերցուածը եւ ստորագծել լեզոք բայերը.
267. Խոնարհել՝ գրաւոր եւ բերանացի՝ փայլիլ, դեղնիլ չէզոք բայերը.
268. Սկզբնատառերով ցոյց տալ հետեւեալ բայերէն չէզոքներն ու
ներգործականները.

Խնդալ, կարդալ, լուծել, հիւսել, զրկել, փաթթել, ձանձ-
րանալ, զուարճանալ, թափիլ, բարձրանալ, երթալ, վազել, ճախ-
բորչել, լուել, լսել, կանչել, չորնալ, չորցնել, ուտել, պտըտիլ,
լողալ, տալ:

40. ԱՐՏԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆ.—ՕՐՈՐ

—Եկուր, ո'վ սոխաչ որ կ'երգես հեռուն,
Տաղերով քուն բե'ր տըղուս աչքերուն.
Բայց ան կու լայ միշտ. ա'լ մ'երգեր դուն ալ.
Իմ որդիս չ'ուզեր տիրացու դառնալ,
Ե'կ. արեղաձագ, թո՛ղ արտ ու արօտ.
Օրօրէ՛. տըղաս քունի է կարօտ.
Բայց ան կու լայ միշտ. հեռացի'ր դուն ալ.
Իմ որդիս չ'ուզեր արեղայ դառնալ:

Թո՛ղ, ով տատարակիկ, քու ձագերդ ու բոյն
Վուվուսով տըղուս բե'ր դուն անուշ քուն.
Բայց ան կու լայ միշտ. ետ դարձի'ր դուն ալ.
Իմ որդիս չ'ուզեր սըգաւոր դառնալ:

Կախողակ ճարպիկ, գող, արծաթաւէր,
Շահու վէպերով դաւկիս քունը բե'ր.
Բայց ան կու լայ միշտ: Մի՛ խօսի'ր դուն ալ.
Իմ որդիս չ'ուզեր վաշխառու դառնալ:

Թո՛ղ ուսըդ. արի՛, քաջասիրտ բազէ,
Դու երգող դուցէ, իմ որդիս կ'ուզէ.—
Երբ բազէն եկաւ, որդին լուռ կեցաւ.
Ռազմի երգերուն ձայնով քընդացաւ:

Հետեւողութեամբ ԲԱՄԱՌ-ԳԱԹԻՊԱՅԻ

ԽԷ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ. — ԱԳԱՀ ՇՈՒՆԸ

Շուն մը բերանը ոսկոր մը առած կը վազէր ջուրի մը եզերքէն, երբ իր ստուերը ջուրին մէջէն անդրադառնալով երեւցաւ իրեն: Շունը խաբուելով այս տեսարանէն, կարծեց թէ ալիքներուն մէջ ուրիշ շուն մը և ուրիշ ոսկոր մըն ալ կար: Հրապուրուած նոր որս մը գտնելու յոյսէն, սկսաւ հետապնդել իր ստուերը որ իր առջեւէն կը վազէր կոհակներէն շրջապատուած: Շունը վերջապէս իր վազքէն յոգնեցաւ, և ստիպուեցաւ կանգ առնել. իր ստուերն ալ կանգ առաւ: Շունը բերանը բացաւ, և ոսկորը սահեցաւ վար ինկաւ ու ալիքներէն տարուելով աներեւոյթ եղաւ ջուրին խորը: Այսպէս պատժուեցաւ շունը իր ագահութեան պատճառաւ, որովհետեւ չգոհանալով իր ունեցած ոսկորէն, ուրիշին ունեցածին կը ցանկար, և իր ունեցածէն ալ զրկուեցաւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

269. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի՝ եւ գրաւոր.

1. Շունը ի՞նչ կ'ընէր. — 2. Ի՞նչ տեսաւ ջուրին մէջ. — 3. Շունը ի՞նչ կարծեց. — 4. Այն ատեն ի՞նչ ըրաւ. — 5. Երբ յոգնեցաւ ի՞նչ ըրաւ. — 6. Իր ստուերը ի՞նչ ըրաւ. — 7. Երբ շունը բերանը բացաւ, ի՞նչ պատահեցաւ. — 8. Ի՞նչ պատճառաւ պատժուեցաւ շունը:

270. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Անդրադառնալ, հրապուրուած, հետապնդել, կոհակ, ցանկալ.

ԽԷ ԴԱՍ. — ԿՐԱՆՈՐԱԿԱՆ ԲԱՅ

111. Կրաւորական կ'ըսուին այն բայերը, որոնց գործողութիւնը ներքին մը կողմէն կը կատարուի ենթակային վրայ, ինչպէս. ծեծուիլ, գովուիլ, արտաքինիլ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

271. Օրինակել այս Ընթերցումը, եւ ստորագծել կրաւորական բայերը.

272. Սորվիլ այս Ընթերցումին ուղղագրութիւնը.

273. Ըսել թէ հետեւեալ բայերէն որո՞նք ներգործական են եւ որո՞նք կրաւորական:

Ղսել, կարել, լսուիլ, ծամուիլ, գրուիլ, կարծել, տանիլ, տարուիլ, խնամուիլ, խնամել, երգել, երգուիլ, ուտուիլ, բանալ, բացուիլ, շինուիլ, շինել, պատժել, ծածկուիլ, ծածկել, յանդիմանել, յանդիմանուիլ, վարձատրուիլ, կրկնել, կրթել, կրկնուիլ:

274. Ըսել թէ ի՞նչպէս կ'ըլլ սն հետեւեալ բայերուն կրաւորականները.

Կանչել, լծել, բռնել, կարգադրել, պատրաստել, հիւսել, նկարել, մերժել, ընդունիլ, համոզել, հարուածել:

275. Խոնարհիլ այս բայերէն երկու ներգործական բերանացի.

276. Խոնարհիլ այս բայերէն երկու կրաւորական գրաւոր.

277. Ըսել թէ հետեւեալ բայերէն որո՞նք կրաւորական են, որո՞նք չկոչ.

Սահիլ, վարձատրուիլ, բարձրանալ, սրբազիլ, եջնել, մարիլ, վիրաւորել, դեղնիլ, սպաննուիլ, մեռնիլ, Թաղուիլ, պատժուիլ:

ԽԸ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ.— ՊՍՏԺՈՒԱԾ ՍՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փոքրիկ Նեկտարը Հարմային ձեռքը ոսկի մը տեսնելով հարցուց. «Եղբայր, ուրկէ՞ գտար այդ դրամը: — Ծառէն փրցուցի, պատասխանեց: — Ի՞նչ կ'ըսես, Հարմա, դրամը ծառին վրայ կը բուսնի: — Հապա՛, քոյրս, չե՛ս գիտեր. եթէ այս ոսկին տնկես, յառաջիկայ տարին ոսկիէ ծառ մը կ'ըլլայ ոսկիէ սաղարթներով, ոսկիէ պտուղներով:» Եւ ծաղրասէր տղան դրամը գզրոցին մէջ պահելով, ելաւ դպրոց գնաց: Նեկտար, որ անոր խօսքին հաւատացեր էր, վազեց դրամը գզրոցէն առաւ և պարտէզին մէջ տնկեց: Իրիկուան Հարմա դպրոցէն դառնալով, քրոջը ըրածը իմացաւ ու զայրացած պարտէզ վազեց, բայց փոքրիկ աղջիկը տնկած տեղը մոռցեր էր, և ստախօս տղան ամէն կողմ փորեց ու դրամը չգտաւ. այն ատեն գնաց մօրը գանգատեցաւ որ ըսաւ անոր. «Տղաս, սուտէն միշտ չարիք կը ծնի. պէտք է սուտ խօսիլ նոյն իսկ կատակի համար:»

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

278. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Նեկտար ի՞նչ հարցուց եղբորը. — 2. Հարմա ի՞նչ պատասխանեց. — 3. Նեկտար հաւատա՞ց անոր ըսածին. — 4. Հարմա դրամը ո՞ւր պահեց. — Նեկտար ի՞նչ ըրաւ. — 6. Իբրեւ Հարմա դպրոցէն դարձաւ, ի՞նչ պատահեցաւ. — 7. Ի՞նչ ըրաւ Հարմա, երբ եղբուքիւնը իմացաւ. — 7. Մայրը ի՞նչ ըսաւ:

279. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Գզրոց, զայրացած, եղբուքիւն, սաղարթ:

ԽԸ ԴԱՍ.— ԿՈՉԱԿԱՆ

112. Կոչակաւն կ'ըսուի այն անձին անունը որուն խօսք կ'ուղղենք, ինչպէս. Եկո՛ւր, գաւա՛կս, համբուրեմ զքեզ:

113. Կոչակաւն միշտ ուղղականի ձեւը ունի:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

280. Օրինակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել կոչակաւնները.

281. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

282. Գրաւոր խոնարհել յանդիմանելի եւ յանդիմանել ըայերը.

283. Կոչակաւնները ի՞նչ հետեւեալ կէտերուն տեղ.

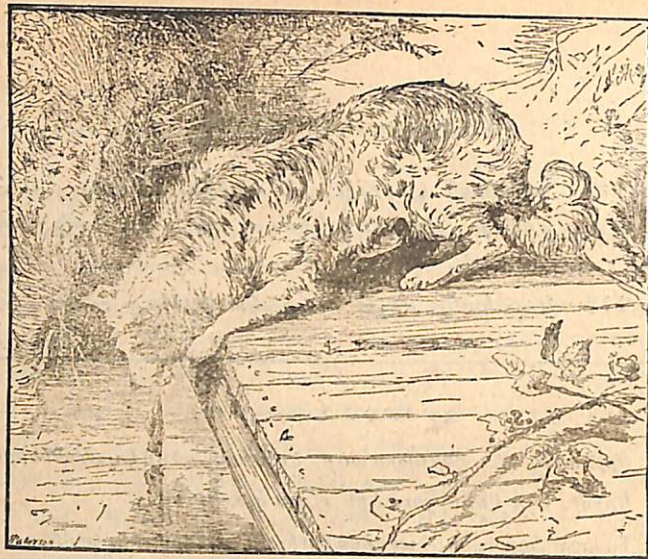
... եկո՛ւր դպրոցը քեզ անքաւ, — Ներէ՛ իմ յանցանքին...
— ... գնա՛ խաւար մը քեզ քննելի. — ... ինչո՞ւ լիտարու ետե՛ք — Գթա՛ ինձի, լո՛վ...:

284. Հետեւեալ կոչակաւններուն յարմար խօսքեր շինել.

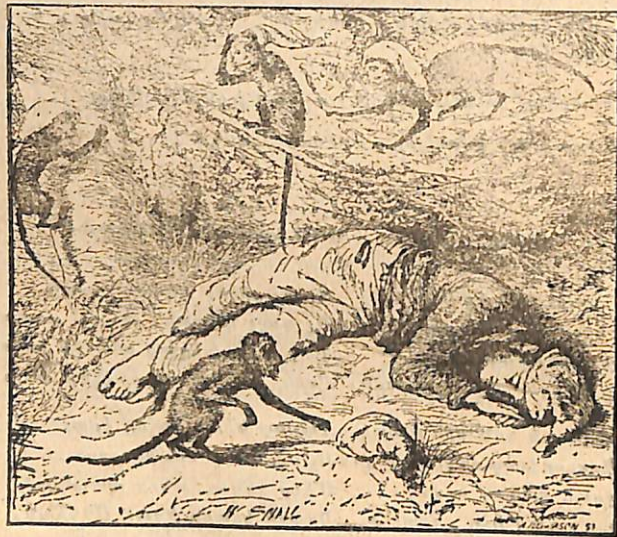
Աստուած, եղբայր, բարեկամ, դուռնի:

41. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ.— ՍՏԱԽՕՍԻՆ ՊՍՏԺՈՒԸ

Փոքրիկ հովիւ մըն էր Միհրան, Գիւղացիներ եկան հասան.
Որ ամէնօր դաշտին վերան Ոչ գայլ գետան, ոչ ալ՝ գաղան.
Արածելու կ'երթար առտուն Բա՛հ քահանայ անկիթ տղան.
Հօտն իր գիւղին ոչխարներուն. Ըսաւ անոնց. «Կտա՛ւի էք ան:»
Յո մը ներդաւ հոն՝ միս մինակ, Գայլեր եկանք մը իրաւ,
Ըսաւ. «Ազտութեան մը խաղանք:» Ոչ ոք անոր մըտիկ ըրաւ.
Ու ըսկըտաւ պոռալ ուժով. Մէկը չեղաւ անոր պաշտպան.
«Գայլ կայ, գայլ կայ, հասէ՛ք Կըտոր կըտոր եղաւ Միհրան:»
շուտով:»

Շունը բերանը բացած, եւ ունիորը սահնկեալ վար ինկաւ (Տես էջ 116)

Ամէնքն ալ մէյ մէկ հատ առին, գլուխնին զլին (Տես էջ 122)

Վանդակիկ ժր զրրի աղուոր
իմ պարտէգիս մէջ սիրուն
(Տես էջ 125)

ԽՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ.—ԴԱՆԻԷԼ ՈՒ ԿԱՊԻԿՆԵՐԸ

Դանիէլ, Ա. գիւղին գլխարկավաճառը, մերձակայ գիւղ մը կ'երթար առուտուր ընելու: Ամառ ըլլալով, օդը շատ տաք էր. ուստի երբ անտառին մէջ մտաւ, պահ մը կանգ առաւ, ու իր գլխարկներուն կողովը վար դնելով, պառկեցաւ ծառի մը տակ, և քունը տարաւ: Այդ անտառին մէջ կը բնակէին խումբ մը կորիւններ, տեսակ մը կապիկներ, որոնք տեսնելով մարդուն գլուխը այն գլխարկներէն մէկը որով կողովը լեցուն էր, ամէնքն ալ մէջ մէկ հատ առին, գլուխնին դրին՝ ու մագլցեցան մայրիններուն, բարտններուն, այդ հակայ ծառերուն ոստերուն վրայ: Դանիէլ արթննալով, երբ տեսաւ որ կողովը պարպուեր է, նախ սաստիկ յուզուեցաւ, յետոյ վեր նայելով, տեսաւ կապիկները, այդ մարդակերպ անասունները իր գլխարկներովը զարդարուած: Չկրցաւ խնդալը զսպել. ու յանկարծ հնարամիտ գաղափար մը ունեցաւ. իր գլխարկը հանեց գետինը նետեց. կապիկները, ուրիշներուն ըրածը կրկնելու սովորութեամբ օժտուած այդ կենդանիները, իրենք ալ գլխարկնին գետինը նետեցին: Այն ատեն Դանիէլ ժողովեց զանոնք ու ճամբայ ելաւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

285. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.
1. Դանիէլ ո՞ր կ'երթար.—2. Երբ անտառ մտաւ ի՞նչ ըջաւ.
—3. Այդ անտառին մէջ ո՞վ կը բնակէր.—4. Կապիկները ի՞նչ ըրին.—5. Դանիէլ երբ արթնացաւ, նախ ի՞նչ զգաց.—6. Յետոյ ի՞նչ գաղափար ունեցաւ.—7. Ի՞նչ ըջաւ.—8. Կապիկները ի՞նչ ըրին.—9. Այն ատեն գլխարկավաճառը ի՞նչ ըջաւ:

286. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

հորիւ, մագլցել, մայրի, բարտի, զսպել, հնարամիտ, օժտուած:

287. Սորվիլ այս ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

ԽՅ ԴԱՍ.—ԲԱՅԱՅԱՅՈՒՆ ԵՒ ԲԱՅԱՅԱՅՆԱԼ

114. Այն անունը կամ ածականը որ ուրիշ անունի մը ով կամ ինչ ըլլալը կը բացատրէ, բացայայտից կը կոչուի, և միւսը՝ բացայայտեալ, ինչպէս. Մասրեոս, Կ. Պոլսոյ Հայոց նախորդ Պատրիարքը: Կ. Պոլիս, Թուրքիոյ մայրաքաղաքը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

288. Օրինակել այս ընթերցուածը, եւ ստորագծել բացայայտիցները, ցոյց տալ բացայայտեալները.

289. Խոնարհել զիկել, բարկանալ, խառնուիլ բայերը:

42. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՈՍԿԻ ԵՂՆԱԿՆԵՐԸ

Սաղարթներուն վըրայ աղուոր

Սատափի բոյն մ'է ինկեր.

Վարդերուն մէջ փայլուն, բոսոր,

Լեցուն ոսկի եղնակներ:

Տը՛ղ, տը՛ղ Թուփին մէջ կը Թըռին,

Տը՛ղ, տը՛ղ կ'ըլլեն օգն ի վեր,

Եւ ոստերուն մէջ կը Թառին

Արեւուն դէմ լուսայեռ:

Կանանչ ու բիւ ճանճեր խորը

Կը պըտուտին հոյ ի հոյ.

Թոյլ Թեւերնին Թոյր է բոլոր,

Եւ ճայներնին Թեթեւ սոյլ:

Ճակատնին լայն, կունկնին լայն,

Թաթիկնին հաստ, լեթկ ու սուր,

Բոլոյց մանուկներ կը մօտենան

Անոնց՝ անվախ, անաբառու:

Կեռ ճանկերէն չըլլայ վախնաք.

Չունին առեղ, չոյ խայթոց.

Գարնան՝ վարդի Թուփերուն տակ,

Մեծ զբօսանքն են տըղոց:

Տղաք կան որոնք յոռի սովորութիւն մը ունին, երբեմն իրենց շարադրութիւնները գիրքերու մէջէն կ'ընդօրինակեն. ասոնք բանազող կը կոչուին, որ պատուաբեր անուն մը չէ անշուշտ: Արդեօք կը կարծեն թէ այս կերպով կրնան խաբել իրենց ուսուցիչները. երբեք: Միայն, կը կորսնցնեն անոնց վստահութիւնն ու թերեւս համակրանքը, և ծաղրելի կը դառնան: Ժամանակաւ, անմիտ տղայ մը ուզելով նամակ մը գրել իր բարեկամներէն մէկուն, և չուզելով ինքզինքը յոգնեցնել, կ'երթայ նամակագիրք մը գնէ, և անոր մէջէն իր փափաքածին պէս հատ մը դտնելով, կ'ընդօրինակէ ու տեղը կը դրկէ: Իր բարեկամը որ այդ գիրքէն ունէր, կը գտնէ անոր մէջ այդ նամակը, և անմիջապէս կը պատասխանէ. «Միտելի՛ս, այսօր ստացայ նամակդ. թերթը դարձուր, և կը գտնես անոր պատասխանը»:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

290. Պատասխանել հետեւեալ զարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Տղոցմէ ոմանք ինչ յոռի սովորութիւն ունին:—2. Ինչ կը կոչուին այդ տղաքը:—3. Այդ կերպով տղաք կրնան խաբել իրենց ուսուցիչները:—4. Անոնք ինչ կը կորսնցնեն իրենց այս վարժունքով և ինչ կ'ըլլան:—5. Անմիտ տղան ինչ միջոց գտաւ իր բարեկամներուն նամակ գրելու համար:—6. Իր բարեկամը երբ հասկեցաւ այդ նամակին գիրքի մը մէջէն օրինակուած ըլլալը, ինչ պատասխանեց:

291. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Յոռի, բանազող, նամակագիրք, համակրանք,

115. Մակբայ կ'ըսուին այն բառերը որոնք գործողութեան մը տեղը, ժամանակը, կերպը, քանակութիւնը ցոյց կուտան. նաեւ բան մը կը հաստատեն կամ կը ժխտեն:

116. Գլխաւոր մակբայներն են.

Այսօր, վաղը, երբեմն, հիմա, յետոյ, առաջ, երբեք, վեր, վար, այստեղ, այնտեղ, դիմացը, ժամանակաւ, անմիջապէս, ինչո՛ւ, ո՛ր, արդեօ՛ք, թերեւս, շատ, քիչ, միայն, կամայ, շուտ, այո՛, ո՛չ, անշուշտ, եւայլն:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

292. Օրինակել այս Ընթերցումը, եւ ստորագծել մակբայները.

293. Սորվիլ այս Ընթերցումին ուղղագրութիւնը.

294. Մէյմէկ յարմար մակբայ դնել հետեւեալ կէտերուն տեղ.

Տղայ մը պարտական է... կատարել իր հօրը եւ մօրը հրամանները:—Պարկեշտ մը րդը... սուտ չի խօսի:—Ով որ շուտ կը քալէ կը յոգնի, ով որ... կը քալէ անանց կանգ առնելու, իր նպատակին կը հասնի:—Ծոյը կ'ըսէ. այսօր կը հանգչիմ ... կ'աշխատիմ. աշխատածը կ'ըսէ ... կ'աշխատիմ ... կը հանգչիմ:

43. —ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈԳՐԻՆ ՎԱՐՁԱՆԱԼԸ

Վաճառակիկ մը դրի աղւոր	Երբոր ուզես ամառ օրեր
Իմ պարտեզին մէջ առտուն	Պուրակին մէջ ապրիլ գառ,
Որ թռչուն մը գալ ուղեւոր	Բու փափաքիդ դէմ չեմ դընեք,
Այնտեղ շինել իրեն տուն:	Ու կ'արձակեմ զքեզ ազատ:
Ո՛վ քաղցրախօս շիկահաւիկ,	Բանտարկելու չունիմ փափաք
Իմ հեղա ընտրէ՛, քեզ տընակ:	Ըզքեզ. թռչնիկս անուշիկ
Միայն երբ մը կ'ուզեմ փոքրիկ:	Ո՛հ, երբով մը եկու՛ր միմակ
Տունիս վարձքին փոխանակ:	Վարձել հեղադս իմ փոքրիկ:

Տ ԴԱՍ. — ՄԱԿԱՐԱՅ

Ձմեռուան մէջ, իրիկուն մը, Երուանդ դպրոցէն դառնալուն, իրենց տանը մօտ կը խաղար, երբ դրան մը առջև, հինգ զորուհիները նշմարեց հողին վրայ: Ուրախութեամբ առաւ, և անմիջապէս փերեզակի մը խանութը վազելով, ձգախէտէ գնդակ մը գնեց, որուն չափ կը բաղձար: Մեծ եռանդով, օդին մէջ կ'արձակէր զայն, որ գետնէն վեր, յետոյ վար կ'ոստոտէր, ու տղեկը չափազանց կը զուարճանար: Յանկարծ քովի փողոցէն փոքրիկ աղջիկ մը երեւան ելաւ որ լալով կը յառաջանար, և հարցնողներուն կ'ըսէր թէ քառորդ մը կորսնցուցեր էր որով հաց պիտի գնէր: Երուանդ չսեւցուց, և առանց ետին դառնալու, գնդակը առաւ տուն գնաց: Բայց տխուր էր. խիղճը զինքը կը տանջէր: Գնդակը տարաւ անկողնին ներքեւ պահեց, ու ա'լ բնաւ չխաղաց անոր հետ:

Եւ գիտէ՞ք ինչ պատահեցաւ. փոքրիկ աղջկան ծընողքը շատ աղքատ էին. իրենց բոլոր հարստութիւնն էր այդ հինգնոցը. այն գիշերը, տանը մէջ, ամէնքն ալ անօթի քնացան:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

295. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն քերանացի եւ գրաւոր.

1. Երուանդ դպրոցէն դառնալուն՝ ինչ նշմարեց հողին վրայ. — 2. Ինչ քաւ. — 3. Ինչպէս կը խաղար գնդակին հետ. — 4. Ինչ պատահեցաւ երբ Երուանդ կը զուարճանար. — 5. Փոքրիկ աղջիկը ինչ կ'ըսէր հարցնողներուն. — 6. Երուանդ ինչ քաւ. — 7. Ինչ վիճակի մէջ էր Երուանդ. — 8. Գնդակին հետ խաղաց այնուհետեւ. — 9. Փոքրիկ աղջկան տանը մէջ ինչ պատահեցաւ:

296. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Փերեզակ, ձգախէտ, կ'արձակէր, կ'ոստոտէր, եռանդով.

ՏԱ ԴԱՍ. — ՆԱԽԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ

117. Նախադրութիւնը բառ մըն է, որ երկու բառեր միացնելու և զանոնք յարաբերութեան դնելու կը ծառայէ:

118. Նախադրութեան առաջ դրուած բառը անոր խնդիրը կը կոչուի:

119. Գլխաւոր նախադրութիւններն են.

Վրայ, քով, ասկ, շուրջը, ի վեր, ի վար, մեջ, մօտ, առջեւ, ետեւ, առանց, համար, հետ, վեր, դեմ, պէս, զատ, մեջեջ, վերեւ, միջեւ, ներքեւ:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

297. Օրինակել այս Հնթերցուածը, եւ ստորագծել նախադրութիւնները.

298. Սորվիլ այս Հնթերցուածին ուղղազրութիւնը.

299. Ըսել թէ հետեւեալ բառերէն ո՞րը նախադրութիւն, ո՞րը մակբայ է.

Երեկ, առանց, համար, Թերեւս, զատ, մէջ, ինչմէ, հետ, շուրջ:

300. Խոնարհել այս Հնթերցուածին մէջ գտնուած բայերը.

301. Մէյմէկ խօսքի մէջ դնել հետեւեալ նախադրութիւնները իրենց խնդիրներով.

Մօքս հետ, ձեզմէ զատ, գլխու վերեւ, Աստուծոյ առջեւ, առանց աշխատութեան, ճրագին ներքեւ, եկեղեցիին մօտ:

44. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԳԻՇԵՆԻ ԵՒ ԴՈՒՆ

Գիշերն եկաւ, աստղերն ելան,
Լուսնակն անուշ ցոլցնաց.
Մաղիկները նոր քուն մըման
Անպի ցողով, շաղով Թաց.
Մարդ ու մարմանդ քուն են մըմեր,
Դուք ալ աստղեր, ասիկ աստղեր,
Վարդ ու պլպուլ, քուն եղէ՛ք,
Օրօր հովեր, շորօր հովեր,
Անուշ անուշ քուն եղէ՛ք:

ՄԲ ԸՆԹԵՐՈՒՄ.— ՃԱՆՃՆ ՈՒ ԹԻԹԵՆՈՒՆԻԿԸ

«Անխոհ՝մ կենդանի, եթէ քիչ մըն ալ լայսին մօտե-
նայ, թեւերը պիտի այրէ,» կ'ըսէր ճանձ մը՝ թիթեռնիկի
մը ճրագին շուրջը թռչտիլը տեսնելով: Արդարեւ, խեղճ
կենդանին կ'երթայ կուգայ և արագ շրջաններ կ'ընէ որ-
պէս զի կարենայ մօտէն վայելել լոյսը, ու վերջապէս
բոցին մէջ իյնալով, կ'այրի: Բայց ճանձը, որ անոր
վտանգը հեռուէն տեսեր էր, աւելի խոհեմ չէ իր անձին
համար: Ինք ալ կ'երթայ կաթնամանի մը եզերքը կը
թառի. յետոյ կը ծռի անկէ խմելու համար, և մէջը իյ-
նալով, կը խեղդուի: Թէեւ թիթեռնիկին ապառնացող
վտանգը տեսեր էր, սակայն չէր գուշակեր թէ ինչ ան-
գունդ կար իր ոտքին տակ: Այսպէս են, շատ անգամ
մարդիկ ալ. ուրիշներուն խրատ կու տան, իսկ իրենց
թիւնները չեն տեսներ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

302. Գատասխանել հետեւեալ հարցումն երուն քերանացի եւ գրաւոր.

1. Ի՞նչ ըսաւ ճանձը թիթեռնիկը տեսնելով.— 2. Թիթեռ-
նիկը ի՞նչ կ'ընէ.— 3. Ի՞նչ կը պատահի թիթեռնիկին.— 4. Ճանձը
ինչպէս է իր անձին համար. 5. Ճանձը ո՞ւր կը թառի.— 6.
Յետոյ ի՞նչ կ'ընէ.— 7. Ի՞նչ կը պատահի իրեն.— 8. Ճանձը
ինչ տեսեր էր.— 9. Ի՞նչ բան չէր գուշակեր.— 10. Մարդիկ
ինչ կ'ընեն ասանկ պարագաներու մէջ:

303. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.

Անխոհեմ, արդարեւ, վտանգ, ապառնացող, անգունդ.

304. Սորվիլ այս Ընթերցումին ուղղագրութիւնը.

305. Խոնարհիլ հետեւեալ քայերը.

Խաղալ, բռնել, դատապարտուիլ, կայնիլ, ներել:

ՄԲ ԴԱՍ. — ԵԱՂԿԱՊ

120. Շաղկապ կ'ըսուին այն բառերը որոնք բա-
ռերը կամ խօսքերը իրարու կը կապեն:

121. Գլխաւոր շաղկապներն են.

Բայց, ասկայն, կամ, մանաւանդ, երբ, քի, եւ, ու,
թեւ, աչ, որովհետեւ, որպէսզի, իսկ, քան քի, և այլն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

306. Օրինակել այս Ընթերցումը, եւ ստորագծել շաղկապները.

307. Ըսել թէ հետեւեալ բառերէն ուրոնք շաղկապ են, եւ որոնք
ճիշտադրութիւն:

Թէեւ, առաջ, քան թէ, ալ, քով որովհետեւ.

308. Մէյ մէկ շաղկապ դնել հետեւեալ խօսքերուն մէջ.

Ես կը փափաքիմ քալել, ... ու ժ չունիմ.— Ես կ'աշխատիմ, ...
գիտեմ թէ անկարելի է բան ո՞ր սորվիլ առանց աշխատութեան.—
Ես գալոց կ'երթամ, ... քոյս տունը կ'աշխատի.— Իմացայ, ... այս
տարի շրջանաւարտ պիտի ըլլաք:

45. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՒՆ. — ՄԹՆՈՒՆՆ ՈՒ ԱՐԾԻՒՆԸ

Մա՛նուկը ուղղած աչքերն օդն է վեր,

Իիզախ արծիւին սապէս կը խօսէր.

«Ո՛ւր կ'երթաս, արծիւ, դուն այդքան հեռու,

Կը թռչիս միշտ վեր հովէն ու ծովէն:

Կորդ եւ ամալի ծայրը սարերու,

Ի՞նչ գանձ, ի՞նչ վայելք գտեց կը թովեն:

Եւ արծիւն ըսաւ. «Ոչ վայելք, ոչ գանձ

Ձերն ազդեր երբեք իմ սրտիս նստանձ:

Իմ ծընած օրէս ըսաւ ինձ Աստուած.

— Աշխարհի մարդոց չըլլա՛ս դուն գերի.—

Եւ ես աշխարհքը մարդոց եմ թողած.

Աղատութիւնը պահած եմ ինծի:

«Վայ, ա՛յ ձանձրացայ», կ'ըսէր Երանիկ ամէն անգամ որ մեծ մայրը զինքը կը կանչէր ասեղը անցընելու համար, ու տօգոհելով, դէմքը ծամածռելով «ա՛խ, ասի» ըսելով, նեղարտելով կը կատարէր այդ շատ չնչին ծառայութիւնը: Գիշեր մը, շատ ձանձրացած իր հանիէն, քնացաւ, ու երազին մէջ տեսաւ որ բոլոր ծովը ասեղ՝ և ցամաքը դերձան կտրեր էր, ու ինք միւս միւսակ'մնացեր էր անոնց մէջտեղը: Դերձանները կ'անցընէր, կ'անցընէր, ու չէին հատներ. թեւերը կը յոգնէին ու լալով կ'ըսէր. «Աւա՛ղ, ինչո՞ւ կը գանգատէի խեղճ մեծ մօրս ասեղէն: Իցի՛ւ թէ նորէն քովս ըլլար, ու ամէն վայրկեան իր ասեղը միայն անցընէի. մե՛ղք որ այնքան անքաղաքավարութեամբ կը վարուէի իրեն հետ:» Երբոր առտուն արթնցաւ, հոգին լեցուն էր զըղջումով, և երդում ըրաւ այնուհետեւ յօժարակամ ծառայելու իր մեծ մօրը, և հաճոյակատար ըլլալու անոր նկատմամբ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

309. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ի՞նչ կ'ըսէր Երանիկ երբ մեծ մայրը զինքը կանչէր. — 2. Մեծ մայրը ինչո՞ւ զայն կը կանչէր. — 3. Օր 'ը, երազին մէջ ի՞նչ տեսաւ Երանիկ. — 4. Ի՞նչ կ'ըսէր Երանիկ երազին մէջ. — 5. Ինչո՞ւ այդպէս կ'ըսէր. — 6. Երբ առտուն արթնցաւ, ի՞նչ վիճակի մէջ էր. — 7. Ի՞նչ բանի երգում ըրաւ:

310. Սորվիլ հետեւեալ բառերը.
Հաւի, յօժարակամ, իցի՛ւ, հաճոյակատար, ըլլալ:

311. Սորվիլ այս Ընթերցուածին ուղղագրութիւնը.

312. Խոնարհել ձանձրացալ, կանչել, հասնիլ, յոգնիլ, հրամայել բայերը.

313. Ըսել թէ այս Ընթերցուածին բայերէն որո՞նք չէզոք են, որո՞նք ներգործական.

122. Զայնարկութիւնը բառ մըն է, որ առանց խօսքին հետ կապ ունենալու, վախ, ցաւ, բաղձանք, զըղջում և բարկութիւն կը յայտնէ:

123. Գլխաւոր ձայնարկութիւններն են.

Ախ, աւա՛ղ, վայ, երանի՛ք թե, իցի՛ւ թե, անհո՛ծ, ժե, ասե՛ղ, ասե՛ղ, վա՛խ, կեցցե՛ք, բարե՛ք, և այլն:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

314. Յիշակել այս Ընթերցուածը, եւ ստորագծել ձայնարկութիւնները.

46. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՅԻՍՈՒՍ ՄՕՆՈՒԿԸ

Օրօրօցին մէջ ձիւնի պէս ձերմակ,
Սուրբ Գայը կ'օրրէր իր մանկիկն Յիսուս
Որ կը գեղգեղէր ձիւն, ձիւն շարունակ.
Ա՛յ 'արեւը էին լոյսերն ու կըրակ.
Մայրիկը կ'երգէր օրօրներ հաղար.
Յիսուս Մանուկը դեռ չէր քննանար:

«Բընացի՛ր կ'ըսէր, գառնուկս իմ աղուոր,
Հովը կը փրչէ. երկինք լոյս չըկայ.
Փակէ՛ աչուկներդ որ ըսեմ օրօր
Գիրկըս տաքուկ է. դուրսը ձիւն կու գայ.
Մայրիկը կ'երգէր անդուլ անդադար.
Յիսուս Մանուկը դեռ չէր քննանար:

«Բընացի՛ր որ գան աստղերը բոլոր
Լոյս լոյս աչքերով քովիկըդ խաղան.
Կապոյտ թռչուններն ալ կըլոր կըլոր
Բարձրուդ վերայ երգեն ու դառնան:
Այսպէս մայրիկը կ'երգէր անդադար.
Յիսուս Մանուկը դեռ չէր քննանար:

Բայց ա՛յ խեղճ մայրը սաստիկ էր յոգնեք,
Գլուխը կախեց. շունչը կը հատնէր.
«Դուսն չեմ քննանար. ի՞նչ ընեմ ես ալ...
Սիրտըս կտորեցաւ:» Եւ ըսկըսաւ լալ.
Այն ատեն Յիսուս Մանուկն ըզգայուն
Քիչերը փակեց. քննացաւ իսկոյն:

ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈՂՈՎՈՒՄԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆ

	Եզակի	Յոքնակի
Ո. Հ.	Վարդ	Վարդ եր
Ս. Տ.	Վարդ ի	Վարդ երու
Բ.	Վարդ է	Վարդ երէ
Գ.	Վարդ ու	Վարդ երով

ԲԱՅԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.

	Եզակի	Յոքնակի
Ո. Հ.	Ուրախութիւն	Ուրախութիւն ցեր
Ս. Տ.	Ուրախութիւն ևան	Ուրախութիւն ցերու
		կամ Ուրախութիւն ևանց
Բ.	Ուրախութիւն ևցէ	Ուրախութիւն ցերէ
Գ.	Ուրախութիւն ևամբ	Ուրախութիւն ցերով

Բ.

	Եզակի	Յոքնակի
Ո. Հ.	Զարգացում	Զարգացում ցեր
Ս. Տ.	Զարգացում ի	Զարգացում ցերու
	կամ Զարգացում ևան	կամ Զարգացում ևանց
Բ.	Զարգացում է	Զարգացում ցերէ
Գ.	Զարգացում ու	Զարգացում ցերով
	կամ Զարգացում ևամբ	

Գ.

Դ.

	Եզակի	Յոքնակի
Ո. Հ.	Տարի	Տարի ցեր
Ս. Տ.	Տարի ևան	Տարի ցերու
Բ.	Տարի է	Տարի ցերէ
	կամ Տարի ևան	
Գ.	Տարի ու	Տարի ցերով

Ե.

Զ.

	Եզակի	Յոքնակի	Եզակի	Յոքնակի
Ո. Հ.	Հայր	Հայր եր	Ներ	Ներ եր
Ս. Տ.	Հօր	Հայր երու	Ներ ոջ	Ներ երու
Բ.	Հօրէ	Հայր երէ	Ներ ոջմէ	Ներ երէ
Գ.	Հօրմով	Հայր երով	Ներ ոջմով	Ներ երով

Է.

Ը.

	Եզակի	Յոքնակի	Եզակի	Յոքնակի
Ո. Հ.	Աղջիկ	Աղջիկ ցեր	Սէր	Սէր եր
Ս. Տ.	Աղջիկ ևան	Աղջիկ ցերու	Սիրոյ	Սէր երու
Բ.	Աղջիկ է	Աղջիկ ցերէ	Սէր է	Սէր երէ
Գ.	Աղջիկ ու	Աղջիկ ցերով	Սիրով	Սէր երով

Թ.

Եզակի

Ո. Հ.	Աստուծ
Ս. Տ.	Աստուծ ոյ
Բ.	Աստուծ մէ
Գ.	Աստուծ մով

Ժ.

ԺԱ.

	Եզակի	Յոքնակի	Եզակի	Յոքնակի
Ո. Հ.	Տղայ	Տղա ք	Մարդ	Մարդ իկ
Ս. Տ.	Տղու	Տղ ոյ	Մարդ ու	Մարդ ոյ
Բ.	Տղայ է	Տղ ոյմէ	Մարդ է	Մարդ ոյմէ
Գ.	Տղայ ու	Տղ ոյմով	Մարդ ու	Մարդ ոյմով

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

Ա. Դ Է Մ Ք

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Ես	Մենք
Հայց.	Ձիս	Ձմեզ
Սեռ.	Իժ, իմին	Մեր, մերին
Տրակ.	Ինձ, ինձի	Մեզ, մեզի
Բաց.	Ինձմէ, ինէ	Մեզմէ, մենէ
Գործ.	Ինձմով	Մեզմով

Բ. Դ Է Մ Ք

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Դու	Դուք
Հայց.	Ձքեզ	Ձձեզ
Սեռ.	Իր, քուկին	Ձեր, ձերին
Տրակ.	Իեզ, քեզի	Ձեզ, ձեզի
Բաց.	Իեզմէ, քենէ	Ձեզմէ, ձենէ
Գործ.	Իեզմով	Ձեզմով

Գ. Դ Է Մ Ք

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Ինք	Իրենք
Հայց.	Ձինք	Ձիրենք
Սեռ.	Իր, իրեն	Իրենց
Տրակ.	Իրեն	Իրենց
Բաց.	Իրմէ	Իրենցմէ
Գործ.	Իրմով	Իրենցմով

ՅՈՒՅԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

Ա Յ Ս

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ. Հայց.	Այս, աս, ասիկա	Ասոնք
Սեռ. Տրակ.	Ասոր	Ասոնց
Բաց.	Ասկէ	Ասոնցմէ
Գործ.	Ասով	Ասոնցմով

Ա Յ Դ

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ. Հայց.	Այդ, ատ, ատիկա	Ատոնք
Սեռ. Տրակ.	Ատոր	Ատոնց
Բաց.	Ատկէ	Ատոնցմէ
Գործ.	Ատով	Ատոնցմով

Ա Յ Ն

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ. Հայց.	Այն, ան, անիկա	Անոնք
Սեռ. Տրակ.	Անոր	Անոնց
Բաց.	Անկէ	Անոնցմէ
Գործ.	Անով	Անոնցմով

Է Ա Կ Ա Ն Բ Ա Յ

Սահմանական եղանակ
Ներկայ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա	Դեմք Ես Եմ	Մենք Ենք
Բ	» Դուն Ես	Դուք Էք
Գ	» Ան Է	Անոնք Էն

Անցեալ Անկասար

	Եզակի	Յոքնակի
Ա	Դեմք Ես Էի	Մենք Էինք
Բ	» Դուն Էիր	Դուք Էիք
Գ	» Ան Էր	Անոնք Էին

Անցեալ Կասարեալ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա	Դեմք Ես Եզայ	Մենք Եզանք
Բ	» Դուն Եզար	Դուք Եզաք
Գ	» Ան Եզար	Անոնք Եզանք

Բացարձակ Ապառնի

	Եզակի	Յոքնակի
Ա	Դեմք Ես պիտի ըլլամ	Մենք պիտի ըլլանք
Բ	» Դուն պիտի ըլլաս	Դուք պիտի ըլլաք
Գ	» Ան պիտի ըլլայ	Անոնք պիտի ըլլանք

Անկասար Ապառնի

	Եզակի	Յոքնակի
Ա	Դեմք Ես պիտի ըլլայի	Մենք պիտի ըլլայինք
Բ	» Դուն պիտի ըլլայիր	Դուք պիտի ըլլայիք
Գ	» Ան պիտի ըլլար	Անոնք պիտի ըլլայինք

Համայական եղանակ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա	Դեմք — —	Մենք ըլլանք
Բ	» Դուն Եզիր	Դուք Եզէք

Ասորդասական եղանակ
Ներկայ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա	Դեմք Ես ըլլամ	Մենք ըլլանք
Բ	» Դուն ըլլաս	Դուք ըլլաք
Գ	» Ան ըլլայ	Անոնք ըլլանք

Անկասար

	Եզակի	Յոքնակի
Ա	Դեմք Ես ըլլայի	Մենք ըլլայինք
Բ	» Դուն ըլլայիր	Դուք ըլլայիք
Գ	» Ան ըլլար	Անոնք ըլլայինք

Անորոճ եղանակ

Անեքեւոյք

Ըլլալ

Ներկայ Ընդունելութիւն

Եզող

Անցեալ Ընդունելութիւն

Եզած, Եզեր

Ապառնի Ընդունելութիւն

Ըլլալու

Ա. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — ՄԻՐԵԼ

Սահմանական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Կը սիրեմ	Կը սիրենք
Կը սիրես	Կը սիրէք
Կը սիրէ	Կը սիրեն

Անցեալ Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Կը սիրէի	Կը սիրէինք
Կը սիրէիր	Կը սիրէիք
Կը սիրէր	Կը սիրէին

Անցեալ Կասարեալ

Եզակի	Յոքնակի
Սիրեցի	Սիրեցինք
Սիրեցիր	Սիրեցիք
Սիրեց	Սիրեցին

Բացարձակ Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի սիրեմ	Պիտի սիրենք
Պիտի սիրես	Պիտի սիրէք
Պիտի սիրէ	Պիտի սիրեն

Անկասար Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի սիրէի	Պիտի սիրէինք
Պիտի սիրէիր	Պիտի սիրէիք
Պիտի սիրէր	Պիտի սիրէին

Հրամայական եղանակ

Եզակի	Յոքնակի
—	Սիրենք
Սիրէ՛	Սիրեցէ՛ք

Ստորագասական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Սիրեմ	Սիրենք
Սիրես	Սիրէք
Սիրէ	Սիրեն

Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Սիրէի	Սիրէինք
Սիրէիր	Սիրէիք
Սիրէր	Սիրէին

Անորոշ եղանակ

Անեղծոյթ

Սիրել

Ներկայ Ընդունելութիւն

Սիրող

Անցեալ Ընդունելութիւն

Սիրած, սիրեր

Ապառնի Ընդունելութիւն

Սիրելու

Բ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — ԽՕՍԻԼ

Սահմանական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Կը խօսիմ	Կը խօսինք
Կը խօսիս	Կը խօսիք
Կը խօսի	Կը խօսին

Անցեալ Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Կը խօսէի	Կը խօսէինք
Կը խօսէիր	Կը խօսէիք
Կը խօսէր	Կը խօսէին

Անցեալ Կասարեալ

Եզակի	Յոքնակի
Խօսեցայ	Խօսեցանք
Խօսեցար	Խօսեցաք
Խօսեցաւ	Խօսեցան

Բացարձակ Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի խօսիմ	Պիտի խօսինք
Պիտի խօսիս	Պիտի խօսիք
Պիտի խօսի	Պիտի խօսին

Անկասար Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի խօսէի	Պիտի խօսէինք
Պիտի խօսէիր	Պիտի խօսէիք
Պիտի խօսէր	Պիտի խօսէին

Հրամայական եղանակ

Եզակի	Յոքնակի
— — —	Խօսի՛նք
Խօսէ՛	Խօսեցէ՛ք

Ստորադասական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Խօսիմ	Խօսինք
Խօսիս	Խօսիք
Խօսի	Խօսին

Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Խօսէի	Խօսէինք
Խօսէիր	Խօսէիք
Խօսէր	Խօսէին

Անորոշ եղանակ

Աներեւոյթ

Խօսիլ

Ներկայ Ընդունելութիւն
Խօսող

Անցեալ Ընդունելութիւն
Խօսած, խօսեր

Ապառնի Ընդունելութիւն
Խօսելու

Գ ԼՅՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — ԿԱՐԴԱԼ

Սահմանական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Կը կարդամ	Կը կարդանք
Կը կարդաս	Կը կարդաք
Կը կարդայ	Կը կարդան

Անցեալ Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Կը կարդայի	Կը կարդայինք
Կը կարդայիր	Կը կարդայիք
Կը կարդար	Կը կարդային

Անցեալ Կասարեալ

Եզակի	Յոքնակի
Կարդացի	Կարդացինք
Կարդացիր	Կարդացիք
Կարդաց	Կարդացին

Բացարձակ Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի կարդամ	Պիտի կարդանք
Պիտի կարդաս	Պիտի կարդաք
Պիտի կարդայ	Պիտի կարդան

Անկասար Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի կարդայի	Պիտի կարդայինք
Պիտի կարդայիր	Պիտի կարդայիք
Պիտի կարդար	Պիտի կարդային

Համայնական եղանակ

Եզակի	Յոքնակի
—	Կարդա՛նք
Կարդա՛	Կարդացէ՛ք

Ստորագասական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Կարդամ	Կարդանք
Կարդաս	Կարդաք
Կարդայ	Կարդան

Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Կարդայի	Կարդայինք
Կարդայիր	Կարդայիք
Կարդար	Կարդային

Անորոճ եղանակ

Անեղծոյթ

Կարդալ

Ներկայ Ընդունելութիւն
Կարդացող

Անցեալ Ընդունելութիւն
Կարդացած Կարդացեալ

Ապառնի Ընդունելութիւն
Կարդալու

Ա Ն Կ Ա Ն Ո Ն Բ Ա Յ Ե Ր

Աճերեւոյթ, Սահմանական Կատարեալ, Հրամայական

Բերել, Բերի, բերիր, բերաւ, Բե՛ր:

բերինք, բերիք, բերին,

Դնել, Դրի, դրիր, դրաւ, Դի՛ր:

դրինք, դրիք, դրին

Ջարնել, Ջարկի, զարկիր, զարկաւ, Ջա՛րկ:

զարկինք, զարկիք, զարկին,

Ընել, Ըրի, ըրիր, ըրաւ, Ըրէ՛:

ըրինք, ըրիք, ըրին,

Ըսել, Ըսի, ըսիր ըսաւ, Ըսէ՛:

ըսինք, ըսիք, ըսին,

Ուտել, Կերայ, կերար, կերաւ, Կե՛ր:

կերանք, կերաք, կերան,

Տեսնել, Տեսայ, տեսար, տեսաւ, Տե՛ս:

տեսանք, տեսաք, տեսան,

Տանիլ, Տարի, տարիր, տարաւ, Տա՛ր:

տարինք, տարիք, տարին,

Աճերեւոյթ, Սահմանական Կատարեալ, Հրամայական

Գալ, Եկայ, եկար, եկաւ, Եկո՛ւր:
եկանք, եկաք, եկան

Լալ, Լացի, լացիր, լացաւ, Լա՛ց:
լացինք, լացիք, լացին,

Տալ, Տուի, տուիր, տուաւ, Տո՛ւր:
տուինք, տուիք, տուին,

Բանալ, Բացի, բացիր, բացաւ, Բա՛ց:
բացինք, բացիք, բացին,

Դառնալ, Դարձայ, դարձար, դարձաւ, Դարձի՛ր:
դարձանք, դարձաք, դարձան,

Երթալ, Դացի, գացիր, գնաց, Գնա՛:
գացինք, գացիք, գացին,

Իյնալ, Ինկայ, ինկար, ինկաւ, Ինկի՛ր:
ինկանք, ինկաք, ինկան,

Մնալ, Մնացի, մնացիր, մնաց, Մնացի՛ր:
մնացինք, մնացիք, մնացին:

Թ Ո Ղ Ո Ւ Լ Բ Ա Յ Ը

Սահմանական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Կը թողում	Կը թողունք
Կը թողուս	Կը թողուք
Կը թողու	Կը թողուն

Անցեալ Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Կը թողուի	Կը թողուինք
Կը թողուիր	Կը թողուիք
Կը թողուր	Կը թողուին

Անցեալ Կասարեալ

Եզակի	Յոքնակի
Թողուցի	Թողուցինք
Թողուցիր	Թողուցիք
Թողուց	Թողուցին

Բացարձակ Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի թողում	Պիտի թողունք
Պիտի թողուս	Պիտի թողուք
Պիտի թողու	Պիտի թողուն

Անկասար Ապառնի

Եզակի	Յոքնակի
Պիտի թողուի	Պիտի թողուինք
Պիտի թողուիր	Պիտի թողուիք
Պիտի թողուր	Պիտի թողուին

Համայական եղանակ

Եզակի	Յոքնակի
— —	Թողունք
Թող	Թողուցէ՛ք

Ստորագասական եղանակ
Ներկայ

Եզակի	Յոքնակի
Թողում	Թողունք
Թողուս	Թողուք
Թողու	Թողուն

Անկասար

Եզակի	Յոքնակի
Թողուի	Թողուինք
Թողուիր	Թողուիք
Թողուր	Թողուին

Անորոշ եղանակ

Աներեւոյթ

Թողու

Ներկայ Ընդունելութիւն
Թողոյ

Անցեալ Ընդունելութիւն

Թողած, թողեր

Ապառնի Ընդունելութիւն

Թողելու

Դիտողութիւն. — Ոչ վերջացող բայերէն շատ քիչերը կը
գործածուին աշխարհաբարի մէջ, և ընդհանրապէս անկանոն խո-
սաբանութիւն ունին:

ՅԱՆԿ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐՈՒ

	էջ		էջ
1. Առտուն	6	28. Բաղեղը և կաղնին . . .	74
2. Մեր շունը	8	29. Հաբենիք	76
3. Սիրելի աղջիկը	12	30. Փիղը	78
4. Հայրենասեր երուանդ . . .	16	31. Արծաթ դրամը	80
5. Խեղճ աղջիկը	18	32. Փոստուան ու լուսնիկները	82
6. Սուտ յաջողութիւն	20	33. Մըջիւնը և աղաւնին . . .	84
7. Ձկնորսութիւն	24	34. Հետաքրքրութեան վը-	
8. Ագարակը	26	տանգը	86
9. Մեր սպառեզը	30	35. Կատուն ու եկփանիկը . .	90
10. Ճնձղուկը	32	36. Երբ ձմեռ դայ	92
11. Նկարչի աշխատանոց մը . .	34	37. Ալկէսին բոյնը	94
12. Աղքատ գործաւորուհին . .	38	38. Այ ձեռքը և ձախ ձեռքը .	96
13. Արեւն ու լուսինը	40	39. Գործնական խորհրդա-	
14. Լաւազոյն յանձնարարա-		տուն	100
կանը	42	40. Ուրիշներուն կարծիքը . .	102
15. Ունեցածէն դո՛ւ ըլլալ	44	41. Մուկերը	104
16. Աւպին ընտանիքը	46	42. Տղու գորով	106
17. Մոցարդ ու փոքրիկ աղ-		43. Անհնազանդ աղջիկը . . .	108
ջիկը	48	44. Սուտ մը որ ներքի է . . .	110
18. Սարգերն ու շերամը	52	45. Քաղաքավարութիւն և	
19. Գեղջկուհիին երազը	54	հաճո ակատարութիւն . . .	112
20. Միութիւնը զօրութիւն է . . .	56	46. Հայ գինուորը	114
21. Մեր ընտանիքը	58	47. Ագա՛ւ շունը	116
22. Դուն քուն, բախտը		48. Պատճառած ստախոսու-	
արթուն	60	թիւն	118
23. Կատուի արդարութիւն . .	62	49. Դանիէլ ու կապիկները . .	122
24. Գարունը և կեանքը	64	50. Բանադոտութիւն	124
25. Միամիտ կկուն	66	51. Ձգախէժէ գնդակը	126
26. Մայրիկին համբոյքը	68	52. Ճանձն ու թիթեռնիկը . .	128
27. Հայ գերերը	72	53. Մեծ մօր ասեղը	130

ՅԱՆԿ ԴԱՍԵՐՈՒ

	էջ		էջ
Ա. Բառ և խօսք	7	ԼԶ. Բացարձակ և Անկատար	
Բ. Վանկ	9	Ապաւնի	93
Գ. Գիր	13	ԼԷ. Հրամայական	95
Դ. Ե և Է Ձայնաւորներ . . .	17	ԼԸ. Ստորադասական ներկայ	
Ե. Ո և Օ Ձայնաւորներ	19	և Անկատար	97
Ձ. ՈՒ Ի հնչումը	21	ԼԹ. Անորոշ եղանակ կամ	
Է. Ց գիրը	25	Դերբայ	101
Ը. Անուն կամ Դոյական . . .	27	Խ. Գտնել, Մտնել, Ելլել, Իջ-	
Թ. Յատուկ և Հասարակ Դը-		նել, Հեծնել բայերը	103
յական անուն	31	ԽԱ. Առնել, Խածնել, Թուը-	
Ժ. Դոյականին Թիւը	33	նել, Պագնել բայերը	105
ՃԱ. Հոլովներ	35	ԽԲ. Նիլ և Ձիլ վերջացող բա-	
ՃԲ. Հոլովաւորներուն Ձեւերը	39	յերը	107
ՃԳ. Յօդ	41	ԽԳ. ՆԱԼ վերջացող բայերը . .	109
ՃԴ. Անորոշ Յօդ	43	ԽԴ. Անկանոն Բայեր	111
ՃԵ. Յատկ ցուցիչ և Յատ-		ԽԵ. Կերպարական Բայ . . .	113
կացեալ	45	ԽԶ. Ձէ գօք Բայ	115
ՃԶ. Որական և Ածական . . .	47	ԽԷ. Կրաւորական Բայ	117
ՃԷ. Յոցական Ածական	49	ԽԸ. Կոչական	119
ՃԸ. Ստացական Ածական . . .	53	ԽԹ. Բացայատիչ և Բացա-	
ՃԹ. Թուական Ածական	55	յայտեալ	123
Ի. Անորոշ Ածական	57	Ծ. Մակբայ	125
ԻԱ. Դերանուն	59	ԾԱ. Նախադրութիւն	127
ԻԲ. Յոցական Դերանուն	61	ԾԲ. Շաղկապ	129
ԻԳ. Ստացական Դերանուն . .	63	ԾԳ. Ձայնաբկութիւն	131
ԻԴ. Յարաբերական Դերանուն	65	Գ. Գրականներուն հոլովումը	
ԻԵ. Անորոշ Դերանուն	67	Անձնական Դերանուններուն	
ԻԶ. Բայ և Ենթակայ	69	հոլովումը	134
ԻԷ. Սեռի ինքիր	73	Յուցական Դերանուններուն	
ԻԸ. Բնութեան ինքիր	75	հոլովումը	135
ԻԹ. Բային ժամանակները . . .	77	Էական Բայ	136
Լ. Ստորագիւլ	79	Ա. Լծորդութիւն — Սիրել . .	138
ԼԱ. Երեք Լծորդութիւններ . .	81	Բ. — Խօսել	140
ԼԲ. Բային Համաձայնութիւնը	83	Գ. — Գարգալ	142
ԼԳ. Սահմանական ներկայ . .	85	Անկանոն Բայեր	144
ԼԴ. Անցեալ Անկատար	87	Թողուլ Բայը	146
ԼԵ. Անցեալ Կատարեալ	91		

ՅԱՆԿ ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐՈՒ

	Էջ		Էջ
1. Առողան	7	23. Բաղեղն ու վարդենին	75
2. Սիլլան	9	24. Ծիրանի	77
3. Փոքրիկ Արսենէին	13	25. Անծեղն ու խայտիտը	79
4. Հայ տղան	17	26. Խեղճ տղան	81
5. Փոքրիկ բարձիկը	19	27. Փոսուռան	83
6. Խղունջը	21	28. Կապոյտ պարիկը	85
7. Ձկնորսին նաւակը	25	29. Փորձի համար	87
8. Մշակին երգը	27	30. Օձն ու փոսուռան	91
9. Բարեկամութիւնը	35	31. Ձմեռ	93
10. Գործաւորուհին երգը	39	32. Նաւաստին	95
11. Ծուխը և Բոցը	43	33. Երկու պրօքներ	97
12. Կարուակն ու մեծատունը	45	34. Վարդն ու կակաջը	101
12. Կարուակն ու մեծատունը	47	35. Հային	103
13. Եթէ	49	36. Տերեւը	105
14. Ամուլ հասկն ու պարապ	53	37. Ծաղիկը	107
15. Մըջիւնը	55	38. Խաղողը	109
16. Միութիւն	57	39. Քաղաքավար տղան	113
17. Մայրիկին ուտը	59	40. Օրօր	115
18. Պահապան հրեշտակը	61	41. Ստախոսին պատիժը	119
19. Ձին և ջուլը	63	42. Ոսկի եղնակները	123
20. Տղու հարցում	65	43. Փոքրիկ վարձակալը	125
21. Կոյր տղան	69	44. Դիշեր և զուն	127
22. Յոյս	73	45. Մանուկն ու լարձիկը	129
		46. Յիսուս Մանուկը	131

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0230919

5892 ...